

อิทธิพลของนักคิดสำนักโครงสร้างนิยมสายฝรั่งเศสที่มีต่อมานุษยวิทยาไทย

นายดุษฎี ยิ้มน้อย

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชามานุษยวิทยา ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2545

ISBN 974-17-3441-7

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE INFLUENCE OF THE FRENCH STRUCTURALIST SCHOOL ON THAI ANTHROPOLOGY

Mr. Dusadee Yimnoy

สถาบันวิทยบริการ

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts in Anthropology

Department of Sociology and Anthropology

Faculty of Political Science

Chulalongkorn University

Academic Year 2002

ISBN 974-17-3441-7

หัวข้อวิทยานิพนธ์

อิทธิพลของนักคิดสำนักโครงสร้างนิยมสายฝรั่งเศสที่มีต่อมานุษยวิทยา
ไทย

โดย

นายดุษฎี ยิ้มน้อย

ภาควิชา

สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

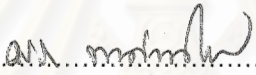
อาจารย์ที่ปรึกษา

ศาสตราจารย์ ดร. อมรา พงศาพิชญ์

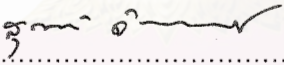
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

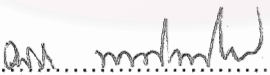
รองศาสตราจารย์ ดร. ไชยันต์ ไชยพร

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้เนียบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

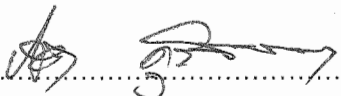

..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร. อมรา พงศาพิชญ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร. สุภางค์ จันทวานิช)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ศาสตราจารย์ ดร. อมรา พงศาพิชญ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(รองศาสตราจารย์ ดร. ไชยันต์ ไชยพร)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ปรีชา คุวินทร์พันธุ์)

นายดุขฎิ ยี่มน้อย: อิทธิพลของนักคิดสำนักโครงสร้างนิยมสายฝรั่งเศสที่มีต่อมานุษยวิทยาไทย (THE INFLUENCE OF THE FRANCE STRUCTURALIST SCHOOL ON THAI ANTHROPOLOGY) อ. ที่ปรึกษา : ศาสตราจารย์ ดร. อมรา พงศาพิชญ์, อ. ที่ปรึกษาร่วม : รศ. ดร. ไชยันต์ ไชยพร 64หน้า. ISBN 974-17-3441-7.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ศึกษาอิทธิพลของนักคิดสำนักโครงสร้างนิยมสายฝรั่งเศสที่มีต่อมานุษยวิทยาไทย ในลักษณะของการศึกษากระบวนการคิดหรือแนวคิดทฤษฎีของนักคิดชื่อ Claude Levi-Strauss นักมานุษยวิทยาเชิงโครงสร้างชาวฝรั่งเศสที่มีสมมติฐานวิธีการศึกษาโครงสร้างความคิดของมนุษย์อันเป็นสากล

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ศึกษาแนวความคิดโดยทั่วไปของ Levi-Strauss โดยเน้นเฉพาะเรื่องความคิดในชนเผ่าดั้งเดิมและการศึกษานิทานปรัมปรา ผลสรุปที่ได้คือ Levi-Strauss มีความเชื่อว่าคุณคิดแบบชนดั้งเดิมและความคิดที่ปรากฏในนิทานปรัมปรา นั้น มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน เพราะว่าเป็นผลผลิตที่ได้จากโครงสร้างความคิดส่วนลึกอันเป็นสากลหรือโครงสร้างความคิดของมนุษย์ในทุกยุคทุกสมัย

ส่วนการศึกษาอิทธิพลความคิดผ่านงานมานุษยวิทยาไทยนั้น พบว่า อิทธิพลทางแนวคิดเรื่องโครงสร้างนิทานปรัมปราของ Levi-Strauss ถูกนำมาใช้ผ่านงานมานุษยวิทยาไทยในเรื่องโครงสร้างย่อย หลักคู่ตรงข้าม การอ่านนิทานปรัมปราด้วยวิธีการแบบโครงสร้างนิยม แต่คงเป็นเพราะว่า แนวคิดของ Levi-Strauss มีความซับซ้อนและคลุมเครือ การศึกษาแนวความคิดดังกล่าวจึงเป็นไปในลักษณะของการตีความและความเข้าใจส่วนบุคคล อย่างไรก็ตาม แนวคิดแบบโครงสร้างนิยมก็ได้เปิดมุมมองและยกระดับการศึกษาทางมานุษยวิทยาไทย ในแง่มุมของทฤษฎีความคิดและเพิ่มประเด็นการศึกษาทางมานุษยวิทยาไทย

ภาควิชา สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
สาขาวิชา มานุษยวิทยา
ปีการศึกษา 2545

ลายมือชื่อผู้ผลิต.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

Dr. C.

Dr. Amara

Chang, Chang

4281135724 : MAJOR ANTHROPOLOGY

KEY WORD: STRUCTURALISM/ CLAUDE LEVI-STRAUSS / MYTHOLOGY / PRIMITIVE THINKING / THAI ANTHROPOLOGY

DUSADEE YIMNOY : THE INFLUENCE OF THE FRENCH STRUCTURALISM SCHOOL ON THAI ANTHROPOLOGY. THESIS ADVISOR : PROF. AMARA PONGSAPICH, THESIS COADVISION: CHAIYAN CHAIPORN, 64 pp. ISBN 974-17-3441-7.

This research studies the influence of the French structuralism in Thai anthropology in terms of the thinking process, specifically the influence of Claude Levi-Strauss's hypothesis on the univarsity of the human mind.

The study focuses on Levi-Strauss' general thinking on primitive thinking and the mythical thought. The conclusion shows his belief that the primitive thinking and the mythical thought are similar because they are based on the same deep structure which is universal and is the structure of the human thinking in every era.

The study of Thai anthropologist, Phichet Saipan, shows the influence of Levi-Strauss' mythical thought, the mytheme has been used to coincide with the structure of Thai myth. According to Levi-Strauss' thinking the structure is complicated and indistinct. The study of deep structure has to be done by analysis of myth with full understanding of the historical context.

Department Sociology and Anthropology Student's signature.....

Field of study Antropology

Academic year 2002

Advisor's signature.....

Co-advisor's signature.....

Dusadee Yimnoy
Amara Pongsapich
Chaiyan Chaiporn

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความช่วยเหลือของ ศ.ดร.อมรา พงศาพิชญ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ศ.ดร.สุภางค์ จันทวานิช ประธานกรรมการ รศ.ดร.ปรีชา คุณินทร์ พันธุ์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และ รศ.ดร.ไชยันต์ ไชยพร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่กรุณาให้โอกาสในการทำวิทยานิพนธ์หัวข้อนี้ ตลอดทั้งคำแนะนำเพื่อปรับปรุงให้วิทยานิพนธ์นี้ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้เขียนขอกล่าวขอบคุณ รศ.สุริชัย หวันแก้ว สำหรับความเป็นห่วงในความเพลิดเพลิน ขณะเขียนวิทยานิพนธ์ และคณาจารย์ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาที่ได้ให้ความรู้ทั้ง ทางตรงและโดยอ้อมตลอดทั้งผู้ช่วยสอนเป็นเวลา ๒ ปี

กราบขอบพระคุณ พระอาจารย์กันตะ ขอขอบคุณ คณาจารย์ภาควิชาปรัชญาและศาสนา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่ได้ประสาทวิชาทั้งทางโลกและทางธรรม

ขอบคุณพี่ๆ เพื่อนๆ ทั้งหลายไม่ว่าจะเป็นที่บดินทร์ เทพศิริรินทร์ เกษตรฯ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่เข้ามามีส่วนร่วมในชีวิตช่วงต่างๆ ตลอดทั้งผู้ที่ผ่านมาในชีวิตที่ให้ประสบการณ์ต่างๆ

ขอบคุณ Levi-Strauss ที่อายุต่างกับผู้เขียนถึง ๗๐ ปี แต่ทำให้ชีวิตการเรียน ป.โท ของคนรุ่นหลานเกือบไม่จบ และ Foucault ถึงแม้ต้องตัดไปเพื่อความอยู่รอด ชินไม่ตัดก็คงไม่จบแน่นอน

ท้ายสุดนี้ ไม่มีใครที่สำคัญไปกว่าแม่ผู้ให้ทุกอย่าง น้องสาว และ จุ๋จู้ หมาน้อย ตลอดทั้ง กำลังใจที่ให้เสมอมาจาก ปอ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมา	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	7
ขอบเขตของการศึกษา	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
2 ภาษาศาสตร์กับมานุษยวิทยาโครงสร้าง	8
ภาษาศาสตร์เชิงโครงสร้าง	8
เค้าโครงความคิดของ Claude Levi-Strauss โดยสังเขป	12
ชีวประวัติและผลงาน	12
แนวความคิดเบื้องต้น	14
3 แนวความคิดของ Claude Levi-Strauss	26
ความคิดแบบชนดั้งเดิม	26
การศึกษานิทานปรัมปรา	35
The Oedipus Myth	38
สรุป	44
4 วิเคราะห์ผ่านงานมานุษยวิทยาไทย	47
วรรณกรรมปรัมปราเองน้ำเต้าปูง	48
สรุป	58
5 บทสรุป อภิปรายและข้อเสนอแนะ	59
รายการอ้างอิง	62
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	65

บทที่ 1

บทนำ

สำหรับคำว่า “โครงสร้าง” ดูเหมือนจะเป็นคำที่คุ้นเคยและสามารถเข้าใจได้โดยทั่วไปในชีวิตประจำวันว่า หมายถึงโครงสร้างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เป็นหลัก รูปแบบ ขนาด รูปร่าง แต่เมื่อนำคำว่า “โครงสร้าง” มากล่าวในทางวิชาการวงการสังคมศาสตร์ ปัญหาได้เกิดขึ้นเนื่องจากการที่จะต้องถามกลับไปว่า โครงสร้างอะไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในนิยามของใคร อย่างเช่นคำถามที่ว่า โครงสร้างสังคมคืออะไร ถ้ามองโดยสายตาของนักสังคมศาสตร์โดยทั่วไปก็จะหมายถึงสถาบันทางสังคม หรือในมุมมองแบบ มากซีสต์ โครงสร้างสังคมจะมี 2 ส่วนด้วยกันคือโครงสร้างส่วนบน (ระบบการเมือง อุดมการณ์) และโครงสร้างส่วนล่าง (วิธีการผลิต ความสัมพันธ์ทางการผลิต)

ส่วนในมุมมองของทฤษฎี คำว่าโครงสร้างนั้น สามารถแบ่งออกโดยเป็นการนิยามถึงแนวคิด อาทิ โครงสร้าง-หน้าที่นิยม (structural-functionalism) และโครงสร้างนิยม (structuralism) หรือโครงสร้างความคิด ในกรณีของทฤษฎีทั้ง 2 ทฤษฎีดังกล่าวเป็นมุมมองที่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิง การนำแนวคิดไปใช้และการนิยามจึงต้องเป็นที่ระมัดระวังต่อการเข้าใจผิดสำหรับแง่มุมในการศึกษา กล่าวโดยทั่วไปแล้วทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่นิยมจะทำการอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเชิงประจักษ์ โดยมองความเป็นโครงสร้างสังคมว่ามีลักษณะที่เป็นเหมือนสิ่งมีชีวิตที่มีการปรับความสัมพันธิ์ให้เหมาะสม สอดคล้องเพื่อการดำรงอยู่ต่อไปในสังคม โดยที่โครงสร้างต่างๆ ล้วนทำหน้าที่ของตนเองเพื่อความจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ในขณะที่โครงสร้างนิยมได้ศึกษาเข้าไปข้างในตรรกะความคิดของมนุษย์ โดยมุ่งที่จะหาโครงสร้างอันเป็นสากลในมนุษย์จากหลากหลายวัฒนธรรม

โครงสร้างนิยมคืออะไร ในทางมานุษยวิทยา ผู้บุกเบิกการศึกษามานุษยวิทยาเชิงโครงสร้างได้แก่ Claude Levi-Strauss นักมานุษยวิทยาชาวฝรั่งเศสที่พยายามนำวิธีการทางการศึกษาเชิงความคิดและภาษาศาสตร์มาประยุกต์ใช้ในงานภาคสนาม รากฐานและอิทธิพลทางความคิดที่ Levi-Strauss ได้รับมานั้น ถ้าจะกล่าวโดยกว้างด้วยการสืบย้อนไปถึงวิถีคิดและตรรกะทางความคิดแบบฝรั่งเศสที่เริ่มต้นตั้งแต่ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 จากแนวความคิดเรื่องสาธารณะ (public) เวลาและสถานที่ (time and space) เจตจำนง (will) การสร้างวิวัฒนาการ (evolution creation) มาสู่ช่วงของปรากฏการณ์วิทยา (phenomenology) โดย Merleau-Ponty และอัตถิภาวะนิยม

(existentailism) โดย Jean-Paul Sartre ในช่วง ค.ศ. 1940-60 โดยตั้งแต่ปี ค.ศ. 1960-90 เป็นช่วงเวลา
เวลาที่แนวความคิดแบบโครงสร้างนิยมได้รับความนิยมเป็นอย่างสูง (Craib, 1992: 136-8)

โครงสร้างนิยมถูกกล่าวไว้เริ่มต้นที่ Ferdinand de Saussure นักภาษาศาสตร์ชาวสวิส (Gutting, 2000; Brooke et al, 2002) โดยคำบรรยายที่ชื่อ “Cour de Linguistique General” (1916) แนวคิดต่างๆ จากคำบรรยายนั้นถูกนำมาประยุกต์ใช้ผ่านนักทฤษฎีทั้งในทางภาษาศาสตร์
เองและด้านอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นผู้เริ่มต้นและใช้แนวคิดอย่าง Claude Levi-Strauss (มานุษยวิทยา)
Louis Althusser (ปรัชญาและทฤษฎีสังคม) Roland Barthes (วรรณกรรมวิจารณ์และวัฒนธรรม
ศึกษา) Christian Metz (ภาพยนตร์วิจารณ์) Jacques Lacan (จิตวิเคราะห์) Michel Foucault
(ประวัติศาสตร์ความคิด) Jacques Derrida (ปรัชญา) (Craib, 1992: 136-8) สำหรับพื้นฐานทาง
โครงสร้างนิยมที่จะกล่าวในที่นี้จากขอเริ่มต้นจากงานของ De Saussure

บทความของ De Saussure ได้รับการถ่ายทอดเป็นภาษาอังกฤษชื่อ “Course in General
Linguistics” (1959) โดยมองระบบภาษาตามโครงสร้างใหม่ ว่าเป็นเสมือนวงดนตรีขนาดใหญ่ที่มี
นักดนตรีจำนวนมากมาร่วมวง และนักดนตรีแต่ละคนจะเล่นส่วนของตนเองตามความสามารถ ซึ่ง
อาจจะมีข้อผิดพลาดบ้าง แต่เมื่อรวมวงกันแล้วก็จะประสานเสียงได้ไพเราะ ผู้รับฟังสามารถรับรู้ได้
ว่าเป็นเพลงอะไร ดังนั้น ภาษาไม่ได้เกิดจากหน่วยย่อยมารวมกัน แต่ภาษาเป็นความต้องการของ
สังคม สังคมต้องการเครื่องมือสื่อสารความหมาย จึงลองผิดลองถูกใช้เสียงสื่อกันให้ได้ความตาม
ต้องการแต่ละครั้ง ครั้นสื่อได้มากๆ เข้า ก็เป็นภาษาหนึ่งๆ ผู้ใช้ภาษาแต่ละครั้งไม่สนใจว่าเสียงหรือ
เครื่องหมายที่นำมาใช้นั้นสื่อความเป็นจริงภายนอกหรือไม่ อาจกล่าวได้ว่าผู้ใช้ภาษาไม่สนใจเท่า
ใดนักว่า คำแต่ละคำจะตรงกับความเป็นจริงส่วนใดของโลกในลักษณะของการบอกว่าคำนี้ตรงกับ
สิ่งนั้น แต่เรื่องที่ใช้ภาษาทั้งเวลานั้นได้แก่คำนี้หรือประโยคนี้ต้องสื่อความต้องการได้ต่างกับความ
ต้องการอื่น ๆ ทั้งหมด ซึ่งเป็นการบ่งบอกถึงความต่างโดยไม่คำนึงถึงความเหมือน ทั้งนี้เพราะกลัว
ว่าจะทำให้เกิดความเข้าใจผิด เช่น ประโยคว่า “ไปเอาม้ามาตัวหนึ่ง” หากความหมายตรงตัวไม่ได้
เพราะไม่บ่งความแตกต่างชัดเจนระหว่างม้ากับม้าสี ในกรณีเช่นนี้ต้องพูดว่า “ไปเอาม้ามาให้สี
สักตัว” หรือ “ไปเอาม้ามาให้หนึ่งสักตัว” เป็นต้น ประเด็นสำคัญที่ De Saussure ได้นำเสนอไว้ เป็น
พื้นฐานความคิดที่มีอิทธิพลต่อโครงสร้างนิยมได้แก่กระบวนการสื่อความหมายในหัวข้อ
“Sign, Signified, Signifier” (De Saussure, 1970 : 43-5)

กระบวนการสร้างความหมายหรือสื่อความหมาย (signification) โดยหลักพื้นฐานกระทำ
การใช้รหัส ซึ่งเป็นระบบการสื่อความหมายที่เกิดจากการตกลงร่วมกันว่า จะใช้เครื่องหมายจำนวน

หนึ่งแสดงความคิดเห็นหรือสารที่จะต้องสื่อถึงกัน ภาษาเป็นตัวอย่างของรหัสที่มีความเป็นระบบ สมบูรณ์ที่สุด โดยทั่วไปแล้ว รหัสหนึ่งๆ ประกอบขึ้นด้วยหน่วยสื่อความหมายที่เรียกว่า “สัญลักษณ์” (sign) สัญลักษณ์แต่ละหน่วยเป็นการเกาะเกี่ยวกันระหว่าง “รูปสัญลักษณ์” (signifier) กับ “ความหมายสัญลักษณ์” (signified) (นพพร ประชากุล, 2538: 110) หน่วยพื้นฐานของภาษาสำหรับ De Saussure คือ สัญลักษณ์ (signs) สัญลักษณ์ได้อยู่รวมใน รูปสัญลักษณ์ คือ การให้ความหมายในภาพและเสียง ส่วนความหมายสัญลักษณ์ คือ การหมายความถึงในแนวความคิด (concept) ดังนั้น สัญลักษณ์ของ “แมว” ประกอบด้วยการให้ความหมายโดยเสียง ด้วยการออกเสียงว่า “แมว” (และปรากฏในรูปแบบการเขียนว่า “แมว”) และทำการหมายถึง ความคิดเกี่ยวกับ “แมว” ถ้าถามว่า ความสัมพันธ์ ระหว่างการให้ความหมายและการหมายความถึงนั้นเป็นอย่างไร อาจกล่าวได้ว่า สัญลักษณ์เป็นสิ่งที่ขึ้นอยู่กับผู้ที่จะใช้และความสัมพันธ์ดังกล่าวไม่มีอะไรนอกเหนือไปจากหน้าที่ของการ (ให้ได้) ใช้ภาษา ดังนั้น สัญลักษณ์จึงเป็นเพียงความสัมพันธ์ที่ล่องลอย (arbitrary) ระหว่าง รูปสัญลักษณ์และความหมายสัญลักษณ์ แต่ขึ้นอยู่กับกฎเกณฑ์ของภาษาชุดใดชุดหนึ่ง (De Saussure, 1970: 45; Howarth, 2000: 19)

De Saussure ได้แยกระหว่างการศึกษาภาษาแนววิวัฒนาการหรือแนวประวัติศาสตร์ หรือการศึกษาภาษาแบบข้ามช่วงเวลา (diachronic linguistics) กับการศึกษาภาษาแนวโครงสร้างหรือการศึกษาภาษาแบบร่วมเวลา (synchronic linguistics) De Saussure มิได้สนใจศึกษาวิวัฒนาการ / การเปลี่ยนแปลงของภาษาในต่างช่วงเวลากันของภาษาใด ภาษาหนึ่ง เป็นการเฉพาะ (diachronic) แต่สนใจศึกษาระบบ/โครงสร้างพื้นฐานของภาษาโดยทั่ว ๆ ไป (synchronic) อันเป็นฐานรากสำคัญที่ทำให้ภาษาดำรงอยู่ได้ แม้ว่าระบบ/โครงสร้างเหล่านี้ จะมีความแตกต่างกันไปในแต่ละภาษาก็ตาม นั่นคือ De Saussure สนใจศึกษาภาษาทั้งหมดในช่วงเวลาหนึ่ง มิใช่ศึกษาส่วนเดียวของภาษาในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน สำหรับ De Saussure ภาษาจะมีโครงสร้างพื้นฐานบางอย่างเหมือนกัน แต่มิได้หมายความว่าโครงสร้างชุดนี้หยุดนิ่ง ไม่มีการเปลี่ยนแปลง และหน้าที่ของนักภาษาศาสตร์จะต้องค้นหาโครงสร้างชุดนี้ให้พบ เป็นการศึกษาดำรงอยู่ของโครงสร้างโดยไม่คำนึงถึงมิติของเวลา เพื่อดูถึงระบบ กระบวนการของภาษา เพราะในความเห็นของ De Saussure ภาษาเป็นเรื่องของระบบ, สถาบันสังคมและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ การแยกการศึกษาภาษาของ De Saussure ด้วยการตั้งจุดวิวัฒนาการของการใช้ภาษากับการดูที่โครงสร้างพื้นฐานของภาษา นำไปสู่การแยกระหว่าง ภาษา/ ระบบภาษา (langue) กับการพูด/การใช้ภาษา (parole) ระบบภาษาสำหรับ De Saussure ไม่มีรูปแบบใดๆ ที่แน่นอน แต่ประกอบกันขึ้นจากการใช้ภาษาของแต่ละบุคคลในรูปแบบต่าง ๆ เพียงแต่การประกอบขึ้นนั้น เป็นไปได้ด้วยการมีระบบๆ หนึ่งร้อย

รัดให้ดำรงอยู่ ดังนั้น หากไร้ซึ่งความเข้าใจในระบบของภาษา ก็ไม่มีทางเข้าใจเสียงที่เปล่งออกมาได้ (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2543: 33)

ความคิดในเรื่องของการแยกแยะระหว่างภาษากับการใช้ภาษา เมื่อนำมาศึกษานิทานปรัมปรา ก็จะช่วยให้เห็นว่าไม่มีนิทานปรัมปราชิ้นใดที่มีความหมายต่อผู้ศึกษา หากว่าผู้ศึกษาไม่เข้าใจระบบของนิทานปรัมปราหรืออ่านระบบของนิทานปรัมปราได้ และด้วยนิทานปรัมปราเป็นเรื่องที่อยู่เหนือกาลเวลา หรือกล่าวได้ว่ามีลักษณะเป็นสากล การที่จะศึกษานิทานปรัมปราในหลายๆ เรื่อง เพื่อค้นหาโครงสร้างสากลของวิถีคิดในนิทานปรัมปราซึ่งรวมถึงโครงสร้างความคิดส่วนลึกของมนุษย์ในระดับสากลด้วย วิธีการศึกษานิทานปรัมปราดังกล่าวสามารถศึกษาได้จากแนวคิดของ Claude Levi-Strauss

การวิเคราะห์ในเชิงร่วมเวลาทำให้แลเห็นชัดเจนว่า ภาษามีคุณสมบัติเป็นเครือข่ายความสัมพันธ์อย่างเป็นระบบของหน่วยสื่อความหมายหรือสัญลักษณ์ (sign) อันได้แก่ ถ้อยคำและการทำงานของภาษาก็อิงอยู่กับความสัมพันธ์สองแบบระหว่างบรรดาสัญญะ ได้แก่ ความสามารถที่จะ “ปรากฏต่อเนืองกัน” หรือร่วมกันในข้อความหนึ่งๆ (เช่น เหมือน + ดำรวจ + เขียว) อย่างที่เรียกว่า ความสัมพันธ์เชิงกระแสความ (syntagmatic relationship) กับอีกแบบหนึ่ง คือ ความสามารถที่จะปรากฏในตำแหน่งเดียวกัน หรือแทนที่กันได้ข้อความ (เช่น ดำรวจ/ทหาร/หมอ/นักบิน/ลิง) ซึ่งเรียกว่า ความสัมพันธ์เชิงกระบวนชุด (paradigmatic relationship) ไม่ว่าจะ เป็นภาษาใดก็ตาม เมื่อเราแจกแจง (หน่วยสัญลักษณ์ที่มีอยู่ทั้งหมดในภาษาพร้อมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างสัญลักษณ์นั้น ได้ทั้งระบบ) ก็จะปรากฏเป็นโครงสร้าง (structure) ของภาษานั้นๆ ออกมา (นพพร ประชากุล, 2544 : 126)

แนวความคิดเรื่องโครงสร้างภาษาที่มีลักษณะสองประการได้แก่ภาษา parole (speech) และโครงสร้างภาษา langue (language) ได้ให้มิติในการศึกษาสองระดับคือระดับโครงสร้างภาษาที่มีกฎเกณฑ์สำหรับการใช้ภาษาและระดับภาษาที่ถูกใช้หรือการพูด การพิจารณาความแตกต่างระหว่างภาษาและโครงสร้างภาษาเป็นหน้าที่ของภาษาในการสื่อสาร ซึ่งพิจารณาไปถึงความแตกต่างในหน่วยพื้นฐานของภาษาในการสื่อสาร กล่าวได้ว่า ภาษาพูดที่เราใช้กระทำโดยผู้พูดที่ใช้ภาษาในขณะที่มีกฎเกณฑ์มากมายในการกำหนดการใช้ภาษา เป็นวงกลมของการใช้ภาษาจากการอ่านออกเสียงไปถึงไวยากรณ์ [อย่างเช่น ประโยคที่พูดว่า “กитарของฉันฟังเมื่อคืนนี้”] ถ้าเราคิดว่า ภาษาคือสิ่งทั้งหมดที่ถูกใช้เพื่อพูดออกมาในลักษณะที่ De Saussure เรียกว่า parole สิ่งที่เป็นตัวกำหนดกฎเกณฑ์ในการพูดนั้นก็จะเป็นภาษาหรือโครงสร้างภาษาที่เหมือนระบบในการ

กำหนดการพูด ซึ่งระบบในทางภาษาศาสตร์ถูกกำหนดโดยกฎเกณฑ์ที่มีโครงสร้างหรือตรรกะ เบื้องหลังการพูดไว้ กล่าวได้ว่า ภาษาศาสตร์ของ De Saussure นั้น มีลักษณะที่เป็นระบบของสัญลักษณ์ที่แสดงออกมาจากความคิด โดยที่มี langue แบบระบบของกฎเกณฑ์ในการจัดประเภทของการใช้ภาษาให้มีความหมาย ส่วน parole นั้นคือ การที่บุคคลใด บุคคลหนึ่งจะใช้ภาษาและการที่บุคคลจะใช้ภาษาหรือ speech event ไม่ว่าจะในการพูดหรือการเขียนนั้น ก็จะต้องให้อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ของระบบภาษาเหมือนกับการที่เราจะเล่นหมากรุกนั้น จำเป็นที่เราจะต้องเรียนรู้กฎกติกาและวิธีเล่นเสียก่อน เราถึงจะสามารถเล่นได้อย่างถูกต้อง [ตามกฎเกณฑ์หรือกติกา] ในความหมายเดียวกัน ถ้าเราจะใช้ภาษา ไม่ว่าจะจะเป็นภาษาพูดหรือภาษาเขียนก็ดี จำเป็นที่ต้องใช้ให้เหมือนกันภายใต้ระบบภาษา (Gutting, 2000: 216; Howarth, 2000:18-21; Brooke et al, 2002)

กล่าวโดยสรุปได้ว่าแนวความคิดของ De Saussure มีคำสำคัญที่นำไปใช้ในโครงสร้างนิยามได้ 3 ประการ ประการแรกได้แก่ เรื่องคำพูด (parole/speech) กับ โครงสร้างภาษา (langue/language) ไม่ว่าจะคำพูดจะเปลี่ยนไปเช่นไร โครงสร้างของภาษาก็ยังคงเดิม ประการที่สอง เรื่องตัวสื่อความหมายหรือรูปสัญลักษณ์ (signifier/signifiant) กับตัวที่ความหมายอ้างถึง (signified/signifie) และประการสุดท้ายเรื่อง การศึกษาผ่านข้ามช่วงเวลา (diachronic) กับ การศึกษาร่วมในเวลา (synchronic)

แนวความคิดของ De Saussure ได้ถูกนักคิดในสาขาต่างๆ นำไปใช้เป็นสมมติฐานและวิธีการศึกษาในกิจกรรมต่างๆ ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นกิจกรรมเชิงโครงสร้าง และสำหรับโครงสร้างนิยามสามารถสรุปโดยกว้างได้คือ ความพยายามจะแยกโครงสร้างทั่วไปของกิจกรรมมนุษย์ โครงสร้างที่ว่าเป็นหน่วยที่ประกอบสร้างจากหน่วยย่อยๆ ที่ไม่แปรเปลี่ยน พบได้ในความสัมพันธ์ที่เหมือนกันในกิจกรรมหน่วยต่าง ๆ ไม่สามารถแตกย่อยโดยลำพังเพื่อนำมาอธิบายหรือจำกัดความได้นอกเหนือไปจากการอยู่ร่วมกัน และความสัมพันธ์ดังกล่าวจะสิ่งทีก่อให้เกิดความหมาย (Spivak, 2002: iv) โดยแนวความคิดเรื่องระบบความสัมพันธ์ของกระบวนการสื่อความหมายผ่านสัญลักษณ์จะเป็นหลักความคิดที่ใช้ร่วมกันของนักคิดทฤษฎีโครงสร้างนิยาม

กระนั้นปัญหาของโครงสร้างนิยามได้เกิดขึ้นเมื่อวิธีการที่เป็นวิทยาศาสตร์เกินไปทำให้เกิดการมองวัตถุการศึกษาในบริบทของศาสตร์ที่ว่าด้วยมนุษย์ โดยการพยายามตีความข้อมูลทางสังคมศาสตร์อย่างวิทยาศาสตร์ ปัญหาคือการยืนยันในความเป็นวิทยาศาสตร์ของทฤษฎีสังคมศาสตร์ ซึ่งท้ายสุดก็ติดกับดักกับคำอธิบายที่พยายามเป็นวิทยาศาสตร์ ปัญหาที่โครงสร้างนิยามเผชิญคือการยืนยันในความหมายที่คงที่ของตัวบทเมื่อเวลาอธิบายปรากฏการณ์ อย่างไรก็ตามก็ได้เกิด

ปรากฏการณ์ที่เรียกได้ว่าเป็นขบวนการนักคิด ทางปรัชญา วรรณกรรม วัฒนธรรม ออกมาในรูปแบบที่วิพากษ์วิจารณ์งานของโครงสร้างนิยม โดยปฏิเสธในการค้นหาความหมายในระดับลึก [ลับ] แต่ได้นำวิธีคิดมาต่อยอดการศึกษาในแบบฉบับของตนเอง อย่าง Archeology ของ Michel Foucault หรือ Grammatology ของ Jacque Derrida และ Logic of Mutiplicities ของ Gille Deleuze โดยถูกขนานนามว่าเป็นความคิดแบบหลังโครงสร้างนิยม [โดยที่เจ้าของความคิดอาจจะเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยก็ตาม] (Sarup, 1993; Lechte, 1998)

แนวความคิดของโครงสร้างนิยมถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างรุนแรงเมื่อ Derrida ได้เสนอบทความที่ชื่อ “Structure, Sign and Play” ในปีค.ศ. 1966 ที่มหาวิทยาลัย John Hopkins รัฐแมริแลนด์ สหรัฐอเมริกา โดยทำการวิพากษ์วิจารณ์งานของ Levi-Strauss ที่ชื่อ “The Savage Mind” โดยเนื้อความกล่าวถึงการเล่นโดยอิสระของการอ้างถึงความหมาย ไม่ว่าจะเป็นตัวบทหรือคำนั้นต่างมีความหมายที่หลากหลาย ศูนย์กลางของความหมายได้สลายไปด้วยการรื้อถอนโครงสร้างทางภาษาที่มีลักษณะล่องลอยตามอำเภอใจ ทุกสิ่งทุกอย่างได้กลายมาเป็นวาทกรรม (Derrida, 2001: 351-70)

นิยามศัพท์

diachronic	การศึกษาภาษาแบบผ่านข้ามช่วงเวลา
synchronic	การศึกษาภาษาแบบร่วมในเวลา
langue/language	ระบบกฎเกณฑ์ในการจัดประเภทของการใช้ภาษาให้มีความหมาย
parole/speech	การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งจะใช้ภาษาหรือภาษาพูด
sign	สัญลักษณ์ ประกอบด้วยรูปสัญลักษณ์และความหมายสัญลักษณ์
signifier/signifiant	รูปสัญลักษณ์ คือการให้ความหมายในภาพและเสียง
signified/signifie	ความหมายสัญลักษณ์ คือ การหมายความถึงในแนวความคิด
metonymy	การอุปลักษณ์ เป็นการถ่ายโอนความหมายจากคำที่ถูกเชื่อมต่อกันในลักษณะของการเลือกเอาส่วนย่อยส่วนหนึ่งมาใช้เป็นภาพแทนความหมายของภาพแทนทั้งหมด อย่างเช่น พระเกี้ยวเป็นภาพแทนของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอไอเฟลเป็นภาพแทนกรุงปารีสประเทศฝรั่งเศส
metaphor	การอุปมาเป็นการเลือกคำมาวางคู่กันเพื่อถ่ายโอนหรือพยายามที่จะสื่อความหมาย เช่น นางนพมาศประจำปีนี้งามราวกับเป็นเทพธิดา ความรักของเขาและเธอหวานปานน้ำผึ้งเดือนห้า

melody	ทำนองเพลงที่เดินไปเรื่อยๆ ไล่ตามลำดับเวลา
harmony	เสียงประสาน เป็นเสียงหลายๆ เสียงที่เกิดขึ้นในเวลาเดียวกัน
horizontal	ความสัมพันธ์แนวระนาบ ที่ได้นำคำแต่ละคำมาเชื่อมกันติดกัน
vertical	ความสัมพันธ์แนวตั้งที่เลือกคำแต่ละคำที่เหมือนกัน

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจกับแนวคิดของนักคิดสำนักโครงสร้างนิยม โดยนำแนวคิดโครงสร้างความคิดส่วนลึกที่มีลักษณะเป็นสากลมาพิจารณาประเด็นปัญหาทางมานุษยวิทยา
2. เพื่อศึกษาพิจารณาเปรียบเทียบแนวความคิดของนักคิดสำนักโครงสร้างนิยมที่นักมานุษยวิทยาไทยนำมาใช้ว่ามีลักษณะอย่างไร

ขอบเขตการศึกษา

เป็นการศึกษา ค้นคว้า หลักการ แนวความคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากแหล่งข้อมูลต่างๆ ได้แก่ หนังสือ บทความ เอกสารสิ่งพิมพ์ เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ ฯลฯ ทั้งไทยและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดของ Claude Levi-Strauss ในเรื่องการศึกษาานิทานปรัมปราละความคิดแบบดั้งเดิมผ่านงาน “The Savage Mind” (1969) และ “Structural Anthropology” (1968) ส่วนการวิเคราะห์งานมานุษยวิทยาของไทยจะศึกษาผ่านงาน พิเชฐ สายพันธ์ ที่ชื่อ “น้ำเต้าปุ่น : วรรณกรรมปรัมปรากับการศึกษาโครงสร้าง” (2541) เพื่อกล่าวได้ว่าแนวคิดของนักคิดสำนักโครงสร้างนิยมที่อิทธิพลต่อมานุษยวิทยาไทยอย่างไร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้เข้าใจแนวความคิดของสำนักโครงสร้างนิยม
2. ทำให้เข้าใจและนำเสนอแง่พิจารณาให้กับปัญหาหรือประเด็นต่างๆที่เกี่ยวข้องกับมานุษยวิทยาโดยแนวคิดโครงสร้างนิยม

บทที่ 2

ภาษาศาสตร์กับมานุษยวิทยาโครงสร้างของ Claude Levi-Strauss

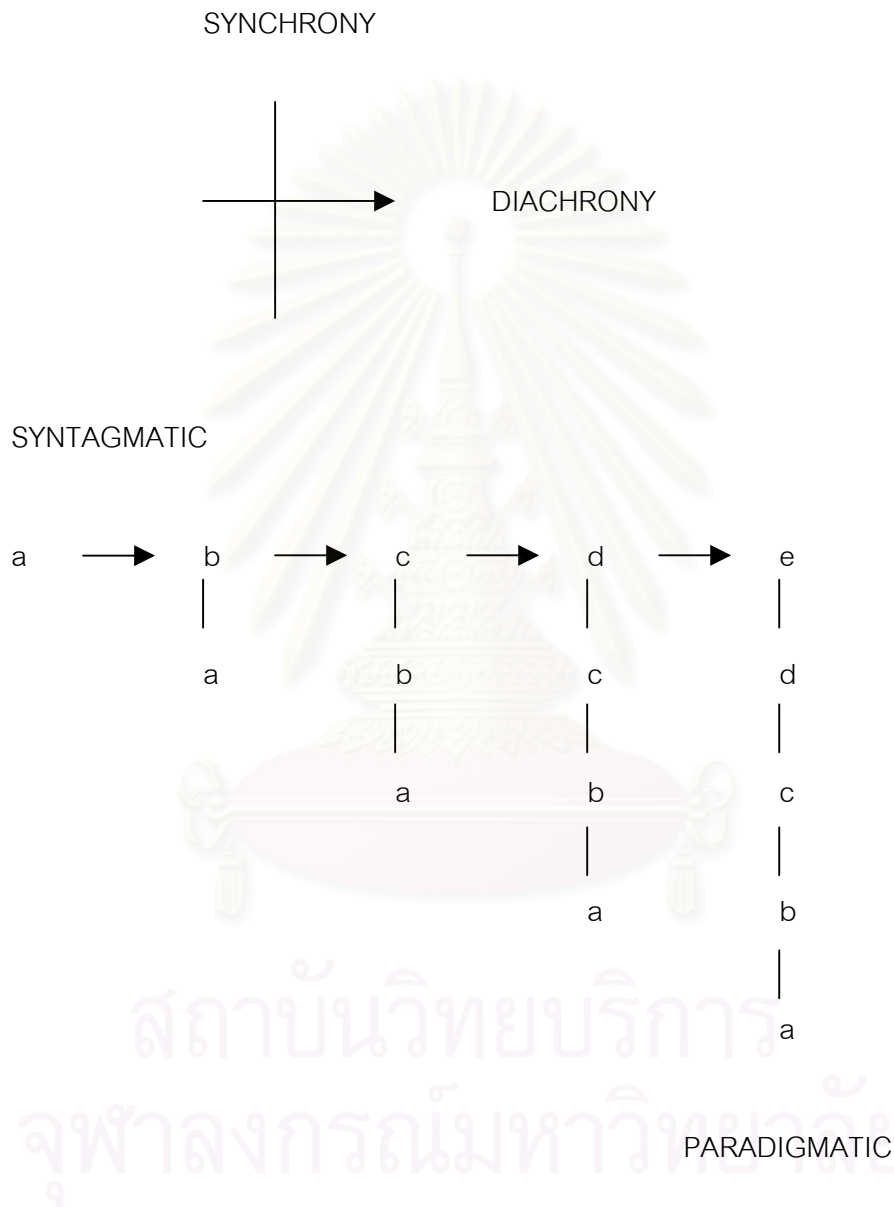
การที่เราจะศึกษาแนวความคิดของนักคิดสำนักโครงสร้างนิยมได้โดยเกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาความคิดทางภาษาศาสตร์เชิงโครงสร้างอันเป็นพื้นฐานทางความคิดที่นักคิดเหล่านั้นได้นำไปประยุกต์เข้ากับกิจกรรมที่ทำการศึกษา โดยเฉพาะเจาะจงในกรณีของ Claude Levi-Strauss เป็นการนำภาษาศาสตร์เชิงโครงสร้างมาใช้กับงานทางมานุษยวิทยา ดังนั้น เนื้อหาที่ต้องการนำเสนอในบทนี้จึงเป็นการอธิบายแนวคิดทางภาษาศาสตร์เชิงโครงสร้างโดยเบื้องต้นและเค้าโครงความคิดของ Levi-Strauss โดยสังเขป

ภาษาศาสตร์เชิงโครงสร้าง

หลังจาก Ferdinand de Saussure ได้บรรยายถึงการศึกษาภาษาศาสตร์เชิงโครงสร้างใน "Cour de Linguistique General" ในปี 1916 แล้วนั้น ภาษาศาสตร์เชิงโครงสร้างก็ได้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง ด้วยอิทธิพลทางความคิดของ De Saussure ที่ถูกนำมาพัฒนาโดยนักภาษาศาสตร์ชาวรัสเซียที่อพยพมาสู่กรุง Prague จนขยายความคิดทางภาษาศาสตร์เป็นสำนักกรุง Prague school ด้วยนักคิดอย่าง Roman Jakobson และ Nicolai Troubetzkoy (Anderson, 1985: 83-139 อ้างถึงใน Barnard, 2000: 123) แนวคิดที่ถูกพัฒนาขึ้นก็คือเรื่องเสียงทั้งหลายที่ทำงานเป็นเครือข่ายที่อาศัยความแตกต่างบางประการระหว่างกันเองเป็นเครื่องมือสร้างความแตกต่างระหว่างคำ เช่น ในระบบภาษาไทย ความแตกต่างระหว่างเสียง [บ] กับเสียง [พ] ซึ่งทำหน้าที่แยกแยะคำว่า "บาน" กับคำว่า "พาน" อยู่ตรงเสียง [บ] เป็นเสียงก้อง ส่วน [พ] เป็นเสียงไม่ก้อง แต่เมื่อถึงความว่า "พาน" กับคำว่า "ปาน" เราจะพบว่าส่วนแตกต่างของเสียงที่ช่วยแยกแยะคำทั้งสองออกได้แก่ [พ] เป็นเสียงพนมออก ส่วน [ป] เป็นเสียงไม่พนมออก ครั้นเปลี่ยนเป็นคู่ "พาน" กับ "ทาน" จุดต่างจะอยู่ที่ [พ] เป็นเสียงฐานปาก ส่วน [ท] เป็นเสียงฐานปุ่มเหงือก ดังนั้นจะเห็นได้ว่าเมื่อทำหน้าที่ด้านสื่อความหมายในภาษา เสียงแต่ละเสียงเช่น [พ] มิได้มีแก่นแท้ประจำตัวของมันเอง แต่อาศัยว่ามีคุณลักษณะใดเทียบแย้ง (oppose) กับเสียงอื่นๆ เพื่อสร้างความแตกต่างระหว่างคำ (นพพร ประชากุล, 2544: 167)

Roman Jakobson ได้ทำการแบ่งแยกอย่างชัดเจนระหว่างการอุปมา (metaphor) และอุปลักษณ์ (metonymy) ผ่านการวิเคราะห์ทั้งโครงสร้างและหน้าที่ของภาษา โดยแสดงให้เห็นถึง

ข้อตรงข้ามทางภาษาศาสตร์ที่เกิดขึ้นภายในรูปประโยค (syntagm) โดยนำความคิดในการศึกษาภาษาในแบบข้ามช่วงเวลาและแบบร่วมเวลามาเทียบเคียงกับการจัดรูปประโยคในแบบความสัมพันธ์ซึ่งกระแศความ (syntagmatic) และความสัมพันธ์ซึ่งกระบวนชุด (paradigmatic) ดังภาพ

จากภาพแสดงให้เห็นถึงการศึกษารูปประโยคแบบข้ามช่วงเวลา (diachronic) ที่มีมิติเกี่ยวกับเวลา โดยการก้าวข้ามช่วงเวลา แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาที่โครงสร้างภาษา ในขณะที่การศึกษารูปประโยคแบบร่วมเวลากัน (synchronic) มีมิติเรื่องพื้นที่และการนำเสนอในระบบภาษา (Badcock, 1975: 94) สารหรือคำที่ถูกสร้างขึ้นภายในรูปประโยคโดยการเชื่อมโยงแล้วนำมา

รวมกันในแบบข้ามช่วงเวลาจึงเป็นประโยคแบบแนวนาน (horizontal) ที่ได้นำคำแต่ละคำมาเชื่อมกันติดกันเป็นการถ่ายโอนความหมายจากคำที่ถูกเชื่อมต่อกันในลักษณะของการเลือกเอาส่วนย่อยส่วนหนึ่งมาใช้เป็นภาพแทนความหมายของภาพแทนที่ถูกลำเสนอทั้งหมด ซึ่งวิธีการนี้เราสามารถเรียกได้ว่าการ “อุปลักษณ์” (metonymy) ในทางตรงกันข้ามการศึกษาภาษาแบบร่วมเวลากันได้มองความสัมพันธ์ของภาษาโดยหยิบยกสิ่งที่เกิดขึ้นพร้อมกันในช่วงเวลาหนึ่งมาพิจารณาโดยมีลักษณะในแบบแนวตั้ง (vertical) การเลือกคำโดยเฉพาะเจาะจงที่เหมือนกับคำอื่นออกมาจากภาษาวงศ์กันเพื่อถ่ายโอน (Hawkes, 1977: 77-8) หรือพยายามที่จะสื่อเพื่อเปรียบเทียบความหมาย สามารถนำมาแทนที่กันโดยยังคงความหมายได้ นั่นคือลักษณะของการ “อุปมา” (metaphor)

ดังนั้น กล่าวได้ว่าแนวความคิดภาษาศาสตร์เชิงโครงสร้างมีลักษณะที่เป็นสองมิติและถ้าหากพิจารณาต่อไปก็จะเห็นได้ว่า วิธีการที่เป็นสองมิตินั้น มีความสัมพันธ์เป็นไปในลักษณะของคู่ตรงข้าม ซึ่งสามารถนำแนวคิดทั้งสองมิติดังกล่าวมาแบ่งหมวดความสัมพันธ์ที่เป็นคู่ตรงข้ามได้คือ

signifier	signified
langue	parole
synchrony	diachrony
expression	meaning
vertical	horizontal
paradigm	syntagm
selection	combination
substitution	contiguity
similarity	contiguity
metaphor	metonymy

คำศัพท์ที่เป็นแนวความคิดข้างต้นของภาษาศาสตร์โครงสร้างที่พัฒนามาถึงขั้นแบ่งมิติออกเป็นสองด้านเป็นแนวความคิดที่สามารถสรุปได้ว่า

การศึกษาแบบร่วมเวลาเป็นการศึกษาโครงสร้างภาษาที่บรรจุรูปสัญลักษณ์ โดยดูความสัมพันธ์ของสัญลักษณ์ที่ปรากฏในลักษณะกระบวนการทัศน์ มีวิธีพิจารณาความสัมพันธ์ในแบบแนวตั้งด้วยการเลือกในสิ่งที่คล้ายคลึงกันมาแทนที่กันในลักษณะอุปมาเป็นการแสดงออกชุดความสัมพันธ์ในแบบเดียวกัน พร้อมกันทั้งหมด ตรงกันข้ามกับ การศึกษาแบบข้ามช่วงเวลาที่ทำกา

ศึกษาภาษาหรือความหมายสัญลักษณ์ โดยการดูประโยคแบบซ้ายไปขวาในแนวระนาบ ความสัมพันธ์ของความหมายสัญลักษณ์จะเป็นไปในลักษณะรวบรวม เชื่อมโยงอย่างต่อเนื่องเพื่ออธิบายถึงความหมายของสิ่งที่เกิดขึ้น (De saussure, 1916: 54-6; Wells, 1947: 92-107; Gaboriau, 1963: 162-6; Barthes, 1967: 154)

จากแนวคิดดังกล่าว นักคิดโครงสร้างนิยมนำมาขยายผลศึกษากันต่อไปตามแต่ละกิจกรรมที่ตนเองให้ความสนใจโดยมีประเด็นที่สำคัญคือการมองระบบของภาษาว่ามีโครงสร้างอย่างไร ส่วนแนวความคิดที่เป็นกุญแจสำคัญที่เอื้อประโยชน์ได้แก่ เรื่องความสัมพันธ์ของการสร้างความหมาย ลักษณะความเป็นคู่ตรงข้าม การศึกษาภาษาแบบข้ามช่วงเวลาและการศึกษาภาษาแบบร่วมเวลากัน โครงสร้างส่วนลึก (deep structure) และโครงสร้างพื้นผิว (surface structure) การอุปมาและอุปลักษณ์ (Detweiler, 1978: 17) ซึ่งแนวความคิดดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมของมนุษย์ทุกชนิด การจะศึกษาแนวความคิดแบบโครงสร้างนิยมจึงไม่สามารถละเลยหลักการและแนวความคิดของภาษาศาสตร์เชิงโครงสร้างได้

สำหรับนักคิดสำนักโครงสร้างนิยมอย่างเช่น Levi-Strauss และ Jacque Lacan [นักจิตวิเคราะห์แบบโครงสร้างนิยมชาวฝรั่งเศสที่นำเอาแนวความคิดของนักจิตวิเคราะห์ชาวเยอรมันผู้เขย่าโลกแห่งจิตสำนึก ชื่อ Sigmund Freud มาตีความใหม่ในแบบโครงสร้างนิยม] นั้น ทั้งสองได้ต่อยอดทางความคิดจากภาษาศาสตร์เชิงโครงสร้างมาสู่การศึกษาระบวนการคิดของมนุษย์ผ่านงานทางมานุษยวิทยาและจิตวิเคราะห์ เพื่อย้อนรอยกลับไปสู่กระบวนการคิดที่มีลักษณะความสัมพันธ์เป็นคู่ตรงข้าม (binary opposition) อย่างไรก็ดี สิ่งที่ Levi-Strauss พยายามสาธิตผ่านงานของเขานั้น ผู้อ่านจะต้องนึกเทียบเคียงกับหลักภาษาศาสตร์โครงสร้างตลอดเวลา เพราะ Levi-Strauss [และ Lacan] มีความเชื่อว่าการศึกษาในเรื่องต่างๆ ของเขานั้นทำสุดแล้วก็มีลักษณะไม่แตกต่างไปจากภาษาที่มีโครงสร้างสากลแบบคู่ตรงข้ามทำการสร้างความหมายผ่านความสัมพันธ์ดังกล่าว อย่างในกรณีของ Lacan นั้นเขาได้มองจิตไร้สำนึกว่ามีการทำงานเหมือนโครงสร้างภาษา (Lacan, 2000) และในช่วงเวลาเดียวกัน Levi-Strauss ได้กล่าวถึงสิ่งที่เขาค้นพบในระบบของวัฒนธรรมว่ามีลักษณะเดียวกันกับโครงสร้างภาษาเช่นกัน

เค้าโครงความคิดของ Claude Levi-Strauss โดยสังเขป

ชีวประวัติและผลงาน

Claude Levi-Strauss เกิดเมื่อปี ค.ศ.1908 ที่กรุงบรัสเซลส์ เมืองหลวงของประเทศเบลเยียม เป็นครอบครัวเชื้อสายยิว ปู่เป็นนักไวโอลิน ส่วนบิดาของเขาเป็นชนชั้นกลางชาวยิวที่ไม่เชื่อในพระเจ้า (atheism) และด้วยความเป็นศิลปิน จึงได้ชักนำลูกชายของตนเข้าสู่บรรยากาศที่รวบรวมเอาวัฒนธรรมทางศิลปะและความช่างสงสัย (skepticism) มาสู่ Levi-Strauss ในช่วงวัยเด็กเขาเองมีความสนใจในธรณีวิทยา และต่อมาช่วงวัยรุ่นตอนปลายนั้น เขามุ่งความสนใจไปที่จิตวิเคราะห์ (psychoanalytic) และลัทธิมาร์กซ์ (Marxism) ถึงแม้ว่าเขาจบปริญญาที่ซอร์บอนน์ มหาวิทยาลัยในกรุงปารีส และเป็นเพื่อนร่วมรุ่นกับ Simone de Beauvoir นักปรัชญาและนักสตรีนิยมรุ่นแรก (first wave feminism) Maurice Merleau-Ponty นักปรัชญาแนวปรากฏการณ์วิทยา (phenomenology) และเป็นรุ่นน้อง Jean-Paul Sartre นักปรัชญาแนวอัตถิภาวนิยม (existentialism) หนึ่งปี แต่ Levi-Strauss เอง มีความต้องการจะหลีกเลี่ยงความเคร่งครัดทางความคิดเกี่ยวกับปรัชญาที่เต็มไปด้วยบรรยากาศแห่งความคลุมเครือที่ปกคลุมกรุงปารีส ณ เวลานั้น

ในปี ค.ศ.1934 Levi-Strauss ได้งานสอนทางด้านสังคมวิทยาที่มหาวิทยาลัย Sao Paulo ประเทศบราซิล ในช่วงขณะนั้น เขาได้รับประสบการณ์จากการออกภาคสนาม ซึ่งส่งผลกระทบต่อทัศนคติทั้งหมดที่มีต่อชนเผ่าดั้งเดิม (Primitive people) ที่แตกต่างอย่างสิ้นเชิง โดยจากเดิมที่คาดหวังว่าจะได้เห็นรูปแบบวัฒนธรรมที่คงที่ หากแต่การพบปะกับชนเผ่าดั้งเดิมและได้กลายเป็นเพื่อนกันนั้น ทำให้เขาพบความคิดเกี่ยวกับการตายและสังคมที่ซับซ้อน ซึ่งทำให้เขาได้ครุ่นคิดถึงปัญหาในเชิงมานุษยวิทยาขึ้นจากประสบการณ์ครั้งนั้น

Levi-Strauss ได้เขียนบทความแรกทางมานุษยวิทยา เกี่ยวกับการจัดระเบียบสังคมของเผ่า Bororo ในปี ค.ศ.1936 และในช่วงปี ค.ศ.1938-39 เขาได้เดินทางสำรวจสภาพของชาวอินเดียนเผ่าต่างๆ ในภาคกลางของบราซิล อาทิ Nambikwara, Tupi-Kawahib โดยที่เขาได้พบว่าชนเผ่าดั้งเดิม (ที่เป็นชาวอินเดียน) นั้น มิได้มีความป่าเถื่อนดุร้ายแต่อย่างใดเลย แต่กลับเป็นผู้มีไมตรีจิตและมีระบบความคิดที่ลึกซึ้ง อีกทั้งถูกฝรั่งผิวขาวเข้ารุกรานและนำจับพวกเขาเข้าสู่ค่ายกักกัน การที่พวกเขาเกือบจะสูญเผ่าพันธุ์เพราะไม่มีภูมิคุ้มกันทางเชื้อโรคที่ฝรั่งผิวขาวเป็นพาหะนำมา

ติด รายละเอียดของชีวิตชาวอินเดียนพื้นเมืองพร้อมกับความรู้สึกเศร้าสะเทือนใจที่มีต่ออินเดียนพื้นเมืองเหล่านี้ ปรากฏในหนังสือของเขาที่ชื่อ *Tristes Tropiques* (1955)

ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 เขาได้กลับประเทศฝรั่งเศสและเข้าร่วมกับกองทัพ หลังจากนั้นเขาได้ไป Martinique จากนั้น Puerto Rico และและสุดท้ายที่ New York ซึ่งเขาได้งานที่ New School for Social Research จากจัดการของ Robert Lowie และ Alfred Mertraux และที่ New York เขาได้พบกับ Sartre เป็นครั้งแรก (ถึงแม้ทั้งสองจะศึกษาที่ปารีสในช่วงเวลาเดียวกัน) ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการวิวาทะอันไม่จบสิ้น(ดูบทที่ 10 ใน *The Savage Mind*) และยังได้พบกับ Roman Jakobson นักภาษาศาสตร์เชิงโครงสร้างและได้เริ่มต้น พัฒนาแนวความคิดทางมานุษยวิทยา โดยนำภาษาศาสตร์เชิงมาประยุกต์ใช้โครงสร้างในการศึกษาทางชาติพันธุ์วิทยา (Morris, 1989: 265)

อิทธิพลของ Jakobson ในการวิเคราะห์หน่วยย่อยของเสียง (phonemic) นั้นได้ส่งผลกระทบต่องานของ Levi-Strauss และเขาก็ได้พัฒนาความคิด ความเป็นสากลของวัฒนธรรมที่ปรากฏในระดับ “โครงสร้าง” ว่าไม่ใช่ระดับข้อเท็จจริงที่เปิดเผยจากการศึกษาเปรียบเทียบทางมานุษยวิทยา สังคมเหมือนกับการเปรียบเทียบทางภาษาศาสตร์ ซึ่งเป็นประโยชน์ในการเปรียบเทียบรูปแบบความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงชุดพฤติกรรมของมนุษย์ แต่จะหาประโยชน์มิได้เลย ถ้าเปรียบเทียบหน่วยวัฒนธรรมเพียงหน่วยเดียว กล่าวให้สะดวกขึ้น ก็คือต้องเปรียบเทียบวัฒนธรรมในระดับโครงสร้าง

หลังจากสงครามโลกครั้งที่สองยุติ Levi-Strauss ยังคงอยู่ในอเมริกา โดยทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยทูตทางวัฒนธรรมฝรั่งเศส (Attaché) จากนั้นเขาก็ได้กลับไปฝรั่งเศสและตีพิมพ์งาน “*The Elementary Structure of Kinship*” ในปี 1949 และในปี ค.ศ.1950 Levi-Strauss ได้เป็นอาจารย์สอนหนังสือ ที่ Ecole Pratique des Hautes Etudes วิทยาลัยในปารีส และจากงานที่ชื่อ “*Structural Anthropology*” (1958) ที่เป็นหนังสือรวบรวมบทความเกี่ยวกับหลักการคิดโดยทั่วไปสำหรับการคิดของมนุษย์ ทำให้ Levi-Strauss ได้กลายเป็นนักทฤษฎีทางมานุษยวิทยาที่มีอิทธิพลในฝรั่งเศส

ตั้งแต่ ค.ศ.1959 Levi-Strauss เขียนหนังสือและบทความ อาทิ “*The Story of Asdiwal*” 1960 (รวบรวมอยู่ใน *Structural Anthropology Vol. 2* 1976) เป็นการศึกษาตำนานปรัมปรา (Myth) เขาเขียน Totemism ในปี 1963 และ *The Savage Mind* ในปี 1962 หลังจากนั้น เขาได้

เริ่มงานชิ้นใหญ่ที่เรียกว่า Science of Mythologies ทั้งหมด 4 เล่ม และผลงานที่เขียนอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับนิทานปรัมปราวมถึงเงื่อนไขความคิดของมนุษย์

แนวความคิดเบื้องต้น

สิ่งที่ Levi-Strauss ค้นพบและพยายามนำมาใช้ร่วมกันให้เกิดผล คือการนำภาษาศาสตร์สมัยใหม่มาทำการวิเคราะห์โครงสร้างทั้งในภาษาศาสตร์และมานุษยวิทยา เขากล่าวถึงการเดินทางของภาษาศาสตร์ว่าเหมือน “คำ” (word) ที่ไม่สามารถจำกัดขอบเขตตัวเองต่อภาพอธิบายของทฤษฎีภาษาศาสตร์อย่างเคร่งครัดและต่อจุดยืนของทัศนะ เช่นเดียวกับที่ นักจิตวิทยา นักสังคมวิทยา และนักมานุษยวิทยา ต้องกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้จากภาษาศาสตร์สมัยใหม่ ซึ่งเป็นตั้งทางนำไปสู่ความรู้เชิงประจักษ์ของปรากฏการณ์สังคม (Levi-Strauss, 1968: 31) สำหรับเขาแล้วการกำเนิดภาษาศาสตร์โครงสร้างนั้นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ทางการศึกษาปรากฏการณ์อย่างสมบูรณ์ หมายความว่างานทางมานุษยวิทยาก่อนหน้านี้ไม่ได้ศึกษาวัฒนธรรมในลักษณะที่เป็นภาพเสนอของกระบวนการคิดในส่วนลึกแต่อย่างใด

สิ่งที่ Levi-Strauss ยืนยันความสนใจของภาษาศาสตร์เชิงโครงสร้าง โดยการนำไปศึกษาปัญหาเกี่ยวกับเครือญาติ ซึ่งเขาได้กล่าวว่า

“นักมานุษยวิทยาพบตัวตนของเขาในสถานการณ์ซึ่งมีรูปแบบคล้ายกับโครงสร้างทางภาษาศาสตร์ เช่น หน่วยย่อยของเสียง คำศัพท์ของเครือญาติเป็นหน่วยพื้นฐานของการให้ความหมาย ความหมายจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อถูกบูรณาการเข้าไปข้างในระบบ ระบบเครือญาติจึงเหมือนกับระบบของหน่วยเสียง นั่นคือถูกสร้างโดยความคิด (mind) ในระดับของจิตไร้สำนึก” (Levi-Strauss, 1968: 34)

Levi-Strauss ใช้วิธีการทางภาษาศาสตร์โครงสร้าง ซึ่งไม่เพียงแต่นำมาจาก De Saussure แต่ยังสามารถนำมาจาก Formalist อย่าง Roman Jakobson และ Nicholas Troubetzkoy นำมาประยุกต์ใช้กับปรากฏการณ์ทางมานุษยวิทยา เช่น ในกรณีของระบบเครือญาติและนิทานปรัมปรา Levi-Strauss ต้องการทำความเข้าใจอย่างกระจ่างในการนำแนวความคิดของ De Saussure มาใช้เรื่อง รูปสัญลักษณ์และความหมายสัญลักษณ์ (signifier/signified) ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว signified จะอยู่ในขอบเขตของความคิดเสมอ ดังนั้น ในกรณีของความสัมพันธ์เครือญาติ signified เป็นความคิดของวัฒนธรรมเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของครอบครัว เช่น ระดับของความ

สัมพันธ์ การหมัดความเคารพในความสัมพันธ์ และ incest taboos ส่วน signifier เป็นการปฏิบัติที่เฉพาะเจาะจง เช่น ประเพณี พิธีกรรม ที่แสดงออกทางความคิด ซึ่งวิธีการของเขานั้นไม่เห็นว่สังคมหรือวัฒนธรรม จะมีความคิดที่แน่นอนเกี่ยวกับเครือญาติ การปฏิบัติจึงเป็นภาพวัตฤของสังคมในการทำการเข้าใจตนเอง ทั้งความคิด และการปฏิบัติเป็นเรื่องเฉพาะเจาะจง โดยสังคมนั้นจะร่วมอยู่กักรูปแบบโครงสร้าง ซึ่งเข้าใจในคำศัพท์ที่แตกต่างกันระหว่างหน่วยภายในระบบ (Gutting, 2001 : 222)

Levi-Strauss ได้อ้างถึง N. Troubetzkoy ที่สร้างวิธีลัดทอนโครงสร้างทางภาษาศาสตร์โดยหลักพื้นฐานทั้ง 4 คือ 1) ภาษาศาสตร์โครงสร้างได้เปลี่ยนจากการศึกษา ปรากฎการณภาษา ศาสตร์ระดับจิตสำนึกมาสู่การศึกษาโครงสร้างภายใต้จิตสำนึก 2) จะไม่ศึกษา (ภาษา) คำศัพท์อย่างลำพังหรือเป็นหน่วยอิสระ แต่จะดูที่พื้นฐานของการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคำศัพท์ 3) ภาษาศาสตร์โครงสร้างเป็นการแนะนำความคิดเรื่องระบบ โดยที่การศึกษาเกี่ยวกับหน่วยพื้นฐานของเสียง (ซึ่งแตกต่างกันไปในแต่ละภาษา) จะไม่เพียงอ้างว่า หน่วยพื้นฐานของเสียงจะเป็นส่วนของระบบเสมอไป แต่จะแสดงอย่างแจ่มแจ้งถึงโครงสร้างและระบบของการศึกษาหน่วยพื้นฐานของเสียงอย่างเป็นรูปธรรม 4) ภาษาศาสตร์โครงสร้างมุ่งหมายที่จะค้นพบกฎเกณฑ์พื้นฐานหรือกฎโดยทั่วไป (Levi-Strauss, 1968: 33)

งานของ Troubetzkoy ได้เปรียบเทียบกับภาษาศาสตร์แบบเก่า ซึ่งหมายความว่า ภาษาศาสตร์โครงสร้างเป็นดั่งระบบโครงสร้างนิยมและสากลนิยม ซึ่งแตกต่างไปจากความเป็นปัจเจกชน และ atomism อย่างไรก็ดีสิ่งที่ Levi-Strauss นำความคิดทางภาษาเชิงโครงสร้างมาใช้กับมานุษยวิทยา ไม่ว่าจะเป็ความบังเอิญหรือไม่ก็ตาม แนวความคิดเรื่องการศึกษาระบบหน่วยย่อยของเสียงที่เรียกว่า phonemic system ได้ถูกคลี่คลายและสืบสานไปสู่แนวความคิดเรื่อง คู่ของสิ่งตรงกันข้าม (pairs of oppositions) ซึ่งได้กลายเป็นวิธีการศึกษาความสัมพันธ์ผ่านในงานทั้งหมดของเขา

Levi-Strauss (1968: 67-80) กล่าวถึง ความสำคัญในความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรม มีความจำเป็น เพราะเมื่อต้องการความรู้ของวัฒนธรรมนั้นก็ย่อมที่จะต้องศึกษาผ่านความเข้าใจในภาษานั้นๆ อาจกล่าวได้ว่าภาษาเป็นผลลัพธ์ที่ได้จากวัฒนธรรม เพราะภาษาที่พูดโดยคนใดคนหนึ่งนั้นจะมีการโต้ตอบต่อระดับที่แตกต่างในแง่มุมของวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็ในระบบเครือญาติ การจัดการทางสังคม ศาสนา ศิลปะ นิทานพื้นบ้าน ได้ถูกพิสูจน์ความสำเร็จในการศึกษาด้วยภาษาศาสตร์ และภาษาศาสตร์ได้ช่วยให้นักมานุษยวิทยาศึกษาในสิ่งที่เป็นรูปธรรม

ได้ดียิ่งขึ้น หมายความว่าสามารถเข้าถึงระดับที่ลึกกว่าข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้นทั้งภาษาและวัฒนธรรมจึงเป็นผลผลิตของกิจกรรมซึ่งโดยพื้นฐานแล้วคล้ายคลึงกัน

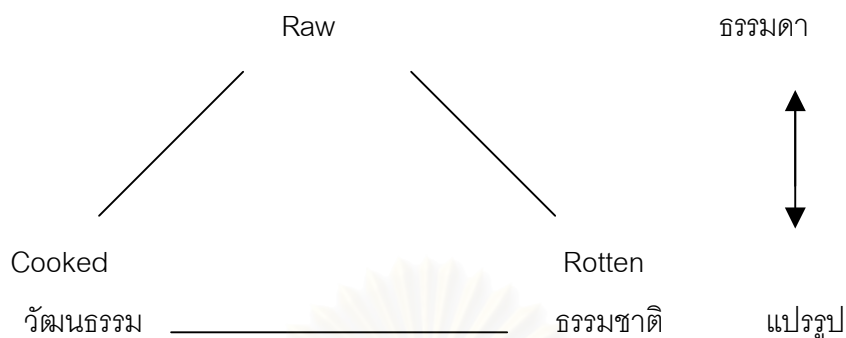
แม้ว่าภาษาจะเป็นระบบสัญลักษณ์ก็ตาม แต่การถ่ายทอดความหมายผ่านการแปลจากภาษาหนึ่งไปสู่ภาษาหนึ่ง อาจจะทำให้เกิดความเข้าใจผิดได้ ไม่ว่าจะเป็นในระดับภาษาเดียวกัน ระหว่างกันที่เรียกได้ว่า Intra-language หรือจากภาษาหนึ่งสู่ภาษาอีกภาษาหนึ่งในลักษณะ Inter-language (ดู Bennett, 1979) คำในภาษาหนึ่งที่มีความหมายในบริบทนั้นๆ ครั้นเมื่อถูกถ่ายทอดหรือแปลความหมายมาสู่อีกภาษาหนึ่ง ซึ่งอาจจะไม่มีคำที่มีความหมายเหมาะสมเพียงพอในการที่จะนำมาใช้แทนที่กันได้ อย่างเช่น การหาคำภาษาอังกฤษมาใช้แทนคำว่า L' Homme nu ในภาษาฝรั่งเศส ซึ่งการแปลตรงตัวอาจจะไม่สามารถเข้าใจได้ถูกต้อง เพราะด้วยภายในระบบของความสัมพันธ์ของความหมายจะเป็นไปในลักษณะที่ล่องลอย (arbitrary) แต่สำหรับในการอ่านนิทานปรัมปรา นั้น มิได้แต่เพียงจะอ่านจากบรรทัดไปสู่อีกบรรทัด หรือจากซ้ายไปขวาอย่างการอ่านหนังสือโดยทั่วไป แต่การอ่านนิทานปรัมปรา นั้น จะต้องทำความเข้าใจในพื้นฐานของความหมายของนิทานปรัมปรา ซึ่งไม่ใช่เรื่องราวเหตุการณ์ แต่เป็นชุดหรือมัดของเหตุการณ์ ถึงแม้ว่าเหตุการณ์ที่ปรากฏจะอยู่ในช่วงที่แตกต่างกันของนิทาน (Levi-Strauss, 1979: 45) ดังนั้นการอ่านนิทานปรัมปรา ควรจะอ่านในลักษณะของตารางของวงออเครสตัด้า

อย่างไรก็ดี สิ่งที่ Levi-Strauss นำมาใช้เปรียบเทียบและวิเคราะห์นิทานปรัมปราโดยเฉพาะศาสตร์เบื้องต้นของการศึกษานิทานปรัมปรา (Science of Mythology) นั้น ได้ถูกอ้างว่าเป็นภาษาเดียวกับดนตรี โดย Levi-Strauss ได้กล่าวถึงการคิดแบบนิทานปรัมปราที่เริ่มหมดไปจากโลกตะวันตก ในขณะที่เดียวกันกับที่มีดนตรีแบบคลาสสิกเริ่มเกิดขึ้น บางทีดนตรีอาจจะเข้ามาแทนนิทานปรัมปราได้บางส่วน แต่ทั้งการอ่านนิทานปรัมปราและการอ่านโน้ตดนตรีก็ได้ใช้วิธีการเดียวกัน ดังนั้นจึงเกิดสมมติฐานขึ้นว่าทั้งนิทานปรัมปราและโน้ตดนตรีนั้น มีวิธีการอ่านแบบเดียวกันก็น่าที่จะเป็นผลผลิตที่สะท้อนออกมาจากกระบวนการคิดหรือโครงสร้างความคิดชุดเดียวกัน สิ่งที่ Levi-Strauss ให้ข้อสังเกตแล้วเปรียบเทียบระหว่างการอ่านนิทานปรัมปราโดยใช้วิธีอ่านความสัมพันธ์แบบข้ามช่วงเวลาและแบบร่วมเวลากับการอ่านโน้ตดนตรีในลักษณะของท่วงทำนอง (melody) และเสียงประสาน (harmony) เมื่อนำนิทานปรัมปรามาเทียบกับเสียงดนตรีจะได้คู่ของความสัมพันธ์ว่า ท่วงทำนอง (melody) จะเป็นแบบข้ามช่วงเวลาเชื่อมโยงแล้วนำมารวมกันในแนวระนาบ และเสียงประสาน (harmony) จะเป็นแบบร่วมเวลากันซึ่งจะเกิดขึ้นพร้อมกัน จากการเปรียบเทียบดังกล่าว สามารถสังเกตได้ถึงสิ่งที่ปรากฏในลักษณะสองมิติที่ควบคู่กันตลอดแม้

กระทั่งในทางดนตรีที่มีท่วงทำนอง (melody) และเสียงประสาน (harmony) ที่มีลักษณะไม่แตกต่างกันไปจากความสัมพันธ์แบบข้ามช่วงเวลาและแบบร่วมเวลาแต่อย่างใด

งาน *Tristes Tropiques* (1995) ซึ่งเป็นหนังสือแห่งการเดินทางเชิงอัตชีวประวัติของ Levi-Strauss สามารถแบ่งหมวดความคิดของเขาได้ในทางทฤษฎีออกเป็น 3 ประเภทคือ ทฤษฎีเกี่ยวกับเครือญาติ ตรรกะของนิทานปรัมปรา และทฤษฎีการจำแนกประเภทของโตเทม (Totem) ซึ่งทั้งสามหมวดดังกล่าวนี้ ได้ถูกนำมาขยายและมีความกระจ่างในงานภายหลังต่อมา (Leach, 1970) งานชิ้นนี้ดูเหมือนจะเป็นงานทางมานุษยวิทยาโดยทั่วไป (หมายความว่า เป็นแบบ old fashion) ที่เขียนเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งในด้านที่เฉพาะเจาะจง การศึกษามาศนามเหล่านี้จะเป็นที่ค้นหารูปแบบพื้นฐานของความคิดผ่านหมวดของความคิดในเรื่อง เครือญาติ นิทานปรัมปรา และโตเทม (Geertz, 1973 : 28) ความหมายของ *Tristes* เมื่อถูกแปลเป็นภาษาอังกฤษจากภาษาฝรั่งเศสจะได้ความว่า “sad”, “The sadness of...” “Tragic” Levi-Strauss ได้แนะนำไว้ในฉบับแปลเป็นภาษาอังกฤษว่าควรใช้ “alas of the Tropical” “ไอ้ อนาถ ชนเผ่าดั้งเดิมเขตร้อน” ทศนะคติของเขาที่ปรากฏอยู่ในหนังสือเล่มนี้แสดงถึงการให้คุณค่าต่อวิถีการดำรงชีวิตแบบดั้งเดิม ที่ไม่ได้ล้าหลังแต่ประการใด เพียงแต่ คนในปัจจุบันไม่พยายามทำความเข้าใจเท่านั้นเอง จากนั้น Levi-Strauss ได้ให้ความสนใจในชนดั้งเดิมผ่านงานชาติพันธุ์วิทยา โดยให้ความสำคัญต่อวัฒนธรรมของชนดั้งเดิมในฐานะผลผลิตที่ได้จากกระบวนการคิด ซึ่งเขาได้นำมาขยายผลการศึกษาในหนังสือที่ชื่อ “Totemism” (1964) และ “The Savage Mind” (1969)

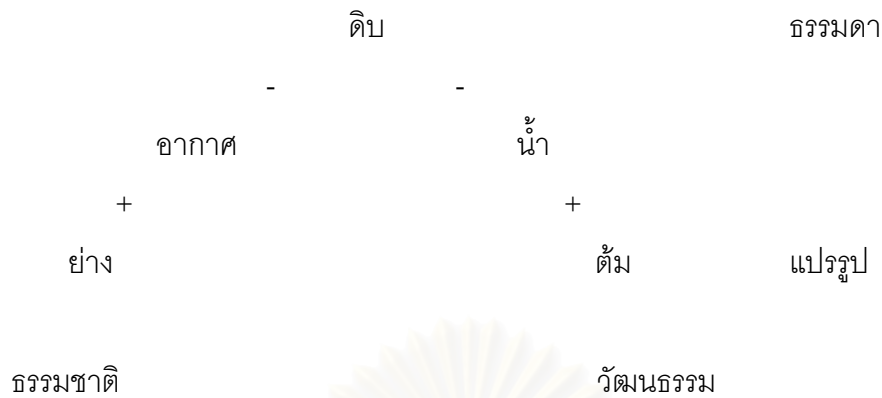
ใน “The Raw and the Cooked” (1969) งานชิ้นนี้ ได้ทำการเสาะหาความเป็นสากลทางความคิดมนุษย์ จากตัวอย่างของ การปรุงอาหาร (culinary) โดยนำความคิดมาจากสามเหลี่ยมภาษาศาสตร์ซึ่ง Levi-Strauss ได้อ้างว่า ด้วยเหตุที่ความสัมพันธ์ระหว่างพยัญชนะ p,t และ k กับสระ u, i และ a สามารถจำกัดความด้วยความดังและระดับเสียงได้คล้ายคลึงกับความสัมพันธ์ระหว่างขั้นตอนของการปรุงอาหาร แบบของการปรุงอาหารสามารถจำกัดความขึ้นอยู่กักระดับของการเปลี่ยนแปลงและการแทรกแซงของวัฒนธรรม สิ่งนี้ Levi-Strauss แนะนำนั้นถึงแม้ว่ายังคงคลุมเครือแต่น่าสนใจในแบบพื้นฐานที่แยกออก 2 ชั้น คือ ธรรมดา/แปรรูป และธรรมชาติ/วัฒนธรรม ดังภาพ

ที่มา: ดัดแปลงและนำมาจาก Wallace et al , 1980: 269; Bradfold, 1994: 118-120, Barnard, 2000: 131

กล่าวได้ว่า Levi – Strauss ได้อธิบายถึงอาหารที่ดิบและสุกในขั้นตอนการปรุงอาหาร ความดิบ (raw) จากอาหารที่ยังไม่ได้ปรุง ถูกจัดเข้าร่วมกับธรรมชาติ (natural) และถ้าปล่อยให้ อาหารนั้นอยู่ในธรรมชาติอาหารเหล่านั้นก็เน่าเปื่อยไป ขณะที่ อาหารที่ปรุงแล้ว (cooked) ได้จัดเข้าร่วมกับวัฒนธรรม (cultural) โดยผ่านกระบวนการปรุงอาหารจากฝีมือของมนุษย์ โดยเบื้องต้น จะเห็นได้ว่าเป็นการการจัดหมวดหมู่และจำแนกคู่ตรงข้ามมาจากโครงสร้างพื้นฐานของความคิด ทั้งหมดในวัฒนธรรม (Erickson, 1998:98) การจัดประเภทจากการปรุงอาหารนั้นมีมิติในการแปร รูปจากอาหารดิบไปสู่อาหารที่สุก ซึ่งหมายความว่าอาหารได้ถูกแปรรูปจากธรรมชาติสู่วัฒนธรรม

งานชิ้นนี้เป็นการอธิบายถึงโครงสร้างอาหารที่สัมพันธ์โยงใยไปกับวัฒนธรรม ความสัมพันธ์ที่ปรากฏในลักษณะคู่ตรงข้าม จากของดิบและสุกที่สัมพันธ์ไปกับธรรมชาติและวัฒนธรรม ไว้ในระดับหนึ่ง เมื่อขยายผลการศึกษาก็พบว่า อาหารที่ปรุงจะสามารถแบ่งประเภทของอาหารที่ทำให้สุกได้ 2 ประเภทคือทั้งจากการต้ม (boil) และจากการย่าง (roast) กล่าวคือการต้มอาหาร เป็นการปรุงอาหารที่ต้องใช้ภาชนะอย่างเช่น หม้อ (potter) เพื่อบรรจุอาหารลงไป แต่ความสัมพันธ์ ไม่อาจจะสามารถสมบูรณ์ได้ถ้าขาดตัวกลาง (mediator) ในการเชื่อมโยงซึ่งในกรณีของการต้มก็คือ น้ำ ดังนั้น น้ำจึงเป็นตัวกลางในการแปรสภาพอาหารจากความดิบมาสู่ความสุกในบริบทของวัฒนธรรม ในขณะที่การปรุงอาหารด้วยการย่างมีตัวกลางที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ในการทำอาหารที่ดิบมาเป็นอาหารที่สุกด้วย ลม ดังภาพ

อาหารที่ผ่านการปรุงให้สุกนั้น ต่างยังถูกแบ่งประเภทเป็น 2 ประเภท เพื่อนำมาบริการกับบุคคลต่างสถานะกัน กล่าวคืออาหารที่ทำให้สุกจากการต้มจะนำมาบริการเครือญาติ(kinspeople) ส่วนอาหารที่ทำให้สุกด้วยการย่างหรือปิ้ง ต่างถูกนำมาบริการแขกผู้มาเยี่ยมเยือน (foreigner) ดังนั้น ความสัมพันธ์ในการปรุงอาหารจึงมีรูปแบบที่สามารถเข้าใจได้ผ่านการจัดประเภทอาหารที่มีลักษณะคู่ตรงข้ามดังนี้คือ ดิป/สุก ย่าง/ต้ม ญาติ/แขก ซึ่งมีตีความสัมพันธ์จะเป็น 2 มิติ ที่เชื่อมโยงกัน

สามเหลี่ยมภาษาศาสตร์ที่ Levi-Strauss นำมาจาก Jakobson นั้นยังได้รับการยอมรับพร้อมทั้งนำไปใช้ผ่านนักคิดโครงสร้างนิยม เช่น Roland Barthes และ Jacque Lacan (Bradford, 1994: 118-120) อาจกล่าวได้ว่า โครงสร้างนิยมมีรูปแบบวิธีคิดจากภาษาศาสตร์เชิงโครงสร้างสู่การประยุกต์ใช้ในงานมานุษยวิทยาโดย Levi-Strauss และจากภาพสามเหลี่ยมการทำอาหารทำให้เห็นภาพความเป็นธรรมชาติ และวัฒนธรรมอย่างชัดเจน การที่แบ่งคู่ตรงข้ามโดยศึกษาการปรุงอาหารนั้น จะพบว่ามีความสัมพันธ์กันอยู่ระหว่าง ธรรมดา/เปลี่ยนแปลง และธรรมชาติ/วัฒนธรรม ซึ่งสิ่งที่เป็นสื่อของความเปลี่ยนรูปจากธรรมดามาเป็นรูปแบบการเปลี่ยนแปลง กล่าวได้ว่ามิติแรกความดิบถูกทำให้เปลี่ยนโดยธรรมชาติ ผลที่ได้ก็คือ การเนาเปื่อย ในทางตรงกันข้ามความดิบถูกมนุษย์จัดการทำให้สุกโดยการปรุงอาหาร ด้วยวิธีการทางวัฒนธรรม (Wallace et al, 1980: 268-9) ในอีกมิติหนึ่งอาหารที่ทำให้สุกด้วยวิธีการปรุงสามารถแบ่งประเภทได้คือการย่างที่ทำให้สุกโดยธรรมดานำไปบริการแขก ส่วนการต้มที่ทำให้สุกโดยวัฒนธรรมจะนำไปใช้บริการเครือญาติ ซึ่งอาหารที่ถูกทำให้สุกทั้งสองนั้นต่างถูกนำไปบริการคนที่ต่างสถานะกัน

การปรุงอาหารนั้นจึงไม่ใช่เพียงแต่การทำอาหาร แต่เป็นการใช้เหตุผลผ่านทางสัญลักษณ์ แสดงให้เห็นว่าพวกเขาเป็นมนุษย์และไม่ใช่อัตว์ป่า ดังนั้นการปรุงอาหารจึงเป็นสัญลักษณ์พื้นฐาน

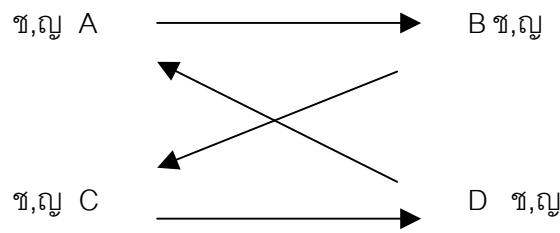
ที่ชี้ให้เห็นความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมและธรรมชาติ (Leach, 1970 : 96-7) ผ่านตัวเชื่อมที่ทำให้การเปลี่ยนแปลง และในขณะเดียวกันก็เป็นการจัดประเภทของกลุ่มคนทั้งระหว่างกลุ่มคนต่างๆ และระหว่างกลุ่มคนกับสิ่งมีชีวิตอื่นๆ

งานคลาสสิกที่ชื่อ “The Elementary Structures of Kinship” (1969) ที่ศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างความสัมพันธ์ในหมู่วงศ์ญาติที่ปรากฏในวัฒนธรรมและสังคม โดยพยายามหาวิธีคิดในการจัดระเบียบสังคมที่เชื่อมโยงระหว่างการแลกเปลี่ยนและเครือญาติ (Lechte, 1998: 71) ได้เสนอการวิเคราะห์อันซับซ้อนของเครือญาติ ในแง่ศึกษาของการแลกเปลี่ยนตอบแทน (reciprocity) การแลกเปลี่ยนผู้หญิง ด้วยอิทธิพลทางความคิดของ Emile Durkheim เรื่อง solidarity (Erickson, 1998: 95) ที่กลายมาเป็นพื้นฐานโครงสร้างของการแลกเปลี่ยนตอบแทน กล่าวคือการแลกเปลี่ยนตอบแทนจากการแต่งงานอธิบายได้ว่าการแลกเปลี่ยนตอบแทนนั้นแสดงให้เห็นว่า ผู้ชายจะต้องไม่แต่งงานกับผู้หญิงในกลุ่มของตนเอง ผู้หญิงจะต้องแต่งงานกับผู้ชายกลุ่มอื่นเพราะผู้หญิงจะเป็นโบผ่านทางให้ผู้ชายไปสู่ชีวิตทางสังคมที่มีความสัมพันธ์แบบทางการ ระบบของการแลกเปลี่ยนนั้นเป็นการผูกพันแต่ละส่วน (segments) ในกลุ่มพันธมิตร (alliances) สำหรับการแลกเปลี่ยนที่ย่อมมีกฎเกณฑ์ กฎเกณฑ์ดังกล่าวก็คือ “ของกำนัล” (gift) ทุกอย่างที่ให้ไปนั้นจะต้องได้รับกลับคืนโดยการแลกเปลี่ยนนี้มี 2 แบบคือ ถ้าเป็นการแลกเปลี่ยนโดยตรงก็จะเรียกว่า การแลกเปลี่ยนแบบจำกัด (restricted exchange) หรือถ้าแบบโดยทั่วไปสามารถเรียกได้ว่าแบบขยาย (generalized exchange) (ดู Levi Strauss, 1969)

กล่าวคือ ในสังคมวัฒนธรรมที่มีรูปแบบการแต่งงานที่เสมือนกับเป็นการแลกเปลี่ยนผู้หญิงที่อยู่ในรูปแบบจำกัด หมายถึงการที่ผู้ชายกลุ่ม x แต่งงานกับผู้หญิงกลุ่ม y และผู้ชายกลุ่ม y จะต้องแต่งงานกับผู้หญิงกลุ่ม x ดังภาพ

ในขณะที่มีการแลกเปลี่ยนโดยทั่วไปแบบขยายจะอยู่ในลักษณะ ผู้ชายกลุ่ม a แต่งงานกับผู้หญิงกลุ่ม b ผู้ชายกลุ่ม b แต่งงานกับผู้หญิงกลุ่ม c ผู้ชายกลุ่ม c แต่งงานกับผู้หญิงกลุ่ม d ผู้ชายกลุ่ม d แต่งงานกับผู้หญิงกลุ่ม a ดังภาพ

Levi-Strauss ศึกษาการแลกเปลี่ยนตอบแทน ท่ามกลางกลุ่มสังคมที่เรียกได้ว่าเป็นพันธมิตรกัน กลุ่มพันธมิตรทำการแลกเปลี่ยนผู้หญิงเป็น “ของขวัญ” หรือ “ของกำนัล” การศึกษาโครงสร้างระบบเครือญาติในระดับพื้นฐานนั้น ขึ้นอยู่กับการแลกเปลี่ยนผู้หญิงในการแต่งงาน สำหรับระบบเครือญาติการแลกเปลี่ยนผู้หญิงแสดงแนวคิดที่แบ่งออกเป็นสองด้านเรียกว่า “ทวิลักษณ์นิยม” (dualities) จากกลุ่มเรากับกลุ่มเขาหรือกลุ่มรับมอบภรรยา กับกลุ่มให้ภรรยา (จูไรร์ตัน จันฉำรงค์และยุพา คลังสุวรรณ, ม.ป.ป.:101)

Levi-Strauss ได้อ้างว่าหลักของการแลกเปลี่ยนซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อกันและกันนั้น เป็นดังกุญแจที่ไขไปสู่ความเข้าใจในระบบเครือญาติ (kinship system) ระบบเครือญาตินั้นเป็นการจัดการองค์การทางสังคมที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนผู้หญิงด้วยการแต่งงาน กฎเกณฑ์ที่มีอยู่ก่อนของระบบก็คือการห้ามแต่งงานกันระหว่างหญิงชายที่มีบิดามารดาเดียวกัน ครั้งหนึ่งผู้ชายถูกห้ามที่จะเข้าร่วมแต่งงานกับผู้หญิงในกลุ่ม (ตระกูล) ของตน และผู้หญิงนั้นจะต้องถูกนำไปแลกเปลี่ยนกับกลุ่มอื่น พวกเขาได้ตั้งกฎเกณฑ์ขึ้นมาเป็นระบบของการแลกเปลี่ยน ซึ่งเป็นการจัดการ/จัดตั้งองค์การขั้นพื้นฐานของสังคม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า การห้ามแต่งงานในกลุ่มหรือวงศ์วานเดียวกันได้เริ่มขึ้นในระบบวัฒนธรรม (Kuper, 1991: 170) การสร้างแบบแผนในการวิเคราะห์ที่ครอบคลุมประเภทและวิธีการแลกเปลี่ยนตอบแทน ตลอดจนความแตกต่างที่สัมพันธ์กับสังคม การกำหนดกฎเกณฑ์ของการแต่งงานและการห้ามแต่งงานในวงศ์วานเดียวกันนั้น เป็นแง่มุมที่พัฒนาวิธีการมาจากการแลกเปลี่ยน (Needham, 1967: xliii) ดังนั้นการแลกเปลี่ยนผู้หญิงจึงเป็นกฎเกณฑ์การแต่งงานนอกวงศ์วานและเป็นการห้ามความสัมพันธ์ระหว่างญาติพี่น้อง ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์พื้นฐานที่ต้องมีอยู่และเพื่อความอยู่รอดของสังคม

สำหรับ Levi-Strauss แล้ว สิ่งที่แสดงผ่านงานของเขา ล้วนแต่เป็นความพยายามนำการมองวัฒนธรรมของสังคม และเงื่อนไขของมนุษย์ กลับมาพิจารณาอีกครั้ง งานชิ้นล่าสุดที่ชื่อ Look, Listen, Read (1997) ได้แสดงทัศนะของเขาเกี่ยวกับสุนทรียศาสตร์และบทสำรวจในงานศิลปะที่ไร้ซึ่งกาลเวลาแต่ทรงอิทธิพลต่อจิตใจมนุษย์ จากการดูภาพวาด (poussin) การฟังดนตรี (rameau)

และการอ่าน (diderot) การพิจารณางานศิลปะโดยนำทฤษฎีทางสุนทรียศาสตร์มาผสมผสานกับแง่มุมแบบมานุษยวิทยาเชิงโครงสร้างที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ทำให้ได้บทสรุปที่ลุ่มลึกต่องานทางวัฒนธรรมยุโรปที่สัมพันธ์สาระสำคัญของความเป็นมนุษย์ เส้นหน้ของศิลปะที่เล่นกับความคิดของมนุษย์และความต่างทางวัฒนธรรมที่จะเบนเข้ามาบรรจบกันด้วยหลักสากล ซึ่งวิธีการนี้เป็นสิ่งที่เขาใช้ความพยายามมาตลอดทั้งชีวิต ไม่ว่าจะเป็ความสัมพันธ์ระหว่างการวาดและการใช้สี การผสมผสานและท่วงทำนอง ภาพความคิดและการกระทำ สิ่งที่ทำให้ความแตกต่างของวัฒนธรรมและภาษาสามารถถ่ายทอดได้นั้น เพราะทั้งหมดล้วนอยู่ในคำศัพท์ที่อ้างถึงความสามัญและประสบการณ์สากล เพียงแต่ดนตรีและภาพวาดขาดคำในการสื่อ แต่สิ่งที่ดนตรีเชื่อมโยงกับอย่างอื่น แม้จะไม่สามารถแปลได้หรือถูกรับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลง หน่วยย่อยเช่นคำก็เป็นเพียงการถูกใส่หรือให้ความหมายจากกระบวนการสร้างความหมาย ดังนั้น “คำศัพท์ไม่ได้มีความหมายในตัวเองแต่อย่างใด ความสัมพันธ์ต่างหากที่สำคัญ” (Levi-Strauss, 1997: 96)

การทำการศึกษาคิดของบุคคลใดบุคคลหนึ่งนั้น ยากที่จะสรุปความคิดของเขาผู้นั้นได้อย่างครบถ้วน ไม่ว่าจะหนังสือ บทความ คำบรรยาย ตลอดทั้งผู้ที่ศึกษาคิดของ Levi-Strauss ต่อมา ก็ล้วนแล้วแต่ใช้ความเข้าใจและตีความไปตามบริบทนั้น ถึงอย่างไรก็ดี Levi-Strauss ถือได้ว่าเป็นผู้มีความรู้ทางปรัชญาที่ลุ่มลึกและศึกษาแง่มุมทางสุนทรียศาสตร์อย่างสม่ำเสมอ ตั้งแต่ Tristies Tropiques เป็นต้นมา แต่สิ่งที่ยืนยันความเป็น “LEVI-STRAUSS” ก็คงหลีกเลี่ยงไม่พ้นเรื่องความคิดที่มีโครงสร้างส่วนลึก (ลับ) อยู่ภายในสมอง ซึ่งบทความชื่อ Science: Forever Incomplete (1981) อาจจะกล่าวถึงจุดยืนและทัศนะของ Levi – Strauss ได้ไม่มากนักน้อย ซึ่งสามารถเรียบเรียงได้ว่า

Levi-Strauss กล่าวถึง 35 ปี ที่เขาใช้ชีวิตในสหรัฐอเมริกา และก็หวังว่าสามารถสร้างสะพานเชื่อมต่อระหว่างความคิดแบบอเมริกัน (American intellectual tradition) ที่ฝังลึกในวิถี Empiricist และ Positivist ในแบบของ Anglo-Saxon (หรือโลกของภาษาอังกฤษ) จาก Bacon ถึง Locker และ Hume เข้ากับวิถีความคิดแบบเหตุผลนิยม (แบบ) ฝรั่งเศส (French rationalist tradition) ซึ่งถูกใช้เป็นประจำโดยนามของ Descartes หลังจากความพยายามผสมผสาน ผลผลิตที่ประหลาดมากได้ปรากฏขึ้นในนามของ “Structuralism” ในทัศนะของ Levi-Strauss (1981)

“ข้าพเจ้าเห็นว่า Structuralism เป็นความพยายามอย่างหนึ่งที่ และเหมือนเดิมที่ทำให้สังคมศาสตร์เป็นวิทยาศาสตร์ขึ้นมาอีกนิด (a little bit more Science) ผู้ปฏิบัติต้องตระหนักอย่างยิ่งว่าสังคมศาสตร์นั้นมีข้อจำกัดเหมือนกับ Science และบางทีเราอาจจะไม่เคยไปถึงขั้นที่ตั้ง (มุ่งหวังไว้)”

ซึ่งความพยายามทำให้สังคมศาสตร์เป็นวิทยาศาสตร์นั้น ได้กลายเป็นความพยายามทำให้สังคมศาสตร์ ด้อยกว่าวิทยาศาสตร์ ซึ่ง Levi-Strauss กล่าวไว้ว่า

“เราต้องกลับไปหาบทเรียนเก่าที่เคยสอนในประวัติศาสตร์ โดย Marx ภาษาศาสตร์โดย Ferdinand de Saussure และจิตวิทยาโดย Freud นั่นคืออะไรที่เราได้รับรู้ อะไรที่เราเชื่อ อะไรที่ปรากฏที่ลำดับของจิตสำนึก ไม่สามารถประกอบเข้ากันได้จริงในปรากฏการณ์สำคัญ ซึ่งเข้าไปได้เพียงลำดับที่ซ่อนไว้ด้วยการเข้าใจโดยเป็นการสร้างความเป็นไปได้เมื่อ[Rene] Descartes ซึ่งโดยชัดแจ้ง (distinction) ระหว่าง Sensory data เช่น การดมกลิ่น การสัมผัส การได้ยิน การเห็น ซึ่งบ่อยครั้งที่คลาดเคลื่อนกับคุณภาพเบื้องต้นที่ถูกต้อง/เป็นจริง ซึ่งควรพิจารณาวิทยาศาสตร์ กายภาพเพียงเท่านั้น คือ การ Descartes พิจารณาส่วนขยายและการเคลื่อนไหว...[ดังนั้น]เราใช้ความพยายามต่อการอธิบาย หลักความคิดพื้นฐานของสังคมศาสตร์ ว่าเรากำลังมองไปที่สิ่งซึ่งยากและซับซ้อนอย่างมาก บางทีอาจจะเป็นไปได้ที่จะอธิบายความซับซ้อนนั้น ดังนั้นถ้าการมองไปที่สิ่งนั้น เรามองไปที่ความสัมพันธ์ จากนั้น เราจะค้นพบความสัมพันธ์ทั้งหมด ที่ไม่มากหรือน้อยไปกว่าสิ่งเหล่านั้นเลย แล้วก็ได้การยืนยันว่า เป็นพื้นฐานของการสำรวจ” (Levi-Strauss, 1981: 500-4)

Levi-Strauss ได้ตระหนักอย่างยิ่งว่า การอยู่ตรงข้ามต่อวิธีการสังคมศาสตร์และต่อปรากฏการณ์สังคมที่เก็บรวบรวมข้อมูลแล้วนำมาเป็นความรู้ ไม่ว่าจะทั้งสมมติฐานหรือการตีความนั้นไม่สามารถพิสูจน์ว่าผิดได้ ในความเป็นจริงวิทยาศาสตร์มีความเป็นไปได้ที่จะสาธิตถึงความผิดพลาดของสมมติฐาน นี่คือความเป็นจริงของวิทยาศาสตร์ซึ่งไปถึงขั้นของการพัฒนา แต่มันจะถูกพิสูจน์ถึงความเป็นไปไม่ได้ของวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ในขั้นเริ่มต้น (incipient) ถ้าเช่นเงื่อนไขถูกกำหนดอยู่เหนือฟิสิกส์ตั้งแต่แรก อยู่เหนือเคมี หรืออยู่เหนือชีววิทยา ดังนั้นวิทยาศาสตร์อาจมีเคยมีอยู่ นักวิทยาศาสตร์สังคมพยายามจะเสนอคำอธิบายดีกว่า ซึ่งมีสามารถกล่าวได้ว่าเป็นจริงหรือถูกยอมรับแต่ก่อน และอย่างแน่นอนไม่ได้หมายความว่าคำอธิบายของนักสังคมศาสตร์จะยังคงดีอยู่เสมอ ในท้ายสุดคำอธิบายที่ดีกว่าจะมีอยู่เหนือกว่าคำอธิบายที่ใหม่ล่าสุด การเกิดคำอธิบายที่ดีกว่าต่อไปนั้นเป็นความก้าวหน้าที่ไม่รู้จบสิ้นซึ่งเราสามารถอ้างถึงไปเสมอ (Levi-Strauss, 1978: 5-14; 1981, 623-95; 1985, 212-37)

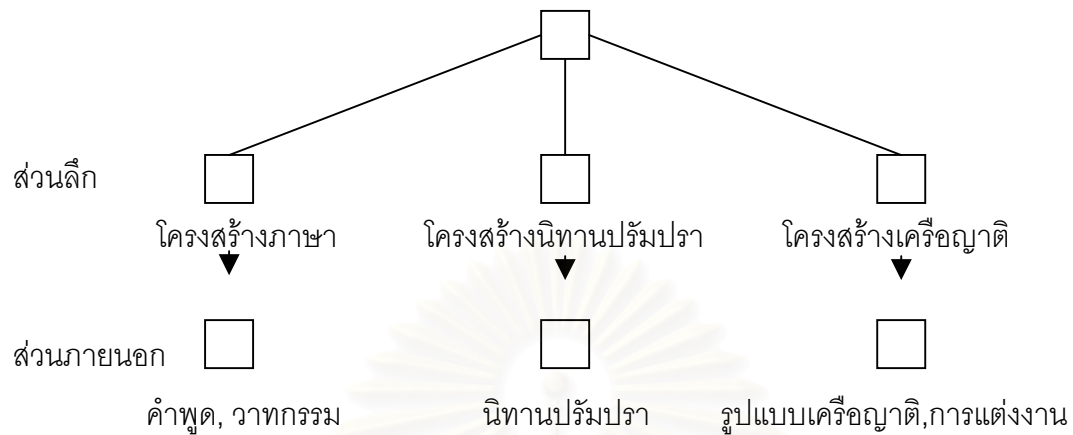
ในกรณีทางมานุษยวิทยา เมื่อไหร่ก็ตามที่นักมานุษยวิทยา เสนอความเห็นในการตีความ หรือสมมติฐาน เป็นเรื่องยากที่คนอื่น ๆ จะเตรียมเพื่ออธิบายในกรณีศึกษาที่นักมานุษยวิทยาผู้นั้น จะกล่าวถึงและการกล่าวว่า “คุณถูก” หรือ “คุณผิด” นั่นก็เป็นเพียงความเข้าใจในส่วนบุคคล เราชอบที่จะรับรู้ว่าเป็นการตีความของใคร โดยไม่สนใจ เพราะความเป็นจริงควรจะถูกศึกษาอย่างสมบูรณ์ในขั้นตอนต่างๆ และนี่คือความไม่สามารถที่จะได้รับกรอบโดยทั่วไปของการอ้างอิงในตัววิชา ซึ่งเผยถึงจุดอ่อนในความสัมพันธ์ต่อ “วิทยาศาสตร์” นักวิทยาศาสตร์สังคมถูกเผชิญหน้ากับความลำบากในทุกๆ ชั้น หนึ่งในนั้น คือ ความอ่อนแอของพื้นฐาน (หรือบางทีคือ จุดแกร่ง) ของศาสตร์ที่ว่าด้วยมนุษย์ (human Science) นั่นเป็นปัญหาทั้งหมดเกี่ยวกับมนุษย์เป็นปัญหาสูงสุดของมนุษย์ และจะไม่ใช่ปัญหา ถ้าเราไม่กังวลถึงคนอื่น เพราะว่าสนใจแต่ตัวเรา ประวัติส่วนบุคคลของเรา อารมณ์ อคติ นำมาซึ่งทุกๆ ปัญหา นี่เป็นสิ่งที่ทำให้สังคมศาสตร์ มีความหวังว่าเข้าใจถึงความจริง ซึ่งเป็นไปไม่ได้ที่จะบรรลุ แต่ควรพยายามอย่างหนักสำหรับเป็นเครื่องชี้วัดทางปัญญา และด้วยความจำกัดต่อความก้าวหน้าที่มีต่อปัญญา จากนั้นบางทีเราพร้อมเพื่อยอมจำนนต่อความเป็นจริงว่า “วิทยาศาสตร์ยังคงไม่มีทางสมบูรณ์ไปอีกตลอดกาล” (Science will remain forever incomplete)

สรุป

อย่างไรก็ดี สิ่งที่ Levi-Strauss ทำการศึกษาจึงเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมที่เป็นทั้งธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยที่มนุษย์จะมีความสามารถในการจัดการสรรพสิ่งแวดล้อมได้ในลักษณะต่างๆ กิจกรรมทั้งหมดที่ปรากฏนั้น ล้วนเป็นผลผลิตที่ได้มาจากกระบวนการคิดของมนุษย์ ซึ่งไม่ว่าจะยุคใดสมัยใดมนุษย์ต่างก็มีโครงสร้างทางความคิดชุดเดียวกัน

จากแนวความคิดเบื้องต้นของ Levi-Strauss ที่ทำการสำรวจโดยสังเขป ผ่านงานด้านเครือญาติ การปรุงอาหาร โครงสร้างภาษา ทำให้เกิดความเข้าใจในแนวความคิดของ Levi-Strauss โดยสามารถอธิบายด้วยภาพดังนี้

ความสามารถในการสร้างโครงสร้างภายใน

จากรูปดังกล่าวเป็นการพยายามแสดงให้เห็นว่า โครงสร้างในแบบที่ Levi-Strauss ใช้ในการศึกษานั้นเป็นโครงสร้างระดับลึกหรือโครงสร้างความคิดที่ทำการผลิตพฤติกรรมที่เกิดขึ้นของมนุษย์ที่ปรากฏโดยทั่วไป ความสัมพันธ์ที่ปรากฏถูกเชื่อมโยงกับระดับความคิดด้วยหลักของ คู่ตรงข้าม (Binary opposition) ที่ทำการเล่นระหว่างภายในส่วนลึกและภายนอก โดยที่ทั้งส่วนลึกและภายนอก ทำการเชื่อมโยงกันด้วยการแทนที่และแปรรูปผ่านระบบรหัส สัญลักษณ์และแนวความคิด (Lane, 1970: 15) ดังนั้นอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าสิ่งที่ Levi-Strauss ทำการศึกษาจึงมีลักษณะที่ออกมาจากกระบวนการคิดที่มีความสามารถสร้างโครงสร้างส่วนลึกเพื่อกำกับกระบวนการคิดที่แปรรูปเป็นกิจกรรมต่างๆ ที่สามารถลดทอนโครงสร้างมาสู่โครงสร้างความคิดที่เป็นสากลได้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

ความคิดของ Claude Levi-Strauss เรื่องความคิดของชนดั้งเดิม และการศึกษานิทานปรัมปรา

เนื้อหาที่จะกล่าวถึงในบทนี้เป็นการสำรวจความคิดของ Claude Levi-Strauss ในเรื่องความคิดของชนดั้งเดิมที่ปรากฏในงาน “The Savage Mind” (1969) และการศึกษานิทานปรัมปราเชิงโครงสร้างโดยสำรวจผ่านบทวิเคราะห์นิทานเรื่องอติปิศาจที่ Levi-Strauss ได้ทำการศึกษาไว้ในงาน “Structural Anthropology” (1968) ซึ่งไม่ว่าจะเป็นเรื่องความคิดของชนดั้งเดิมก็คือนิทานปรัมปราที่ดี ล้วนแสดงถึงเจตนาในการศึกษาวิถีคิดของมนุษย์โดยมีจุดประสงค์ที่จะค้นหาและเปิดเผยโครงสร้างความคิดส่วนลึกที่ Levi-Strauss เชื่อว่ามีลักษณะที่เป็นสากล ดังนั้นเนื้อหาในบทนี้จะขอกกล่าวถึงความคิดของ Levi-Strauss ในเรื่องความคิดแบบชนดั้งเดิมและการศึกษานิทานปรัมปราตามลำดับ

ความคิดแบบชนดั้งเดิม

การศึกษาวัฒนธรรมทางมานุษยวิทยาในทัศนะของ Levi-Strauss เป็นการศึกษาสังคมดั้งเดิมที่มีรูปแบบความคิดที่สัมพันธ์กับรูปแบบและลักษณะระหว่างนามธรรมกับความคิดเกี่ยวกับนิทานปรัมปรา กล่าวโดยทั่วไปได้ว่างาน “The Savage Mind” นั้นเป็นการศึกษาความคิดซึ่งเป็นความคิดในสภาพธรรมชาติ ถึงแม้ว่านักคิดอย่าง James Frazer, Lévy-Bruhl และ Sartre เห็นว่าระบบความคิดของสังคมที่ไม่ใช่ (แบบ) ตะวันตก สามารถอธิบายได้ว่า เป็นแบบดั้งเดิมไร้เหตุผลหรือไม่มีตรรกะ ในทางตรงกันข้าม Levi-Strauss ได้อ้างว่า ชนดั้งเดิมหรือความคิดแบบนิทานปรัมปรา นั้น ไม่ได้แตกต่างไปจากความคิดแบบวิทยาศาสตร์ เท่าใดนัก เพราะว่าทั้งสองรูปแบบของความคิดนั้น ต้องใช้วิธีการจัดการกับความคิดนั้นเหมือนกันจะต่างกันก็ตรงที่ความแตกต่างของประเภทปรากฏการณ์ที่ถูกลำนำไปประยุกต์ใช้ต่างหาก (Levi-Strauss, 1969: 13)

โดยที่เขาสาธิตผ่านการศึกษาวิถีคิดของนิทานปรัมปรา เพื่อหาศาสตร์ที่เป็นรูปธรรม (the science of concrete) จากภาษาที่เป็นนามธรรม การใช้คำเรียกสิ่งต่างๆ ที่ได้สร้างแนวความคิด (concept) เป็นเอกเทศ และสิ่งต่างๆ ที่มีประโยชน์ ก็จะมีการตั้งชื่อให้ และการใช้ชื่อที่เป็นนามธรรมไม่ได้แสดงความมีมากมีน้อย (ปริมาณ) แต่การตั้งชื่อเป็นการแสดงถึงความสนใจในสรรพสิ่ง ในขณะที่การแพร่ขยายมโนคติยุคใหม่ที่มีความสนใจในทรัพย์สินหรือวัตถุ การมีวิถีคิดแบบดั้งเดิม (primitive thinking) ซึ่งนำไปสู่ข้อเท็จจริงในแบบเดียวกันกับวิธีการสมัยใหม่เพียงแต่

ความคิดแบบดั้งเดิมไม่ได้มีความอยากรู้ในเชิงวัตถุ การคิดแบบดั้งเดิมกับความคิดแบบวิทยาศาสตร์ สามารถให้ความหมายในเชิงจักรวาลได้ เพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานของชีวิต

อย่างไรก็ดี Levi- Strauss พยายามที่จะหลีกเลี่ยงการแบ่งเป็นสองขั้วอย่างตายตัวระหว่างวิทยาศาสตร์และความคิดดั้งเดิม (Morris, 1989: 279) โดยเฉพาะหน้าแรกของหนังสือ "The Savage Mind" เขาได้สาริตว่า คนดั้งเดิมในยุคก่อนที่จะใช้ตัวหนังสือ (pre-literature) นั้นมีรายละเอียดของความรู้สำหรับโลกธรรมชาติเป็นการแสดงให้เห็นถึงความเข้าใจในต้นไม้หรือสัตว์ตัวอย่างที่ถูกยกมาอ้างคือ เผ่า Chinook ที่มีภาษาพูดอย่างกว้างขวางในแถบตะวันตกเฉียงเหนือของทวีปอเมริกาตอนบน จากตัวอย่างที่มีบอกถึงลักษณะคุณภาพในการอ้างถึงความหมายของคำที่เป็นนามธรรม จากประโยค "ผู้ชายเลวได้ฆ่าเด็กที่น่าสงสาร" ชาว Chinook ได้แปลความได้ถึง "ความเลวของผู้ชายคนนั้นได้ฆ่าความยากจนของเด็กผู้ชายคนหนึ่ง" และสำหรับ "ผู้หญิงได้ใช้ตะกร้าที่เล็กเกิน" ชาว Chinook จะกล่าวว่า "หล่อนใส่รากไม้ไปยังความเล็กของตะกร้าหอยกาบ" (Boas, 1911: 657-8 cited in Levi-Strauss, 1969: 1)

ในทัศนะของ Levi-Strauss (1969) สังคมสมัยใหม่การแพร่ขยายของจินตนาการในภาษาเทคนิคต่างๆ มักจะมีสัดส่วนที่สัมพันธ์อย่างคงที่กับความสนใจในทรัพย์สินต่างๆ ซึ่งแสดงออกในทางที่อยากรู้ในสิ่งที่เป็นวัตถุ ซึ่งความอยากรู้นี้ได้เป็นสิ่งที่ชนดั้งเดิมได้ขาดไป อย่างไรก็ตาม การคิดแบบดั้งเดิมก็สามารถนำไปสู่ข้อเท็จจริงในระดับเดียวกับการใช้วิธีการวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ โดยเฉพาะในแง่ของการใช้ภูมิปัญญาและวิธีการสังเกตการณ์ ไม่ว่าจะเป็นการคิดแบบดั้งเดิมและความคิดแบบวิทยาศาสตร์ ต่างก็สามารถให้ความหมายของจักรวาลได้ ทั้งในแง่ที่เป็นวัตถุรองรับแห่งความคิดได้พอๆ กับการให้ความหมายเพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานของชีวิต

สำหรับประเด็นวิธีคิดของชนดั้งเดิม Levi-Strauss ได้เปรียบเทียบถึงกระบวนการของศาสตร์แห่งรูปธรรมว่ามีลักษณะของ "bricolage" (คำศัพท์ภาษาฝรั่งเศส) คำนี้ไม่สามารถแปลเป็นภาษาอังกฤษได้ตรงตามความหมาย แต่ "bricoleur" จะมีความหมายอยู่ระหว่างช่างฝีมือและช่างทำงานที่ใช้ทักษะในการทำงานด้วยมือ ซึ่งสามารถจัดการกับงานจำนวนมากได้อย่างหลากหลายวิธี

กล่าวคือเราสามารถเข้าใจในศาสตร์ที่เรียกได้ว่า “มาก่อน” ซึ่งสามารถวางแผนการคำนวณ และนั่นที่เราเรียกว่า “bricolage” ในภาษาฝรั่งเศส ในความเข้าใจแบบเก่าของคำว่า “bricoleur” เป็นคำกริยาที่กล่าวถึง การดัดแปลงเกมสล็อตบอล หรือบิลเลียด การล่าสัตว์ การยิง การขี่ม้า แต่ในความเข้าใจของเราเวลานี้ “bricoleur” ได้มีความหมายว่า บุคคลที่ทำงานด้วยมือของเขาและใช้วิธีการที่หลากหลายเปรียบได้กับช่างฝีมือผู้ทำงานหลากหลายและประเภทของความชำนาญที่ทำด้วยตนเอง (Levi-Strauss, 1969: 16) หรือคำที่ใช้ความหมายในภาษาอังกฤษได้ใกล้เคียงได้แก่ สรรพช่าง (handyman) การทำงานด้วยที่ปราศจากโครงร่างนั้น ไม่ต่างไปจากวิธีคิดแบบนิทานปรัมปรา ซึ่ง Levi-Strauss ได้อธิบายว่าทั้งความคิดแบบดั้งเดิมที่เป็นศาสตร์แห่งรูปธรรมและวิธีคิดแบบนิทานปรัมปรา นั้น เป็นประเภทความเข้าใจแบบ “bricolage”

ความหมายของคำว่า “bricolage” เป็นคำที่ Levi-Strauss (1962; 1969) ใช้อ้างถึงวิธีคิดที่ใช้ในการโต้ตอบกับสิ่งรอบข้างของชนดั้งเดิมที่ไม่ได้ใช้ตัวหนังสือหรือเทคนิคใดๆ กระบวนการดังกล่าวที่แสดงถึงการคิดที่เป็นรูปธรรม ซึ่งตรงกันข้ามกับวิธีคิดปัจจุบันที่เป็นนามธรรม แต่ศาสตร์ที่เป็นรูปธรรมก็มีตรรกะความคิดในลักษณะที่เป็นรูปแบบ มีการเรียบเรียงและมีโครงสร้างขนาดย่อของโลกกายภาพ นั่นคือ เป็นโครงสร้างที่มีตรรกะรองรับ เพียงแต่โครงสร้างนั้นเป็นการสร้างขึ้นแบบสอดคลองอย่างทันทีทันใด (improvised) หรือที่ Levi-Strauss (1967: 31) เรียกว่า “ad hoc” ซึ่งหมายถึง การที่ไม่ได้มีการเตรียมการไว้ล่วงหน้าแต่อย่างใด แต่เกิดขึ้นมาเฉพาะเจาะจงเพื่อสอดรับกับวัตถุประสงค์นั้น สำหรับชนดั้งเดิมก็คือ การโต้ตอบกับธรรมชาติแวดล้อม จากนั้นการเปรียบเทียบและการแทนที่ระหว่างรูปแบบของธรรมชาติและสังคมจะทำการวิภาษวิธีกันภายในระบบความคิดเพื่อการอธิบายโลกและสร้างความสามารถในการดำรงชีวิต

กล่าวคือ วิธีการหรือวิธีคิดแบบ “bricoleur” จะทำการสร้างสาร (Messages) ที่เป็นกระจุกสะท้อนทั้งธรรมชาติและวัฒนธรรมพร้อมๆ กัน (Hawkes, 1977: 31) “bricoleur” ในความคิดของชนดั้งเดิมสามารถแปรรูปสิ่งที่เป็นจุดหมาย (Ends) มาสู่วิธีการ (Means) ในทำนองเดียวกันที่ตรงกันข้าม การจัดประเภทของสัตว์ก็เป็นประโยชน์ต่อชนดั้งเดิมซึ่งได้กลายเป็นวิธีการในการจัดกลุ่มทางสังคมที่เรียกว่า “โตเทม” (totem) กระบวนการดังกล่าวได้นำประเภทสัตว์หรือพืชมาเป็นสัญลักษณ์และวิธีการต่อการจัดรูปแบบทางธรรมชาติ สัญลักษณ์ของโตเทมจึงเป็นรูปสัญลักษณ์ (Signifier) คือเป็นภาพของสัญลักษณ์ที่ปรากฏ จากนั้นได้แปรรูปมาสู่ตัวหมายสัญลักษณ์ (Signified) ในขอบเขตของความคิดที่เป็นการบอกถึงความแตกต่าง เมื่อนำไปสู่กระบวนการที่ทำการเปรียบเทียบ

เทียบ (Badcock, 1975: 46-7) ดังนั้นโตเต็มจึงเป็นทั้งจุดหมายและวิธีการในตัวเอง และสามารถกล่าวได้ว่าเป็นเสมือนภาพสะท้อนของระบบคิดที่ถ่ายทอดออกมาจากโครงสร้างความคิด

bricolage บนระดับเทคนิคและการคิดของนิทานปรัมปรา สามารถให้ผลลัพธ์ที่ออกมาเยี่ยมอย่างไม่คาดคิดมาก่อน ต่อมาความเข้าใจทางความคิด bricoleur คือการปรับการทำงานจำนวนมากของงานที่หลากหลาย ซึ่งไม่เหมือนวิศวกรรม Levi-Strauss ได้เปรียบเทียบว่าการทำงานของวิศวกรซึ่งเป็นนักวิทยาศาสตร์ว่า วิศวกรจะตั้งคำถามเกี่ยวกับจักรวาล ในขณะที่ช่าง bricoleur จะให้ความสำคัญกับตัวเองในฐานะของผลผลิตที่ได้มาจากความพยายามของมนุษย์ การทำงานของนักวิทยาศาสตร์มีความคล้ายคลึงกับการทำงานช่างฝีมือ ที่จะต้องเริ่มด้วยการสร้างบัญชีของสิ่งต่างๆ ที่ประกอบด้วยความรู้ทั้งในทางทฤษฎีและปฏิบัติ

อย่างไรก็ตาม ทั้งการทำงานของนักวิทยาศาสตร์และสารพัดช่าง จะมีความต่างกันตรงที่นักวิทยาศาสตร์จะคิดออกนอกกรอบที่จำกัดหรือที่ถูกกำหนดจากสิ่งแวดล้อม ส่วนสารพัดช่างยังคงที่จะทำงานและคิดอยู่ในกรอบเหล่านั้นหรือสิ่งที่ Levi-Strauss เรียกว่า วิธีของสัญญาณ (Means of signs) และสำหรับวิศวกรที่ทำงานตามรูปแบบของแนวความคิด (Means of concept) กล่าวได้ว่า สารพัดช่างทำงานอยู่ภายในบริบทของความเป็นไป แต่นักวิทยาศาสตร์ทำงานในลักษณะที่น่าจะเป็นไปได้จากหลักการ (Levi-Strauss, 1969: 18-20)

จากนั้น Levi-Strauss ได้ทำการสร้างความชัดเจนระหว่างนักวิทยาศาสตร์และสารพัดช่าง โดยหน้าที่ที่กลับกัน ซึ่งทั้งสองกำหนดสถานการณ์และโครงสร้างเป็นจุดหมายและวิธีการ นักวิทยาศาสตร์ สร้างเหตุการณ์ (เปลี่ยนแปลงโลก) โดยวิธีของโครงสร้าง แต่สารพัดช่างสร้างโครงสร้างโดยวิธีของเหตุการณ์ (Levi-Strauss, 1967: 22) ดังนั้นสิ่งที่ Levi-Strauss ตั้งใจจะบอกคือ ความคิดแบบดั้งเดิมนั้นเป็นศาสตร์แห่งรูปธรรม ที่มีโครงสร้างทางความคิดไม่ต่างไปจากคนในสังคมปัจจุบัน ซึ่งการพยายามอธิบายปรากฏการณ์ในแง่ทั้งสองนั้น แตกต่างกันเพียงแต่ค่านิยมเท่านั้น ดังนั้นความคิดสมัยใหม่ที่เป็นวิทยาศาสตร์จึงเป็นความคิดที่มีโครงสร้างชุดเดียวกับความคิดแบบดั้งเดิม

นอกจากนี้ Levi-Strauss มีความเห็นว่าลักษณะพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนมีร่วมกัน คือ จิตใจที่ต้องการความเป็นระเบียบ อันเป็นแรงกระตุ้นสากลที่ต้องการจะจัดหมวดหมู่ให้กับปรากฏการณ์ต่างๆ ซึ่งการจำแนกหมวดหมู่ของคนในสังคมดั้งเดิม (primitive) อาจจะไม่ตรงกับการจำแนกหมวดหมู่ของคนในสมัยใหม่ แต่เป็นการจัดระเบียบให้กับปรากฏการณ์ที่ไม่มีรูปพรรณ

สัจฐานชัดเจน การตั้งชื่อเป็นวิธีการจัดระเบียบ การรับรู้และการสื่อสารประสบการณ์วิธีหนึ่ง ข่าวสารต่างๆ ถูกเก็บไว้และมีวิธีถ่ายทอดที่เป็นระเบียบ สมาชิกในวัฒนธรรมเดียวกันจะเรียกชื่อสิ่งต่างๆ เหมือนกันในบริบทวัฒนธรรมเดียวกัน ส่วนผู้อื่นที่มีได้อยู่ในวัฒนธรรมเดียวกันก็จะมีความคิดพื้นฐานในการตั้งชื่อสิ่งของเช่นเดียวกัน ถึงแม้จะใช้ภาษาต่างกันโครงสร้างพื้นฐานที่มนุษย์มีเหมือนกันนี้ ทำให้การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมนั้นเป็นไปได้ (จูลีโรตน์ จันทรธำรงค์และคณะ, อ้างแล้ว:100) และจากการศึกษาวัฒนธรรมที่ Levi-Strauss เชื่อว่าวัฒนธรรม มีโครงสร้างหรือหลักการพื้นฐานเช่นเดียวกับภาษา อันเป็นลักษณะสากลที่มนุษย์ทุกแห่งทั่วโลกใช้ในการสื่อสารความหมายซึ่งกันและกัน (Levi-Strauss, 1963: 21 อ้างถึงใน ยศ สันตสมบัติ, 2538: 190) เขาจึงพยายามเข้าใจกลไกการดำเนินงานของจิตมนุษย์หรือกฎสากลของกิจกรรมทางความคิด ดังนั้นเป็นที่ชัดเจนว่า วิธีการแบบโครงสร้างนิยมไม่ได้จำกัดอยู่ที่การใช้อยู่กับปรากฏการณ์ด้านชาติพันธุ์วิทยา กล่าวคือ การวิจัยในแนวโครงสร้างนิยมไม่เกาะเกี่ยวอยู่กับเรื่องเฉพาะทางสังคมเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แต่กลายเป็นวิธีที่สามารถนำมาใช้ได้กับทุกๆ เรื่อง (Levi-Strauss, 1958: 305 อ้างถึงใน Decrop, 2002: 460)

การแปลความหมายชื่อหนังสือ “*La Pensee Sauvage*” จากภาษาฝรั่งเศส เป็น *The Savage Mind* ในภาษาอังกฤษนั้น ทำให้การเข้าใจจุดประสงค์ของ Levi-Strauss คลาดเคลื่อนไป เพราะถ้าจะให้ความหมายที่ว่าเป็นความคิดที่ป่าเถื่อนหรือความคิดของมนุษย์ที่ป่าเถื่อนนั้น ก็คงจะพากันไปไหนต่อไหน Dan Sperber (1979) ได้แนะนำว่าคำว่า “Pensee” ควรจะมีความหมายถึงการใช้ความคิดหรือเข้าใจเสียมากกว่า จะหมายถึงความนึกคิด (thought) หรือ ความคิด (mind) ส่วนคำว่า *Sauvage* อาจจะใช้ได้ 3 ความหมายคือ ดุร้าย (savage) ป่าเถื่อน (wild) และไม่เชื่อง (untamed) โดยที่ Levi-Strauss ได้เตือนไว้ว่า “*la pensee Sauvage*” ไม่ใช่ “*la pensee des sauvages*” ความคิดของคนป่า หรืออะไรทำนองนี้ แต่สำหรับเขาแล้ว มันเป็นวิถีทางของความเป็นมนุษย์ (human beings) การใช้ความคิดในขณะที่พวกเขาไม่ได้ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์จำกัดอย่างชัดเจนหรือใช้ความช่วยเหลือและเทคนิค ดังนั้นการแปลชื่อหนังสือเล่มดังกล่าวว่าเป็นการใช้ความคิดหรือเข้าใจอย่างไม่คล้อยตาม น่าจะให้ความหมายในความเข้าใจของภาษาต้นฉบับและผู้เขียนมากกว่า กล่าวอย่างชัดเจนคือ การใช้ความคิดหรือความเข้าใจดังกล่าวนี้ จะไม่ใช่ความคิดที่ถูกฝึกฝนมาแล้วหรือใช้ในทางเฉพาะเจาะจง แต่จะเป็นไปในทางการใช้ความคิดหรือความเข้าใจในความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับสิ่งแวดล้อมหรือธรรมชาตินั่นเอง

ในขณะเดียวกัน การที่จะทำความเข้าใจในวิธีคิดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานที่แตกต่างกันไป ก็ย่อมจะส่งผลที่ได้แตกต่างกันออกไป ในทางเดียวกัน จึงเกิดคำถามว่าวิธีคิดเท่านั้นหรือเป็นตัว

กำหนดมุมมองในการมองโลกและดำรงชีวิต ถ้าเป็นเช่นนั้นจริงอาจกล่าวได้ว่า Levi-Strauss ได้มาถูกทางที่จะทำการค้นหาข้อสรุปโครงสร้างความคิดมนุษย์ที่เป็นสากล และสิ่งที่เขาพยายามบอกอยู่ตลอดเวลาคือโครงสร้างความคิดมนุษย์ในแต่ละยุคสมัยเป็นโครงสร้างเดียวกัน แต่ความซับซ้อนของยุคสมัยและสถานที่ ได้ทำให้วิถีคิดนี้ได้ใช้ไปในทิศทางที่แตกต่างกันไป (ปริตตา เฉลิมเผ่า กอชนันตกุล, 2533: 48) ถึงแม้ Levi-Strauss พยายามจะเผยแพร่ระดับของการให้ความหมายหรือกระบวนการให้ความหมาย (Signification) ที่ทำให้วิถีคิดไม่ได้ตายตัวแต่มีลักษณะที่สัมพันธ์เชื่อมโยงไปกับสัญญาณ คงจะเป็นไปได้ว่า ความสำคัญของความหมายอยู่ตรงกฎเกณฑ์หรือบริบทของการให้ความหมายเป็นเช่นไร และความเป็นไปได้ที่จะเกิดความหมาย แต่จะเป็นการสรุปความเป็นสากลโดยเพิกเฉยต่อการปรับตัวของมนุษย์เลยหรือ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคม โดยเฉพาะวัฒนธรรมไม่ได้มีส่วนกำหนดวิถีคิดของมนุษย์ดอกหรือ เหตุใด Levi-Strauss จึงลดทอนรายละเอียดของสิ่งแวดล้อมดังกล่าวข้างต้นแล้วค้นพบโครงสร้างความคิดสากลส่วนลึกของมนุษย์ สิ่งเหล่านี้อาจเป็นคำถามที่น่าสนใจเสียยิ่งกว่าการจมปรักกับการหาคำตอบโดยที่ไม่รู้จะถามอะไรหรือคำถามนั้นคืออะไร อย่างไรก็ตาม สิ่งที่เขาจุดประเด็นความต่างระหว่างธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยนำโครงสร้างทางภาษามาวิเคราะห์ผ่านงานชิ้นต่างๆ นั้นเป็นประเด็นที่น่าสนใจอย่างยิ่งที่ควรนำมาอภิปรายกันต่อไปสำหรับสาขาวิชามานุษยวิทยา

ในส่วนความคิดแบบชนดั้งเดิมจากการศึกษาเรื่อง Totemism (1963) ที่เคยถูกใช้ในการจำกัดความกับสายพันธุ์ธรรมชาติหรือวัตถุที่ไม่มีชีวิต ที่มีความหมายสำหรับใช้เป็นตัวแทนที่เหมือนกันหรือต่างกันระหว่างกลุ่ม ซึ่ง Levi-Strauss พยายามจะอธิบายถึงทัศนคติที่ตรงกันข้ามในทฤษฎีของโตเตม ที่เคยถูกมองอย่างที่นักทฤษฎีการหน้าที่เคยมองไว้ว่ามีลักษณะเป็นศาสนาหรือการให้อธิบายเชิงหน้าที่ต่อสิ่งที่เห็นในปรากฏการณ์ว่าระบบโตเตมนั้น ทำหน้าที่ตอบสนองความต้องการเชิงหน้าที่ สำหรับเขาแล้วโตเตมไม่ใช่หน้าที่หรือศาสนา หรือแม้แต่การมองวิถีคิดแบบโตเตมว่าเป็นวิถีคิดแบบชนดั้งเดิม แต่โตเตมเป็นเช่นการจัดประเภท เป็นเรื่องของความเข้าใจและความคล้ายกันหรือเปรียบเหมือน ดังนั้น Levi-Strauss ได้โต้แย้งต่อทฤษฎีที่มีมาก่อน พร้อมกับให้แง่มุมที่เจาะจงว่า โดยสากลแล้ว มนุษย์จะพัฒนาระบบความคิดด้วย ความหมายของรูปแบบจากการแบ่งออกเป็นประเภทต่างๆ (Horigan, 1988: 35)

Levi-Strauss ได้โต้เถียงกับนักทฤษฎีการหน้าที่ (functionalism) โดยเฉพาะความเห็นเรื่องโตเตม ของชนดั้งเดิมที่มีตรงกันข้ามกับนักมานุษยวิทยาอย่าง Bronislaw Malinowski ที่เคยให้ความเห็นไว้ว่าโตเตม นั้นไม่ได้มีสาเหตุมาจากอย่างอื่นนอกเสียจากการตอบสนองเรื่องอาหารการกินเท่านั้น Levi-Strauss (1969: 3) ได้โต้แย้งโดยอ้างถึงความสามารถของชาวพื้นเมืองใน

ประเทศกาบองที่สามารถเล่าถึงความแตกต่างแม้เพียงเล็กน้อยระหว่างพืชในสายพันธุ์เดียวกันได้ และชนพื้นเมืองในประเทศฟิลิปปินส์ ที่มีความสามารถแยกประเภทสัตว์ในท้องถิ่น โดยสามารถแยกย่อยออกไปเป็นจำนวนมากอีกหลายสิบประเภท หรือแม้กระทั่งการกินหมากที่ต้องมีความรู้ในการแยกแยะประเภทของต้นหมาก ซึ่ง Levi-Strauss ได้ขยายความถึงงานที่ศึกษาชาวบิกมี (Pygmie) ในประเทศฟิลิปปินส์ โดยอ้างถึงงานของนักชีววิทยาที่กล่าวถึงปัจจัยสำคัญในการแบ่งแยกชาวบิกมีออกจากชาวพื้นเมืองที่ราบ ด้วยความรอบรู้อันไม่จบสิ้นเกี่ยวกับอาณาจักรสัตว์และพืชในเรื่องจำนวนแต่ละชนิด และยิ่งไปกว่านั้นชาวบิกมียังสามารถรู้ถึงนิสัยและพฤติกรรมของสัตว์และพืชแต่ละชนิดอีกด้วย

วิธีคิดแบบดั้งเดิมนั้น สามารถตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมได้เกินกว่าระดับที่สามารถเข้าใจได้ และกระบวนการสร้างภาพของโลกก็เป็นสิ่งที่ซับซ้อน ซึ่งโครงสร้างความคิดหรือจิตใจสามารถเข้าใจด้วยความคล้ายคลึงกันหรือเปรียบเทียบ ระบบของความคิดทำงานโดยการเปรียบเทียบเชื่อมโยงกับตรรกะแบบคู่ตรงข้ามที่ทำการรวบรวมสิ่งที่คล้ายคลึงกัน ไว้ในภาพหรือพื้นที่ทางความคิด (Gosden, 1999: 113) กล่าวได้ว่า ความคิดแบบดั้งเดิม สามารถนิยามได้ว่าเป็นตรรกะของการเปรียบเทียบ (analogical) ผ่านระบบการจัดประเภทและระบบของการให้ความหมาย ตรรกะของการเปรียบเทียบทำงานในลักษณะของการพิจารณาถึงความแตกต่างหรือตรงกันข้าม ผลที่ได้จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความตรงกันข้ามอย่าง “บน” กับ “ล่าง” หรือ “สูง” กับ “ตื้น” หรือ “ร้อน” กับ “เย็น” จะให้ภาพทางความคิดและความรู้สึกที่มีต่อธรรมชาติแวดล้อมได้อย่างเฉพาะเจาะจงลงไปอีกด้วยแง่มุมของวัฒนธรรม (Levi-Strauss, 1969: 263) ตัวอย่างในเรื่องอาหาร เป็นแบบอย่างที่ดีในการอธิบายความคิดแบบเปรียบเทียบที่ยังคงปรากฏอยู่ในปัจจุบัน อย่างเช่นสัตว์อะไรที่ (เรา) สามารถกินได้หรือกินไม่ได้ ในประเทศจีน การกิน หนู แมว และสุนัข อาจจะเป็นเรื่องธรรมดาทั่วไป แต่ถ้านำมาเปรียบเทียบกับสิ่งที่ชีวิตที่ชาวกรุงเทพฯ นำมากินเช่น ไก่ หมู และวัว ภาพเสนอและสัญลักษณ์สามารถนำมาเปรียบเทียบความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัด เพราะภาพความคิดของสัตว์ เช่น หนู แมว โดยเฉพาะสุนัขของชนชั้นกลางชาวกรุงเทพฯ (ที่ได้รับอิทธิพลมาจากตะวันตก เพราะในอดีตตั้งแต่ชนชั้นสูงขึ้นไปถึงกษัตริย์ในประวัติศาสตร์ไทยนิยมเลี้ยงช้าง) เป็นสัตว์ที่เราไม่สามารถกินได้ ด้วยแง่มุมของวัฒนธรรมที่จัดประเภทสัตว์ดังกล่าวไว้เป็นสัตว์เลี้ยง

ตรรกะที่เป็นรูปธรรมของโตเตมแสดงให้เห็นว่ามีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มของสายพันธุ์ธรรมชาติและโลกของกลุ่มทางสังคม อย่างเช่นการที่ผู้ชายจะคิดว่าตัวเองเป็นหมี่ ด้วยการเปรียบเทียบดังกล่าว ไม่ใช่เป็นการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มของสายพันธุ์และกลุ่มสังคม แต่เป็น

การเปรียบเทียบผ่านระบบสัญลักษณ์ระหว่างความแตกต่างซึ่งแสดงตนเองว่าอยู่ในส่วนใดของกลุ่ม และเป็นการแสดงถึงความแตกต่างระหว่างกลุ่มตนกับกลุ่มอื่น (Levi-Strauss, 1969: 115) กล่าวได้ว่า ถ้า กลุ่ม ก. ได้สืบทอดมาจากหมี และกลุ่ม ข. ได้สืบทอดมาจากนกอินทรี ซึ่งไม่ได้เป็นอะไรนอกไปจากสัญลักษณ์ที่เป็นรูปธรรม ซึ่งได้ย่อบรรณของความสัมพันธ์ผ่านการแปรรูปที่เป็นระบบความคิด ด้วยการเข้าใจจากการเปรียบเทียบว่า กลุ่ม ก. และ กลุ่ม ข. มีลักษณะที่ต่างกันอย่างไร ในทางตรงกันข้าม ผู้ชายก็ไม่ได้เชื่อว่าตนเองเป็นหมี แต่สัญลักษณ์หมี ได้บอกกับเขาว่าจะมีบทบาทและสถานภาพใดทางสังคมด้วยการเปรียบเทียบกับสิ่งอื่น (หมายถึง สัญลักษณ์อื่น) เพื่อนิยามตนเองและเข้าใจสถานภาพของตนเอง ดังนั้นการที่กล่าวออกไปว่า “ฉันเป็นหมี” จึงเป็นการใช้สัญลักษณ์ เป็นภาษาในการถ่ายทอดความคิด ด้วยเหตุนี้จะทำให้การกล่าวหาว่า ชนดั้งเดิมไม่มีเหตุผลหรือความคิดไม่ได้ เพราะในทุกสถานที่จะมีการใช้สัญลักษณ์ที่เป็นการใช้ตรรกะในขอบเขตหรือบริบทของวัฒนธรรมในสังคมที่มีการใส่รหัส (encode) และถอดรหัส (decode) กันภายในสังคมหนึ่งๆ ซึ่งในแต่ละสังคมย่อมมีรหัสทางวัฒนธรรมเป็นของตนเอง

ปรากฏการณ์เรื่องโตเตม สำหรับ Levi-Strauss แล้วเป็นรูปแบบของการจัดประเภททางความคิดโดยทั่วไป (Jenkins, 1979: 101) ซึ่งโตเตมนั้นเป็นระบบความแตกต่างของความสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ ไม่ว่าจะเป็สัตว์และพืชที่ถูกชนดั้งเดิมเลือกนำมาใช้ ไม่ได้เป็นเรื่องของความคล้ายคลึงกันแต่ประกอบกันด้วยระบบของความแตกต่าง เพราะสังคมของมนุษย์นั้น ประกอบด้วยกลุ่มเครือญาติที่แตกต่างกัน (Levi-Strauss, 1969: 84) ภาพแทนของโตเตมมีความหมายถึงการเชื่อมโยงที่มีสหสัมพันธ์กันของระบบที่ต่างกันสองระบบ คือระบบ โตเตม จะไม่ใช่เรื่องของความคล้ายคลึงกันแต่เป็นเรื่องของความแตกต่างกัน ซึ่งแต่ละแบบที่แตกต่างกันจะมีความคล้ายคลึงกันอยู่ ดังนั้นภาพแทนของ โตเตม ไม่ได้แสดงออกหรือสะท้อนการมีอยู่มาก่อนที่แตกต่างกัน แต่ถูกนำมาใช้ในการสร้างความเป็นกลุ่มตน (Jenkins, 1979: 104; Howarth, 2000: 25) สังคมแบบดั้งเดิมไม่ได้พยายามสร้างสหสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มกับสัตว์สัญลักษณ์เพื่อบ่งบอกความเป็นกลุ่ม แต่สัญลักษณ์นั้นไม่ว่าจะเป็นสัตว์หรือพืชจะอยู่ภายใต้ระบบคิดที่มีลักษณะคู่ตรงข้ามทำงานแบบวิภาษวิธี ดังที่โตเตม ไม่ได้ถูกเลือกเพราะว่า “ดีเพื่อที่จะกิน” แต่เพราะ “ดีเพื่อที่จะคิด” (Levi-Strauss, 1969: 161-2) ดังนั้น โตเตมจึงเป็นเรื่องของการจัดการในวิธีคิดเป็นปฏิบัติการของความเข้าใจ ไม่ใช่เป็นเพียงการจัดระเบียบสังคม

ในการศึกษาเรื่องโตเตม Levi-Strauss แสดงให้เห็นถึง ชนดั้งเดิมก็มีความสามารถที่จะคิดและสามารถจัดแบ่งออกเป็นประเภทต่างๆ (แบบโลกธรรมชาติ) โดยชนเผ่าดั้งเดิมนั้นได้ใช้สิ่งที่ปรากฏอยู่ในธรรมชาติเป็นเครื่องสื่อความหมายปรากฏการณ์ทางสังคม การเลือกสัญลักษณ์ต่างๆ

มาไว้บนแท่นบูชา ถึงแม้รูปแบบของความเป็นชนพื้นเมือง จะยังคงถูกมองว่าเป็นสิ่งที่แปลกประหลาดสำหรับสังคมสมัยใหม่ แต่การคิดแบบชนชาวพื้นเมืองดั้งเดิมในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ด้วยประโยคที่กล่าวว่า “สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหมดต้องมีสถานที่ที่ควรของตนเอง” มีความหมายว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต้องอยู่ในสถานที่ที่ถูกที่ควร จึงสามารถคงพลังความขลังไว้ได้ ในทางตรงกันข้าม ถ้าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ถูกเคลื่อนย้ายออกจากสถานที่ที่ควรแล้ว แม้เพียงแต่ในความคิดเท่านั้น ก็อาจจะทำให้ระเบียบของจักรวาลถูกทำลายได้ เพราะฉะนั้นสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะเอื้อประโยชน์ต่อการดูแลระเบียบของจักรวาลก็ต่อเมื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์อยู่ในสถานที่ ที่ถูกกำหนดไว้แล้ว (Levi-Strauss, 1969: 10) อาจกล่าวได้ว่า ความคิดเช่นนี้ได้แสดงถึงการคิดถึงเรื่องความสมดุลในธรรมชาติว่าด้วยความเหมาะสมของแต่ละสรรพสิ่ง

จากที่กล่าวมาข้างต้นแสดงว่า Levi-Strauss มองว่าวิถีคิดแบบพื้นเมืองนั้นมีความประณีตไม่ต่างไปจากปัจจุบัน เพียงแต่พวกเขาใช้ระบบที่แตกต่างออกไปจากการจดบันทึกที่ใช้กันในยุคประวัติศาสตร์ (Leach, 1970: 91-6) บทสำรวจของ The Savage Mind ทำให้ทราบถึงวิถีคิดของเราไม่ว่าจะยุคสมัยใด ต่างก็ใช้ประเภทของภาษาคนละอย่างกัน เพื่อวัตถุประสงค์ของการจัดและแบ่งประเภทที่เชื่อมต่อกันที่ทางสังคมและวัฒนธรรม อย่างไรก็ตามมนุษย์อาจจะไม่เคยค้นพบอะไรที่แปลกใหม่ไปกว่าการหาวิถีคิดในการมองโลกอย่างเช่นที่แนวคิดของมานุษยวิทยาเชิงโครงสร้างกำลังทำอยู่

สำหรับบทความเรื่อง “Primitive Thinking and The Civilized Mind” (หน้า 16-24) ใน “Myth and Meaning” (1979) มีสิ่งที่ Levi – Strauss พยายามจะชี้ให้เห็นในหนังสือ เช่น Totemism และ The Savage Mind ได้แก่ การที่เราคิดว่าคนดั้งเดิมนั้น ต้องอยู่ภายใต้ความจำเป็นที่จะไม่อดตายและเพียงมีชีวิตรอดในสภาพแวดล้อมทางวัตถุที่แร้นแค้นอย่างเหลือเกินนั้น มีความสามารถอย่างเต็มที่ในการที่จะคิดอย่างปราศจากการหวังผล กล่าวคือพวกเขาจะรู้สึกถูกโน้มน้าวด้วยความต้องการหรือความปรารถนาที่จะเข้าใจในโลกที่อยู่รอบๆ ตัวเขา เข้าใจถึงธรรมชาติของโลกและสังคมของพวกเขา และเพื่อที่จะบรรลุเป้าหมายดังกล่าว พวกเขาก็ทำได้โดยอาศัยเครื่องมือทางสติปัญญา เช่นเดียวกับที่นักปรัชญาหรือในบางระดับก็เช่นเดียวกับที่นักวิทยาศาสตร์สามารถใช้และพึงใช้ อย่างไรก็ตาม สันเกตได้ว่าในฐานะนักคิดวิทยาศาสตร์ เราได้ใช้พลังงานทางปัญญาของเราอย่างจำกัดมากทีเดียว เราใช้สิ่งที่จำเป็นสำหรับอาชีพของเราหรืองานของเราหรือสำหรับสถานการณ์เฉพาะที่เรากำลังใส่ใจอยู่ในช่วงใดช่วงหนึ่งนั้น ถ้าบางคนจะสนใจศึกษาว่าระบบตำนานหรือเครือข่ายการทำงานอย่างไรโดยใช้เวลามากกว่าสองทศวรรษ เขาผู้นั้นจะใช้พลังความคิดเฉพาะส่วนและจะใช้พลังความคิดเฉพาะส่วนไปใช้ในสิ่งจำเป็นหรือสิ่งที่สนใจ ดังนั้นคงจะไม่

เป็นการกล่าวเกินเลยไปว่ามนุษย์นั้น ไม่ว่าจะยุคไหนๆ ก็ไม่ได้มีความแตกต่างกันทางโครงสร้าง ความคิดส่วนลึก การใช้ความคิดที่มีหน้าที่อย่างเดียวกันมีศักยภาพในด้านต่างๆ เท่าเทียมกัน แต่ มนุษย์ได้ใช้ศักยภาพทางปัญญาไปในทางที่ต่างกันแต่ละยุคสมัยก็ล้วนแต่มีสิ่งที่ยึดโยงกับหรือ เป็นแบบอย่างของวิถีคิด ซึ่งจะขึ้นอยู่กับสิ่งที่เรียกว่า วัฒนธรรม หรือกระบวนทัศน์

การศึกษานิทานปรัมปราเชิงโครงสร้าง

ในบทความ “The Structural Study of Myth” (1963) ที่ศึกษานิทานปรัมปราจากมุม โลกที่ต่างๆ ที่ดูเหมือนไร้สาระ Levi-Strauss ได้ตั้งคำถามว่าทำไมนิทานปรัมปราจึงมีเนื้อหาที่ คล้ายคลึงกัน หรืออีกนัยหนึ่งคือ ถึงแม้รายละเอียดในเรื่องราวจะไม่เหมือนกัน แต่เหตุใดจึงมีโครง สร้างนิทานที่เหมือนกัน

Levi-Strauss ได้นำโครงสร้างทางภาษาศาสตร์มาเทียบเคียงความแตกต่างระหว่าง Langue กับ Parole มาใช้ในการศึกษานิทาน โดย Langue หมายถึง ส่วนของภาษาที่เป็นโครง สร้าง เป็นสิ่งที่ไม่เปลี่ยนแปลง เป็นหลักการหรือกฎเกณฑ์ของการสร้างภาษาอีกหนึ่ง ส่วน Parole (Speech event) เป็นด้านของการแสดงออกของภาษา ซึ่งอาจจะเป็นคำหรือประโยคต่างๆ ซึ่งไม่ คงที่ มีความหลากหลายเปลี่ยนแปลงไปได้เรื่อยๆ แต่เป็นสิ่งที่สร้างมาจาก Langue ซึ่งกำกับอยู่ (ปริตตา เฉลิมเผ่า กอนันทกุล, 2533: 58) ดังนั้นส่วนที่เป็นโครงสร้างก็น่าที่จะดำรงอยู่ไม่เปลี่ยนแปลง ในขณะที่การแสดงออกของภาษา (Parole) แปรเปลี่ยนไปตลอดเวลา (กรุณาดูรายละเอียด ในบทที่ 2)

การมองนิทานปรัมปราแบบโครงสร้างนิยมได้สร้างนิยมได้รับอิทธิพลจากภาษาศาสตร์โครง สร้างในเรื่อง syntagmatic และ paradigmatic สำหรับ syntagmatic เป็นการมองไวยากรณ์ของ แต่ละประโยคโดยพิจารณาระบบการเรียงคำในประโยคในแต่ละภาษาจะมีไวยากรณ์กำหนดลำดับ การเรียงคำในประโยคเป็นประธาน กริยา กรรม หรือบางภาษา อาจจะสลับตำแหน่งของคำใน ประโยคเป็น ประธาน กรรม กริยา ซึ่งเป็นโครงสร้างในแนวนอนที่เน้นการเรียงพหุติกรรมในนิทาน ตามลำดับเหตุการณ์ ในขณะที่ paradigmatic เป็นการมองไวยากรณ์ประโยคแบบหมวดหมู่ใน แนวตั้ง นั่นคือ ความสัมพันธ์ที่เข้าไปแทนที่ในตำแหน่งเดียวกัน ซึ่งหลักการดังกล่าวได้ถูกนำมา ประยุกต์ใช้ในการอ่านความสัมพันธ์ของนิทานปรัมปรา

Levi-Strauss มองนิทานปรัมปราว่า ในแต่ละสังคมมีการเล่านิทานและนิทานมีรายละเอียดแตกต่างกัน แต่เมื่อลดทอนเป็นหน่วยย่อยของนิทานแล้วจะพบถึง โครงสร้างของนิทานที่เหมือนกัน สำหรับรายละเอียดที่ต่างกันในแต่ละสำนวนของนิทานเป็นรายละเอียดที่ต่างกันโดยตรงกันข้ามหรือเป็นคู่ตรงข้าม หลักตรรกะที่เป็นคู่ขัดแย้งชุดทวิลักษณ์ที่ได้มาจากภาษาศาสตร์เชิงโครงสร้าง (Erickson, 1997: 95) ช่วยอธิบายเกี่ยวกับหน่วยพื้นฐานของเสียงที่เรียกว่า “Phonemes” ซึ่งมีคุณสมบัติในทางภาษาศาสตร์ที่มีค่าน้อยที่สุดเป็นคู่ตรงข้ามของเสียงที่ความหมายของการออกเสียง แล้วหลักการคู่ตรงข้ามนี้ได้กลายมาเป็นความแตกต่างในแนวคิดที่เรียกว่า paradigmatic pattern (ศิริพร ณ ถกลาง, 2539: 72) ความแตกต่างที่อาจเกิดขึ้นในนิทานต่าง ๆ ถึงแม้จะมีลำดับเหตุการณ์ที่เหมือนกัน ดังเช่น พฤติกรรมผู้ช่วยเหลือในนิทานเรื่องหนึ่งผู้ช่วยเหลืออาจเป็น หงส์ แต่ในนิทานอีกเรื่องหนึ่งผู้ช่วยเหลืออาจเป็นงูดิน ซึ่งหงส์กับงูดินมีลักษณะเป็น “คู่ตรงข้าม” เพราะหงส์อยู่บนฟ้าส่วนงูอยู่ใต้ดิน Levi – Strauss จะสนใจความแตกต่างบนโครงสร้างเดียวกันอย่างมาก (ศิริพร ณ ถกลาง, 2544 : 39)

ฟ้า		หงส์	ช่วยเหลือ
ดิน		งู	

ด้วยการนำแนวคิดในเชิงภาษาศาสตร์มาใช้กับการอธิบายนิทานปรัมปรา Levi – Strauss ทำให้เห็นว่านิทานปรัมปราเป็นได้ทั้งสิ่งที่ต้องเดินทางไปตามกาลเวลา (historical) และไม่ขึ้นกับกาลเวลา (ahistorical) คือนิทานปรัมปรามักจะถูกระบุว่าเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่เมื่อนานมาแล้ว ขณะเดียวกันนิทานปรัมปราก็ถือเป็นสิ่งที่อยู่เหนือกาลเวลา (timeless) ไปพร้อมๆ กันในแง่ของรูปแบบเฉพาะ (specific pattern) ของมัน Levi-strauss ได้ยกตัวอย่างให้เราสามารถเข้าใจง่ายขึ้นด้วยการยกเอาเหตุการณ์ปฎิวัติของฝรั่งเศส ซึ่งในสายตาของนักประวัติศาสตร์ย่อมหมายถึงเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ของประเทศฝรั่งเศสที่เราจะไม่สามารถย้อนเวลากลับไปให้มันเกิดขึ้นได้อีก แต่สำหรับนักการเมืองฝรั่งเศสแล้ว การปฏิวัตินี้ดังกล่าว ถือได้ว่าเป็นทั้งเหตุการณ์สำคัญในอดีตและเป็นทั้งแบบแผนที่ไม่รู้กาลเวลา (timeless pattern) ที่ยังสามารถตรวจสอบได้ในโครงสร้างสังคมร่วมสมัยของฝรั่งเศส (Levi-strauss, 1968 : 209)

นิทานปรัมปราเป็นภาษาที่พิเศษมีความเป็นไปตามกาลเวลาและไม่ขึ้นกับเวลา ในช่วงเวลาเดียวกัน การจะเข้าใจนิทานปรัมปรานั้นดูที่โครงสร้างว่าผูกพันอย่างไร มีกระบวนการคิดหรือสร้าง

ให้เป็นเนื้อเรื่องเช่นไร การเดินเรื่องของนิทานปรัมปราจึงเป็น “ภาษา” ที่ต้องถอดรหัสพิเศษ แล้วประกอบขึ้นมาใหม่ แต่นิทานปรัมปราก็ยังโครงสร้างพื้นฐานไว้

Levi-strauss ยังชี้ว่า นิทานปรัมปราไม่ได้เป็นส่วนย่อยของภาษา แต่เป็นตัวภาษาเอง ซึ่งแตกต่างจากงานประพันธ์ด้านวรรณคดีซึ่งเกิดขึ้นจากการใช้ภาษาและเป็นเสมือนกับ parole ที่สามารถแปรเปลี่ยนได้ โดยนิทานปรัมปรา นั้น จะไม่ถูกจำกัดอยู่ในขอบเขตของภาษาใดหรือวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่ง นิทานปรัมปราสามารถอยู่รอดจากอดีตกาลมาจนถึงปัจจุบัน แม้ว่าจะถูกแปล (Translate) โยกย้ายเปลี่ยนแปลง (Manipulate) ไปมากเท่าใดก็ตาม นิทานปรัมปราก็ยังสามารถคงรูปร่างหรือโครงสร้างพื้นฐานไว้ได้ ในขณะที่งานวรรณกรรมจะไม่สามารถแปลเป็นภาษาอื่นๆ ได้ เนื่องจากการแปลจะส่งผลให้เกิดการบิดเบือนต่างไปจากความหมายจากต้นฉบับ

อย่างไรก็ดี แม่วานิทานปรัมปราจะมีความคล้ายคลึงกับภาษาในแง่ของโครงสร้าง Levi-strauss เชื่อว่า มีนัยสำคัญบางประการที่ทำให้นิทานปรัมปราแตกต่างไปจากภาษา โดยเฉพาะเชิงปฏิบัติการในขั้นที่ซับซ้อนขึ้น กล่าวคือนิทานปรัมปรามีส่วนที่เกี่ยวข้องกับภาษาในสองประการคือการถูกสร้างขึ้นจากหน่วย (units) ที่เกี่ยวข้องกันด้วยกฎเกณฑ์หนึ่ง ในขณะที่หน่วยเหล่านี้ได้จัดรูปความสัมพันธ์ระหว่างกันบนพื้นฐานของคู่ตรงกันข้าม (binary opposition) ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญที่สุดของโครงสร้าง นิทานปรัมปรา มีความแตกต่างจากภาษา เนื่องด้วยนิทานหน่วยย่อยที่เล็กที่สุดของนิทานปรัมปราไม่ใช่สิ่งที่เรียกว่า phonemes ซึ่งเป็นหน่วยพื้นฐานของเสียง และ morphemes อันเป็นหน่วยคำหน่วยเล็กที่สุดทางไวยากรณ์ของภาษาหรือ sememes คือความหมายที่แสดงออกโดย morphemes ที่เป็นหน่วยคำ รวมทั้งยังไม่ใช้ทั้งรูปสัญลักษณ์และความหมายสัญลักษณ์ (signifier/signified) แต่หน่วยย่อยที่สุดของนิทานปรัมปราคือสิ่งที่ Levi-strauss เรียกว่า “mythemes”

mytheme ก็คือตำแหน่งหรือเหตุการณ์ใดอย่างหนึ่งที่อยู่ในเนื้อหาของนิทานปรัมปรา แล้วนำหน่วยย่อยดังกล่าวมาเขียนเป็นแผนผัง เพื่อสามารถอ่านได้ทั้งในแนวนอนตามเส้นทางเวลาจากซ้ายไปขวา เรียกได้ว่า “diachronic” ส่วนโครงสร้างของนิทานปรัมปราจะปรากฏตามแนวตั้งที่ไม่จำกัดอยู่ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งจากบนลงล่างในลักษณะของ synchronies และในการศึกษาวิธีนี้ Levi-Strauss ได้ยกตัวอย่างจากเรื่อง Oedipus (ซึ่งเป็นเรื่องเทพตำนานของกรีก) มาวิเคราะห์เป็นตัวอย่าง

The Oedipus Myth

นิทานเรื่องอิดิปัสเป็นเทพนิยายกรีกที่เป็นที่รู้จักโดยทั่วไป อาจกล่าวได้อีกว่านิทานปรัมปราเรื่องนี้เป็นรากฐานของวัฒนธรรมตะวันตกเลยทีเดียว ในเบื้องต้นควรจะศึกษาถึงตัวละครและเนื้อหาของนิทานเสียก่อนแล้วค่อยทำการวิเคราะห์หาโครงสร้างย่อยที่เรียกว่า Mytheme

ความสัมพันธ์ของตัวละครที่เกี่ยวข้องนั้นดำเนินไปท่ามกลางเนื้อเรื่องที่กล่าวถึง ดังนี้

“Cadmos เป็นบุตรชายของกษัตริย์ Phoenicia มีน้องสาวชื่อ Europa ที่ถูกลักพาตัวไปโดย Zeus ราชาแห่งเทพเจ้า จากนั้น Cadmos ได้ทำการตามหาน้องสาวของตนโดยได้รับคำบอกกล่าวว่าให้หยุดและคอยตามวัวไป เมื่อวัวหยุดตรงที่ใดก็ตามให้สร้างเมืองขึ้นตรงที่วัวหยุด Cadmos ได้ทำตามนั้นและจะได้สร้างเมือง Thebes ขึ้น ต่อมา Cadmos ได้ฆ่ามังกรแล้วเขี้ยวของมังกรได้ตกลงสู่พื้นดิน ทำให้เกิดพวก Spartoi ขึ้นจากเขี้ยวของมังกร พวก Spartoi จำนวน 5 คน ได้ช่วย Cadmos สร้างเมือง Thebes ขึ้นจนสำเร็จ จากนั้นได้ทำการสังหารพวกอื่นที่ไม่ใช่พวกตนทิ้งเสีย Polydorus ซึ่งเป็นพวก Spartoi ได้กลายมาเป็นราชา โดยมี Labdacos ลูกชายเป็นผู้สืบทอดตำแหน่ง และ Loios ลูกชายของ Labdacos ก็สืบทอดต่อมา”

จากนั้น “Laios ได้สมรสกับ Jocasta โดยโหรได้พยากรณ์ว่าบุตรชายของเขาที่กำลังกำเนิดขึ้นมาจะทำการฆ่าพ่อของเขาเองก็คือ Laios ครั้นเมื่อบุตรชายของเขาที่ชื่อ Oedipus ได้กำเนิดขึ้น Laios ได้นำ Oedipus ไปทิ้งบนยอดเขาและทำให้เท้าถูกตอกติดดินด้วยหมุดเพื่อจะทิ้งไว้ให้ตาย กระนั้นก็ตาม Oedipus ได้รับการช่วยเหลือจาก Polybus กษัตริย์แห่งเมือง Corinth ต่อมาได้มีโหรพยากรณ์ว่า Oedipus จะได้ฆ่าพ่อของตนเอง เขาได้ให้คำมั่นว่าจะไม่กลับไปเมือง Corinth อีก ทั้งๆ ที่เขาได้เดินทางไปเมือง Thebes ขณะเดินทางไปเมือง Thebes เขาได้พบกับ Laios (พ่อที่แท้จริงของเขา) ได้เกิดการทะเลาะวิวาทกันและในที่สุด Oedipus ก็ได้ทำการสังหาร Laios หลังจากนั้นต่อมาเขาได้พบกับ Sphinx ผู้มีนิสัยชอบถามปริศนาผู้ผ่านทางผู้ที่ตอบคำถามไม่ได้จะต้องถูกฆ่า ซึ่งไม่มีผู้ใดทำได้ เว้นแต่ Oedipus ปริศนาที่ถูกถามก็คือ “อะไรเอ่ย พุดจากเสียงเดียวนอกจากนั้นไม่มีสิ่งทำ จากนั้นสองเท้าแล้วก็สามเท้า” คำตอบที่ Oedipus ตอบก็คือ “มนุษย์” ตอนเป็นทารกคลานสี่เท้าเมื่อโตขึ้นเดินสองเท้า จากนั้นเมื่อยามแก่ตัวต้องใช้ไม้เท้าช่วยเป็นสามเท้า เมื่อตอบถูก Oedipus ได้ฆ่า Sphinx (แต่ในบางสำนวน Sphinx ได้ฆ่าตัวตาย) Oedipus ได้รางวัลจากการฆ่า Sphinx คือ ได้สมรสกับภรรยาമായ ซึ่งเป็นราชินีของเมือง Thebes นั่นก็คือ

Jocasta แม่ของเขาเอง ต่อมาเมื่อทราบความจริง Jocasta จึงได้ฆ่าตัวตาย ส่วน Oedipus ได้ทำให้ตนเองตาบอดแล้วออกจากเมืองไป...Oedipus กับ Jocasta มีลูกด้วยกัน 4 คน ได้แก่ บุตรชายสองคนคือ Polynices และ Eteocle ส่วนธิดาอีกสองคนคือ Antigone และ Ismene หลังจาก Oedipus ได้ทำให้ตนเองตาบอด ลูกสาวทั้งสองคนก็ได้นำทาง Oedipus ออกนอกประเทศ พอกลับมาถึงเมือง Thebes ก็พบว่าพี่ชายทั้งสองทะเลาะกัน เรื่องการเป็นกษัตริย์เจ้าเมือง Eteocle ทำปกป้องตำแหน่งของตนเอง ส่วน Polynices ได้เข้าโจมตีเมือง ผลสุดท้ายทั้งสองพี่น้องได้พบกับความตาย และ Creon พี่ชายของแม่ มีศักดิ์เป็นลุง จึงครองตำแหน่งแทน Creon ได้ออกคำสั่งห้ามทำศพ Polynices ด้วยเหตุผลที่ทำการแย่งชิงตำแหน่งเจ้าเมืองจาก Eteocle อย่างไรก็ตาม Antigone ได้ทำการจัดพิธีศพของพี่ชายอย่างลับๆ” (Barnard, 2000 : 134)

ในการวิเคราะห์ทฤษฎีของ Oedipus สามารถแบ่งหน่วยต่างๆ ของประโยคในแบบ Syntgmatic ได้ดังนี้ (Leach, 1970 : 63)

- i “Cadmos ตามหา Europa จากการลักพาโดย Zeus”
- ii “Cadmos ฆ่ามังกร”
- iii “พวก Spartoi (มนุษย์ที่เกิดมาจากพื้นของมังกร) ฆ่ากันเอง”
- iv “Oedipus ฆ่า Laios พ่อของตนเอง”
- v “Oedipus ฆ่า Sphinx” (Sphinx สัญญาว่าจะฆ่าตัวเองตายถ้า Oedipus ตอบปัญหาได้)
- vi “Oedipus แต่งงานกับ Jocasta แม่ของตนเอง”
- vii “Eteocle ฆ่า Polynices พี่ชายของตนเอง”
- viii “Antigone จัดการทำศพ Polynices ทั้งที่ถูกห้ามจากลุง”

นอกจากนี้ Levi-Strauss ได้ให้ข้อสังเกตจากชื่อเฉพาะจาก 3 ชื่อ

- ix Labdacos (พ่อของ Laios) / “ ขาพิการ ” (Lame)
- x Laios (พ่อของ Oedipus) / “ ข้างซ้าย ” (Left – Sided)
- xi Oedipus / “ เท้าที่พองก่อกลิ้น ” (Swollen-Foot)

จากนั้น Levi -Strauss ได้แบ่งส่วนต่างๆ จากประโยคข้างต้นทั้งหมด 11 ประโยค มาจัดเรียงเป็นโครงย่อยของเรื่อง ซึ่งโครงย่อยทั้งหมดนี้ก็คือ Mythemes ที่เขานำมาศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง Mythemes เพื่อหาโครงสร้างพื้นฐานและคู่ตรงข้ามของความสัมพันธ์ในนิทานปรัมปรา โดยจัดเป็น 4 คอลัมน์ ในแนวตั้ง (synchonic) และ 10 แนวในแนวระนาบ (diachronic) จะได้ตารางดังนี้ (Levi – Strauss, 1968 : 214)

I	II	III	IV
(i) Cadmos ตาม Europa จากการลักพาโดย Zeus			
		(ii) Cadmos ฆ่ามังกร	
	(iii) พวก Spartoi (มนุษย์ที่ เกิดมาจากพื้นของมังกร) ฆ่า กันเอง		
			(ix) Labdacos (พ่อของ Laios) / “ชาพิการ” (?)
	(iv) Oedipus ฆ่า Laios พ่อ ของตนเอง		(x) Laios (พ่อของ Oedipus) / “ข้างซ้าย” (?)
		(v) Oedipus ฆ่า Sphinx	
			(xi) Oedipus / “เท้าที่ ถูกกลืน” (?)
(vi) Oedipus แต่งงานกับ Jocasta แม่ของตนเอง			
	(vii) Eteocles ฆ่า Polynices พี่ชายของตนเอง		
(viii) Antigone จัดการทำ ศพ Polynices ทั้งที่ถูก ห้ามจากลุง			

(กรุณาดูเนื้อหาและตารางเปรียบเทียบในปริตดา เฉลิมเผ่า กอนันตกุล, 2533: 62-65;
ไชยรัตน์ เจริญสินโอฟาร, 2545: 76)

Levi-Stauss ได้พยายามอธิบายความซับซ้อนของนิทานปรัมปรา ด้วยการอธิบายโดยแบ่งตารางออกเป็น 4 คอลัมน์โดย คอลัมน์ที่ 1 นั้น ให้รายละเอียดของอันตรรกะจากการมีความสัมพันธ์ที่ต้องห้าม โดยเฉพาะการแต่งงานในวงศ์วานเดียวกันและการทำพิธีศพญาติ คอลัมน์ที่ 2 ให้รายละเอียดของการดูหมิ่นเครือญาติด้วยการฆ่าพ่อ ฆ่าญาติ คอลัมน์ที่ 3 เกี่ยวกับการฆ่าสัตว์ประหลาดโดยมนุษย์ เช่นมังกรซึ่งเป็นสัตว์ประหลาดเพศชายถูกฆ่าด้วยรูปแบบของความเป็นมนุษย์ที่เกิดจากพื้นดินและ Sphinx สัตว์ประหลาดเพศหญิงที่ไม่เต็มใจให้มนุษย์มีชีวิต กล่าวได้ว่าเป็นการปฏิเสธความเชื่อเดิมเกี่ยวกับจุดกำเนิดของมนุษย์ และคอลัมน์ที่ 4 เกี่ยวกับความหมายของชื่อของตัวละคร (Barnard, 2000: 134)

Levi-Strauss (1968: 213) ได้แนะนำถึงวิธีการอ่านนิทานปรัมปราว่ามีลักษณะไม่ต่างจากทำนองดนตรี โดยนำไปเทียบเคียงกับตารางของวงออเคเรสต้า (orchestra) ที่มีวิธีอ่านในลักษณะเดียวกัน คือถ้าอ่านแบบ syntagmatic pattern จะได้ 1,2,4,7,8,2,3,4,6,8,1,4...

1	2		4			7	8
	2	3	4		6		8
1			4	5		7	8
1	2			5		7	
		3	4	5	6		8

ดังนั้น การเปรียบเทียบระหว่างนิทานและดนตรี ซึ่งมีลักษณะของการเริ่มต้นที่มีเพลงนำ (leitmotif) ของการโหมโรงสู่อุณหภูมิร้อนนั้น ทำให้สามารถเข้าใจได้ว่า นิทานปรัมปราและดนตรี ต่างก็มีท่วงทำนอง (melody) ที่สามารถถ่ายทอดถึงลักษณะของความสัมพันธ์แบบที่เทียบเคียงกันได้ ถึงแม้โครงสร้างของดนตรีและนิทานปรัมปราจะมีความแตกต่างกันในการนำเสนอ โดยที่ดนตรีจะแสดงออกถึงเสียงที่ปราศจากความรู้สึก ในขณะที่นิทานปรัมปราแสดงออกถึงความรู้สึกที่ปราศจากเสียง ทั้งนิทานปรัมปราและดนตรีต่างก็เป็นภาษาเหมือนกันที่มีโครงสร้างที่สามารถนำมาเทียบเคียงกันได้ เพียงแต่เป็นโครงสร้างของการนำเสนอภาษาที่ปราศจากความหมาย นั่นคือดนตรีจะสามารถเข้าใจได้ด้วยการมีผู้ฟัง และนิทานปรัมปราสามารถเข้าใจได้ด้วยการมีผู้อ่าน ซึ่งจะสามารถเข้าใจได้ในระดับใดก็ขึ้นอยู่กับฟังและผู้อ่าน (Levi-Strauss, 1981: 646-7)

ดังนั้นการอ่านนิทานปรัมปราจะต้องอ่านจากบนลงล่างและจากซ้ายไปขวา คอลัมน์ต่อคอลัมน์ ซึ่งจะเป็นการพิจารณาเป็นหน่วยๆ ไป (Levi-Strauss, 1968: 214) และเพื่อความต้องการที่จะเข้าใจในนิทานปรัมปราว่าพยายามชี้ให้เห็นถึงสิ่งใดนั้น โครงสร้างย่อยของนิทานจะถูกจัดการตลอดทั้งการเรียบเรียงความหมายในระดับจิตไร้สำนึก (unconscious) นิทานปรัมปราไม่เพียงของเรื่องราวแต่ได้แสดงออกถึงสัญลักษณ์ของความจริง บางครั้งเจาะจงเฉพาะวัฒนธรรมหรือขอบเขตพื้นที่ทางวัฒนธรรม บางครั้งเป็นระดับสากล เราจะสามารถพบ โครงสร้างย่อยที่เหมือนได้ในนิทานปรัมปราที่แตกต่างกันและสามารถเข้าถึงในวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน (ดู Leach, 1967)

Levi-Strauss ได้กล่าวถึงระดับในการวิเคราะห์นิทานปรัมปราของเขามีความคล้ายคลึงกับการวิเคราะห์ความฝันของจิตวิเคราะห์สมัยใหม่ (Levi-Strauss, 1963: 648 อ้างถึงใน Yalman, 1970: 86) ซึ่งอยู่ในระดับของวิธีการศึกษาสัญลักษณ์ของ Freud หรือจิตไร้สำนึกรวมหมู่ของ Jung ระดับที่ถูกกล่าวมาทั้งหมดล้วนถูกจัดประเภทหรือเรียกสถานภาพในการศึกษาว่าเป็น “ระดับจิตไร้สำนึก” ดังนั้นโครงสร้างความคิดของ Levi-Strauss จึงเป็นโครงสร้างส่วนลึกที่ทำการกำกับกระบวนการคิดของมนุษย์ซึ่งถูกลดทอนเพื่อศึกษาและเข้าใจในกระบวนการคิดได้ด้วย หลักคู่ตรงข้าม

การแบ่งโครงสร้างย่อยของนิทานปรัมปราที่มีความสลับซับซ้อนและยากกว่า หน่วยย่อยของภาษาและ mytheme ก็มีความคล้ายคลึงกับ motif หรืออนุภาค ซึ่งเป็นหน่วยย่อยนิทานที่แยกไม่ได้ อีกรแล้วและสามารถถูกแทนที่ภายในโครงสร้างแบบเดียวกัน เช่น “มังกรลักพาตัวลูกสาวของพระราชินี” เป็นหนึ่งอนุภาคและสามารถแทนที่ “มังกร” เป็น เหยี่ยว หมอผี กาก็ได้ และการแทนที่ไม่ส่งผลกระทบต่อนิทานแต่อย่างใด เพราะเหตุการณ์การลักพาตัวยังเกิดขึ้นอยู่ดี อย่างไรก็ตามโครงสร้างย่อยจะมีความหมายก็ต่อเมื่อ นำไปสัมพันธ์หรือเชื่อมโยงกับนิทานความหมายจะเกิดขึ้นได้จากสหสัมพันธ์และความสัมพันธ์แบบตรงกันข้ามกับโครงสร้างย่อยใดโครงสร้างหนึ่ง แต่ความหมายจะมาจากความสัมพันธ์ที่รวมกันของนิทานปรัมปรา (Levi-Strauss, 1985: 145)

ถึงแม้ปัญหาของการอ่านนิทานปรัมปราแบบโครงสร้างนิยมจะไม่สามารถบอกถึงความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างย่อย Levi-Strauss จึงได้นำความคิดเรื่องตัวเชื่อม (mediator) เข้ามาใช้พร้อมเสนอให้อ่านหน่วยย่อยของนิทานปรัมปรา หรือ mytheme ในฐานะที่เป็นชุดหรือกลุ่มของความสัมพันธ์ของบรรดาโครงสร้างย่อยเหล่านี้ที่เป็นตัวกำหนด ร้อยวัด หรือตรึงสิ่งที่ดูแตกต่างสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ในรูปแบบของนิทานปรัมปรา (ไชยรัตน์ เจริญ

ลินไอฟาร์, 2545: 72) และการแปรรูปที่นำชุดความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งหนึ่ง โดยแปรรูปแล้วแทนที่เป็นอีกชุดความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งอื่น

เมื่อย้อนกลับไปศึกษานิทานปรัมปรากรีก เรื่อง Oedipus ที่แบ่งได้ 4 คอลัมน์นั้นจะสามารถแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของโครงสร้างย่อยที่ก่อให้เกิดความหมาย ด้วยตรรกะแบบคู่ตรงข้าม (ที่นำมาจากคู่ตรงข้ามของหน่วยเสียง) นั้นได้อย่างที่ Leach (1970) อธิบายคอลัมน์ที่ 1 ที่เกี่ยวกับการกระทำผิดโดยการแต่งงานภายในวงศ์วาน จะขัดแย้งกับ คอลัมน์ที่ 2 คือเหตุการณ์ในการฆ่าพ่อและญาติ ส่วนคอลัมน์ที่ 3 คือการทำลายสัตว์ประหลาด ด้วยน้ำมือมนุษย์ในขณะที่คอลัมน์ที่ 4 อ้างถึงมนุษย์ที่มีสถานะมาเป็นสัตว์ประหลาดเสียเอง อย่างไรก็ตาม สัตว์ประหลาดที่มีสถานะเป็นครึ่งคน ครึ่งสัตว์และ Spartoi (มนุษย์) ที่เกิดมาจากพื้นมั่งกรมีนัยบ่งถึงกำเนิดของมนุษย์ที่เกิดมาจากดินซึ่งเกิดขัดแย้งกับเรื่องของ Oedipus ที่แสดงการเกิดและตอกเท้าติดดินด้วยหมุด มีนัยว่า ถึงเขาจะเกิดจากผู้หญิงแต่เขาก็สามารถแยกออกจากพื้นดินได้ ดังนั้น คอลัมน์ที่ 3 คือการที่มนุษย์เอาชนะสัตว์ประหลาดได้ก็คือการปฏิเสธต้นกำเนิดของตนเองในขณะที่คอลัมน์ที่ 4 เป็นการยืนยันถึงกำเนิดของตนเองว่ามาจากดิน กล่าวได้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างคอลัมน์ที่มีสถานะเป็นคอลัมน์ที่ 4 กลับกันกับคอลัมน์ที่ 3 และคอลัมน์ที่ 2 กลับกันกับ คอลัมน์ที่ 1 โดยมีสูตรทางพีชคณิตคือ

I/II :: III/IV

โครงสร้างของนิทานปรัมปราจึงเป็นเรื่องของโครงสร้างแบบวิภาษวิธีที่มีตรรกะแบบคู่ตรงข้าม และเป็นโครงสร้างภายใน Levi-Strauss ได้ใช้นิทานปรัมปราเพื่อสาธิตการวิเคราะห์เชิงโครงสร้างทางคุณค่าสังคม โดยทั้งวิเคราะห์และเปรียบเทียบรูปแบบ โครงสร้างนิทานปรัมปราที่ถ้ามถึงความสัมพันธ์ของนิทานปรัมปราต่อชีวิตมนุษย์นั้นสามารถตอบได้ว่าเป็นแบบ “วิภาษวิธี” ที่ไม่ได้เป็นเพียงธรรมชาติของวิภาษวิธีในสถานะของความเป็นจริงและวิภาษวิธีภายในโครงสร้างของนิทานปรัมปรา แต่ในทั้งสองระดับมิติที่กล่าวมานั้น ต่างร่วมมีความสัมพันธ์แบบวิภาษวิธีด้วย(Douglas, 1967: 57) แสดงให้เห็นว่า นิทานปรัมปราได้ส่งผลกระทบต่อโลกของนิทานและวาทกรรมสังคม ถ้อยแถลงภายในนิทานปรัมปราต่างมีความหมายต่อสังคมและการมีชีวิตของมนุษย์ ด้วยความสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ทางความคิดกับภาวะที่ปรากฏ

อย่างไรก็ดีนิทานปรัมปราได้กล่าวถึงความเป็นสากลของลักษณะแบบคู่ตรงข้ามไม่ว่าจะด้วยเนื้อหาที่บอกนัยของความเป็นมนุษย์และตรรกะแบบคู่ตรงข้ามที่มีลักษณะสากลและอยู่เหนือกาลเวลา ซึ่งเป็นสิ่งที่ Levi-Strauss ให้ความสำคัญพยายามศึกษา ตรรกะของนิทานปรัมปรากับตรรกะวิธีคิดโดยโครงสร้างพื้นฐานของมนุษย์นั้น มีความเป็นกลไกการดำเนินงานของความเป็นสากลทาง

ความคิด ในระดับจิตไร้สำนึกไม่ว่ามนุษย์จะทำกิจกรรมใดย่อมจะต้องมีโครงสร้างพื้นฐานสากลรองรับและกำกับอยู่เสมอ ซึ่งเราสามารถหลีกเลี่ยงหรือออกจากขอบเขตของโครงสร้างได้เหมือนกัน มนุษย์ที่ไม่สามารถปฏิเสธชะตากรรมของตัวเองในนิทานปรัมปราได้

สรุป

สำหรับแนวความคิดของนักคิดสำนักโครงสร้างนิยมอย่าง Levi-Strauss นั้น สามารถสรุปความคิดหลักๆ ของเขาได้ 5 ประการ

ประการแรก Levi-Strauss เชื่อว่าวิถีคิดของชนดั้งเดิมไม่ได้เป็นไปในการตอบสนองของความจำเป็นพื้นฐานเท่านั้น แต่สามารถตอบสนองต่อระบบคิดได้พอๆ กับวิถีคิดในแบบปัจจุบัน เขาสาธิตด้วยการเปรียบเทียบระหว่างความคิดแบบชนดั้งเดิมกับแบบปัจจุบันที่เป็นวิทยาศาสตร์ว่า ทั้งสองแบบนี้ ล้วนเป็นความพยายามในการจัดระเบียบให้กับธรรมชาติที่แวดล้อมเช่นเดียวกัน แนวคิดที่ Levi-Strauss ใช้เรียกกระบวนการคิดของชนดั้งเดิมว่าศาสตร์แห่งรูปธรรม ชนดั้งเดิมนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ได้ใช้ตัวอักษรในการสื่อความหมาย แต่ระบบภาษาที่ใช้ผ่านกระบวนการคิดนั้นเป็นระบบคิดที่ได้ตอบผ่านสัญลักษณ์ ซึ่งหมายถึงชนดั้งเดิมมีวิธีการคิด ที่คิดเป็นภาพสัญลักษณ์ กล่าวได้ว่าเป็นการคิดผ่านสัญลักษณ์ที่เชื่อมโยงกับความหมายของสัญลักษณ์ (signified) ในทางตรงกันข้าม กระบวนการคิดของคนในปัจจุบันมีขอบเขตการคิดในแบบนามธรรมที่เป็นทั้งภาษาและสัญลักษณ์ในเวลาเดียวกัน ความพยายามในการจัดการธรรมชาติด้วยการเข้าไปจัดประเภทให้กลายเป็นชุดของความรู้อันถูกบันทึกไว้ภายใต้รูปสัญลักษณ์ (signifier) ล้วนเป็นวิถีคิดที่ผ่านกระบวนการสร้างความหมายหรือสัญลักษณ์

ดังนั้น จากการเทียบเคียงวิถีคิดทั้งสองนั้น ล้วนแต่จะต้องคิดผ่านกระบวนการสร้างความหมายซึ่งอยู่ภายในโครงสร้างความคิดระดับลึกเดียวกัน เพียงแต่ต่างกันตรงที่จะคิดเป็นรูปธรรมหรือนามธรรมเท่านั้น ซึ่งไม่ว่าจะคิดแบบใดก็ล้วนให้ผลลัพธ์ในลักษณะที่ไม่แต่ต่างกัน

ประการที่ 2 หลักสำคัญในการศึกษาวิถีคิดของ Levi-Strauss ที่นำมาจากภาษาศาสตร์เชิงโครงสร้างได้แก่เรื่อง การศึกษาภาษาแบบข้ามเวลา (diachrony) และแบบร่วมเวลา (synchrony) ได้กลายเป็นหลักการสำคัญในการอ่านนิทานปรัมปราของเขา โดยวิธีการอ่านดังกล่าว จะต้องมองหาโครงสร้างย่อยที่เรียกว่า “mytheme” ของนิทานเสียก่อน เมื่อทราบว่าเป็นโครงสร้างนิทานมีโครงสร้างย่อยที่เป็นส่วนที่เล็กที่สุดจำนวนเท่าใดแล้ว จึงจะจัดเรียงชุดความสัมพันธ์

ของโครงสร้างย่อยลงในตาราง ในลักษณะที่คล้ายกับตารางไนต์ดนตรี จากนั้นจึงทำการอ่านนิทานในแบบข้ามช่วงเวลาด้วยการอ่านในแบบซ้ายไปขวาหรือแนวระนาบ เพื่อหาความสัมพันธ์ในลักษณะเชื่อมโยง ต่อเนื่อง ในทางขณะเดียวกันก็จะทำการอ่านนิทานในแบบร่วมเวลา ด้วยวิธีอ่านจากบนลงล่างหรือในแนวตั้งเพื่อหาความสัมพันธ์ในชุดเหตุการณ์ที่คล้ายกัน ที่สามารถแทนกันได้

ดังนั้น วิธีการอ่านนิทานปริมาตรโดยแบบข้ามเวลาและร่วมเวลาจึงเป็นการอ่านนิทานปริมาตรแบบหาชุดความสัมพันธ์ของโครงสร้างย่อย เพื่อที่จะเข้าใจในความหมายของนิทานปริมาตรในระดับลึก ในขณะที่การอ่านนิทานเพื่อความเข้าใจในเนื้อหา จะทำการอ่านนิทานในลักษณะการอ่านหนังสือทั่วไป โดยทำความเข้าใจบริบทของเรื่องราวในนิทานปริมาตร

ประการที่ 3 หลักการคู่ตรงข้าม (binary opposition) ที่ Levi-Strauss ค้นพบจากหลักการทางภาษาศาสตร์เชิงโครงสร้างที่ทำการวิภาษวิธีภายในโครงสร้างส่วนลึกของความคิด หลักการคู่ตรงข้ามนี้ ได้กลายมาเป็นต้นเหตุของการสร้างความหมาย ที่ปรากฏอยู่ตลอดในทุกกิจกรรมของมนุษย์ อย่างในกรณีนี้ โครงสร้างย่อยของนิทานจะไม่ได้มีความหมายอยู่ในตัวเอง แต่ความหมายจะเกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ของชุดโครงสร้างย่อยต่างๆ ที่ทำการเชื่อมโยงความสัมพันธ์จากคู่ตรงข้าม

ดังนั้น หลักการคู่ตรงข้ามจึงเป็นหลักสากลที่ปรากฏภายในโครงสร้างความคิดผ่านการเสนอภาพแทนในกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์ไม่ว่าจะยุคไหนก็ตาม

ประการที่ 4 การแปรรูปและตัวเชื่อมความสัมพันธ์ ทั้งสองสิ่งนี้เป็นสิ่งสำคัญในการอธิบายชุดความสัมพันธ์ต่างๆ ว่าเกิดความสัมพันธ์ได้อย่างไร ซึ่งการแปรรูปสืบเนื่องมาจากวิธีการอ่านนิทานปริมาตรในแบบร่วมเวลา โดยมองหาสิ่งที่เหมือนกันมาใช้แทนที่กันได้ ในขณะที่ยังคงความหมายไว้ได้ หรือที่เรียกว่า “การอุปมา” ที่มีลักษณะความสัมพันธ์เชิงกระบวนทัศน์ อย่างไรก็ตามการแปรรูปจะกล่าวโดยแยกออกจากการเชื่อมโยงจากตัวเชื่อมไม่ได้ เพราะตัวเชื่อมเป็นส่วนสำคัญในการแปรรูป อย่างในกรณีของการปรุงอาหาร ตัวเชื่อมของความสัมพันธ์จากของดิบที่ถูกทำให้สุกโดยใช้น้ำเป็นตัวเชื่อมของการทำอาหารให้สุกด้วยการต้มและการใช้ไฟเป็นตัวเชื่อมของการทำอาหารให้สุกโดยการย่าง หรือกรณีความสัมพันธ์ทางเครือญาติ ที่ผู้หญิงเป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ของกลุ่มต่างๆ ด้วยการแต่งงาน

ดังนั้นตัวเชื่อมจึงเป็นส่วนที่ทำให้ความสัมพันธ์สามารถแปรรูปได้ โดยสังเกตได้จากตัวแปรที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระหว่างโครงสร้าง

ประการที่ 5 Levi-Strauss ได้กล่าวถึง การนำนิทานปรัมปราเทียบเคียงกับงานศิลปะ อย่างเช่นวรรณกรรมและดนตรี ว่าเป็นสิ่งที่มาแทนที่กันได้ด้วยวิธีการอ่านโครงสร้าง โดยอ้างถึงการอ่านโน้ตดนตรีที่มีลักษณะเหมือนกับการอ่านนิทานปรัมปรา โดยที่ดนตรีมีท่วงทำนอง (melody) จะต้องเป็นไปตามจังหวะหรือก้าวไปตามช่วงเวลา ในแนวระนาบ ซึ่งเหมือนกับการอ่านนิทานปรัมปราในแบบข้ามเวลา ในขณะที่เดียวกันเสียงประสาน (harmony) ที่มีหลากหลายเสียงจะแปลงเสียงขึ้นพร้อมกันในลักษณะแบบร่วมเวลา

ดังนั้นการอ่านนิทานปรัมปราและดนตรีจึงมีลักษณะในการอ่านแบบเดียวกันที่สอดคล้องกับแนวคิดของภาษาศาสตร์เชิงโครงสร้าง กล่าวคือ กระบวนการคิดดังกล่าวล้วนเหมือนกันในลักษณะที่มีโครงสร้างความคิดที่เป็นแบบเดียวกัน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

วิเคราะห์ผ่านงานมานุษยวิทยาไทย

เนื้อหาในบทนี้จะทำการกล่าวถึงแนวความคิดของนักคิดสำนักโครงสร้างนิยมที่มีอิทธิพลต่อมานุษยวิทยาไทย จากการสำรวจผ่านงานของคนไทยที่กล่าวถึงวิธีการแบบโครงสร้างนิยม โดยเฉพาะเจาะจงไปที่แนวคิดของ Claude Levi-Strauss ปรากฏว่ามีผลงานของคนไทยสามารถนับขึ้นได้ที่ศึกษาแนวคิดของ Levi-Strauss เป็นหลัก ได้แก่งานของ ปรีดา เฉลิมเผ่า กอนันตกุล ที่ชื่อ “การศึกษาเค้าโครงความคิดของ Claude Levi-Strauss” (2533) ซึ่งบทความดังกล่าวเป็นการศึกษาความคิดเบื้องต้นของ Levi-Strauss ในภาคภาษาไทยที่นับได้ว่าเป็นงานชิ้นแรกของไทย การเปิดตัวของบทความดังกล่าวได้ทำให้เกิดมิติการมองงานทางคติชนวิทยาในแบบโครงสร้างนิยม ซึ่งก่อคุณูปการอย่างยิ่งต่อวงการสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ โดยเฉพาะมานุษยวิทยาไทย ส่วนงานชิ้นต่อมาของพิเชฐ สายพันธ์ ที่ทำการศึกษา “วรรณกรรมปรัมปราเรื่องน้ำเต้าปุ่น” (2541) โดยใช้วิธีการอ่านนิทานปรัมปราในแบบ Levi-Straussian ศึกษากระบวนการคิดของนิทานปรัมปราในบริบทของสังคมอุษาคเนย์ โดยเป็นการขยายผลแนวคิดของ Levi-Strauss ต่อเนื่องมาจากบทความของ ปรีดา ซึ่งจะถูกนำมาวิเคราะห์ในบทนี้ อย่างไรก็ดี ความคิดของ ของ Levi-Strauss ได้ถูกนำมาศึกษาในฐานะวิธีวิทยาของสำนักโครงสร้างนิยมผ่านบทความที่ชื่อ “โครงสร้างนิยมในแวดวงมานุษยวิทยา” (2545) ของไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร โดยทำการเสนอแนวความคิดมานุษยวิทยาเชิงโครงสร้างพร้อมทั้งการสาธิตระบบคิดและทำการวิพากษ์ไปพร้อมๆ กัน ซึ่งวิธีวิทยาที่ได้จากการสังเคราะห์นั้นถูกนำไปใช้พิจารณาในแง่ของการศึกษาทางรัฐศาสตร์

นอกจากนี้ ยังมีผู้ที่นำเสนอแนวความคิดของ Levi-Strauss อีกจำนวนหนึ่งที่ไม่ได้กล่าวถึง ณ ที่นี้ เนื่องด้วยผลงานจำนวนดังกล่าวเป็นไปในลักษณะทบทวนวรรณกรรมหรือกล่าวถึงในทางทฤษฎี อย่างไรก็ตามการวิเคราะห์บทนี้จะทำการศึกษานิทานปรัมปราเรื่องน้ำเต้าปุ่นในทัศนะของพิเชฐ สายพันธ์ เพื่อดูว่าอิทธิพลของแนวคิดโครงสร้างนิยมมีมากน้อยเพียงใดและถูกใช้อย่างไรในงานทางมานุษยวิทยาไทย

วรรณกรรมปรัมปราเรื่องน้ำเต้าปุง

น้ำเต้าปุง: วรรณกรรมปรัมปรากับการศึกษาโครงสร้างของพิเชษฐ สายพันธ์ เป็นการนำนิทานปรัมปราเรื่อง “น้ำเต้าปุง” ซึ่งแพร่ขยายในอุษาคเนย์มาทำการวิเคราะห์โดยใช้กรอบความคิดและวิธีการแนวโครงสร้างนิยมของ Levi-Strauss เพื่อศึกษาทำความเข้าใจวรรณกรรมปรัมปราในฐานะที่เป็นกระบวนการทางความคิดของมนุษย์ในการตอบคำถามเรื่อง กำเนิดของมนุษยศาสตร์ สังคม และจักรวาล โดยพิจารณาจากคู่ตรงข้ามทางความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นคือ การเกิด-การตาย ฟ้า-ดิน โลกนี้-โลกหน้า และธรรมชาติ-วัฒนธรรม รวมถึงการทำความเข้าใจถึงสำนวนของวรรณกรรมปรัมปราสำนวนต่าง ๆ กันแต่ยังคงมีโครงเรื่องเดียวกัน

พิเชษฐได้เริ่มงานของเขาโดยการกล่าวถึงพื้นฐานความคิดในการศึกษาวรรณกรรมปรัมปราว่าคำว่า “myth” นั้นมีคำที่ใช้เรียกแทนในภาษาไทยได้หลายคำแต่ละคำและความหมายต่างในระดับความเข้าใจที่ต่างกัน อย่างไรก็ตามก็ตีวรรณกรรมปรัมปราในความหมายสากลนั้นมีความหมาย “ไม่เป็นวิทยาศาสตร์” คือไม่สามารถพิสูจน์ได้ในขณะเดียวกันก็มีความกำกวมระหว่างความเป็นจริงกับความไม่จริงผสมอยู่ ดังนั้นการทำความเข้าใจวรรณกรรมปรัมปราจึงมิใช่การค้นหาต้นกำเนิดของเรื่องเล่าหรือพิสูจน์ข้อเท็จจริงของเรื่องราว แต่ให้ความสนใจถึงสิ่งที่ปรากฏให้เห็นร่องรอยในปัจจุบันและต้องการค้นหาความหมายที่แฝงอยู่ในเรื่องเล่าที่มีทั้งความจริงและความไม่จริงที่ผสมปนกันอยู่นั้น เพื่อต้องการทราบว่าเรื่องเล่าที่ยังคงถ่ายทอดสืบเนื่องกันมาแต่โบราณกาลนั้นต้องการสื่ออะไร (พิเชษฐ สายพันธ์, 2541: 119)

พิเชษฐได้กล่าวถึงการศึกษาระบบโครงสร้างของ Levi-Strauss (ตั้งแต่หน้า 119 – 122) เห็นว่า myth เป็นการแสดงออกถึงกระบวนการทางความคิด มีฐานะเป็นเสมือนศาสตร์หรือปรัชญาของชนดั้งเดิมมีตรรกะซับซ้อนอันเป็นผลมาจากพลังสติปัญญาและความคิดของมนุษย์อย่างเต็มที่ พิเชษฐได้กล่าวต่อว่า “myth” ในทัศนะคติของ Levi-Strauss ไม่ได้เป็นเพียงเรื่องเล่าปรัมปราหากแต่ยังมีความสำคัญในฐานะที่เป็นกระบวนการคิดแบบ myth ที่เรียกว่า primitive thinking, mythological thought หรือ mythical thought เพื่อทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างนิทานปรัมปราสำนวนต่าง ๆ ไม่ใช่แยกแยะประเภทของเรื่องเล่า แต่เป็นระดับความคิดแบบ myth วรรณกรรมปรัมปราเรื่องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจึงมาจากผลของการแสดงของกระบวนการความคิดของมนุษย์ที่ต้องการหาคำตอบโดยอธิบายถึงความสัมพันธ์ของระบบจักรวาล ธรรมชาติ โลก สังคม และตัวมนุษย์

ประเด็นดังกล่าว เป็นสิ่งที่ สิ่งที่ Levi-Strauss ทำการศึกษาถึงเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมที่เป็นทั้งธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยที่มนุษย์จะมีความสามารถในการจัดการสรรพสิ่งแวดล้อมได้ในลักษณะต่างๆ กิจกรรมทั้งหมดที่ปรากฏนั้น ล้วนเป็นผลผลิตที่ได้มาจากกระบวนการคิดของมนุษย์ ซึ่งไม่ว่าจะยุคใดสมัยใดมนุษย์ต่างก็มีโครงสร้างทางความคิดชุดเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็น พิธีกรรม ไสยศาสตร์ โทเทม อาหาร ระบบของการจัดประเภท ล้วนแต่เป็นศาสตร์แห่งรูปธรรม ดังนั้นการศึกษาวิถีคิดของโครงสร้างนิทานปรัมปราสามารถถอดทอนไปสู่โครงสร้างความคิดในระดับลึกได้

สิ่งที่กล่าวมานั้นเป็นการทำความเข้าใจเบื้องต้นต่อผู้อ่านว่าความคิดเรื่องนิทานปรัมปราของ Levi-Strauss ที่พิเชฐเข้าใจนั้นมีความหมายในมิติของกระบวนการความคิดของมนุษย์ จาก การมองความสัมพันธ์และความเชื่อมโยงของแต่ละส่วนในระบบทั้งหมด หรือกล่าวได้ว่าการศึกษานิทานปรัมปราไม่ใช่เพียงแต่ศึกษาโครงสร้างของนิทานปรัมปราอย่างผิวเผินแต่กลไกลต่าง ๆ ของโครงสร้างนั้นเป็นสิ่งที่ถูกศึกษาผ่านเพื่อเข้าใจกระบวนการความคิดของมนุษย์หรือกระบวนการความคิดที่อยู่ในสมอง

ต่อจากนี้จะกล่าวถึง บทวิเคราะห์โครงสร้างของวรรณกรรมปรัมปราเรื่องน้ำเต้าปุง พิเชฐได้นำเรื่องน้ำเต้าปุงจากบริเวณต่าง ๆ ตั้งแต่মনทลยูนาย กวางตุ้ง กวางโจว เวียดนาม ลาว และบริเวณอุษาคเนย์ มาใช้ประกอบการวิเคราะห์โดยอาศัยสมมติฐานการวิเคราะห์จากแนวคิดของ Levi-Strauss โดยอ้างว่าเก็บความมาจากหนังสือ “Structural Anthropology Volume 2”

ในบทที่กล่าวถึงนิทานปรัมปราทางทวีปอเมริกาตอนเหนือชื่อ “The Story of Asdiwal” ซึ่ง เลวี- สเตราส์ แสดงให้เห็นถึงการใช้ทักษะของตรรกะแบบคู่ตรงข้าม ตั้งแต่หน้า 158 – 164 และบทที่ชื่อ “Four Winnebago Myths” ซึ่งเป็นการจัดประเภทของเรื่องราวของนิทานปรัมปราในทางตรงกันข้ามสิ่งที่พิเชฐกระทำคือการกล่าวสรุปถึงสิ่งที่ค้นหาว่าเป็นโครงสร้างของเรื่องราวซึ่งคงที่อยู่เสมอนั่นเอง

ต่อมาพิเชฐได้กล่าวถึงเค้าเรื่องโดยย่อของเรื่อง “น้ำเต้าปุง” ซึ่ง ณ ที่นี้ขอคัดลอกเรื่องย่อที่ย่อความมาจาก “พงศาวดารล้านช้าง” เพื่อจะได้ทำการวิเคราะห์การใช้แนวคิดทางมนุษย์วิทยา โครงสร้างของ Levi-Strauss ต่อไปในวิธีการต่าง ๆ เค้าเรื่องย่อมีดังนี้

“ในสมัยที่ฟ้ากับดินยังติดต่อกันได้นั้น ผีและคนเที่ยวไปมาหาหาสูกัน บนฟ้ามีแกนเป็นใหญ่ บนดินมีขุนคานปลุกบ้านสร้างเมืองในเมืองลุ่ม เมื่อนั้น แกนก็ให้ขุนคานปลุกบ้านสร้างเมืองในเมืองลุ่ม เมื่อนั้น แกนก็ให้ขุนคานบอกกล่าวแก่คนทั้งหลายว่า หากจะทำอะไรให้บอกเล่าแก่แกน ส่งข้าวส่งปลาสูแกนที่เมืองฟ้า แต่ผู้คนกลับไม่เชื่อฟังคำแกนและไม่ยอมปฏิบัติตามที่แกนกล่าว แม้ว่าจะมาบอกอีกสองสามที่ผู้คนก็มียอมฟัง แต่นั้นมาแกนจึงบันดาลให้น้ำท่วมเมือง ผู้คนพากันล้มตายฉิบหายหมด เมื่อนั้น ขุนคานและผู้เป็นใหญ่รวม ๓ คนรู้ว่าแกนโกรธ จึงต่อแพเพื่อให้ลอยไปหาแกนบนฟ้า บอกเล่าเหตุการณ์ให้แกนฟัง แกนก็บอกว่าสมควรแล้วที่ไม่เชื่อตน จนกระทั่งน้ำลด ทั้ง ๓ คนจึงขอลงมาอยู่ที่เมืองลุ่ม แกนให้ควายลงมาด้วย พวกขุนทั้ง ๓ นำความไปทำนาได้ ๓ ปีความก็ตาย จนกระทั่งเกิดครีหมากน้ำเต้าออกมาจากรูจุมควายได้ ๓ ลูกมีคนมากมายเกิดมาในผลน้ำเต้านั้น ปูลางเชิงจึงเอาเหล็กซีไปเจาะ เกิดคนออกมา ๒ กลุ่มคือ ไทยลมและไทยลี ขุนคานเอาเหล็กไปส่วไปเจาะ เกอดไทยเลิง ไทยลอ และไทยควง คนที่ออกจากรูซีถือว่าเป็นข้า คนที่ออกจากรูลีถือว่าเป็นไทย คนทั้งหลายต่อมาแต่งงานมีลูกหลานมากมาย อยู่มาไม่นานคนเหล่านี้ก็ไม่เชื่อฟัง ปกครองลำบาก ขุนผู้เป็นใหญ่ทั้ง ๓ จึงนำไปฟ้องแกน แกนก็ส่งขุนครุขุนครองลงมา แต่ทั้ง ๒ ไม่สนใจงานเมือง ไพร่ฟ้าก็เป็นทุกข์ ขุนผู้เป็นใหญ่จึงไปฟ้องแกนอีก แกนจึงนำขุนครุ ขุนครองกลับไป แล้วส่งขุนบูลมมาที่นั่นน้อยอ้อยหนู ขุนบูลมสร้างบ้านแปงเมือง มีลูก ๗ คนส่งไปครองเมืองต่างๆ หลังจากนั้นมาแกนก็ไม่ให้คนขึ้นฟ้าและไม่ลงมาหาแกน ทำให้ผีและคนไปมาหาหาไม่ได้”

เมื่อทราบเนื้อเรื่องโดยย่อแล้วสิ่งที่ควรจะต้องปฏิบัติได้แก่การหาโครงเรื่องย่อยที่ Levi-Strauss เรียกว่า mytheme ซึ่ง mytheme ที่ว่านี้ Levi-Strauss ได้กล่าวว่าควรจะต้องแบ่งดูหลาย ๆ ครั้งเพื่อให้ได้โครงเรื่องย่อยที่ดูคงที่ที่สุด อาจกล่าวได้หลักเกณฑ์ในการหา mytheme คงจะขึ้นอยู่กับความสามารถและความพยายามของผู้วิเคราะห์เป็นรายบุคคลเสียมากกว่า อย่างไรก็ตามก็ตีประเด็นดังกล่าวเป็นการสร้างความพลาหมัวให้กับ Levi-Strauss เองถึงขั้นที่ผู้ศึกษารุ่นต่อ ๆ มาให้ความเห็นว่าเป็นความคิดที่ยากที่จะเข้าใจว่าโครงสร้างใดเป็นโครงสร้างย่อยอันแท้จริง อย่างไรก็ตามไรก็ดี โครงสร้างย่อยของเรื่อง “น้ำเต้าปุง” มีลักษณะดังตารางที่พิเชฐจัดทำไว้ดังนี้ (หน้า 124)

พิเชฐได้แบ่งคู่ตรงข้ามของความสัมพันธ์แบบตรงข้ามและขัดแย้งจากโครงเรื่องที่เกิดขึ้นจัดได้ว่าคอลัมน์ที่ 1 และ 4 เป็นความสัมพันธ์ระหว่างการเกิด-การตาย และคอลัมน์ที่ 2 กับ 3 เป็นความสัมพันธ์ระหว่างฟ้ากับดิน ซึ่งสามารถจะเรียงเนื้อหาของโครงสร้างย่อยได้

- i ชุนทั้ง 3 สร้างบ้านเมืองลุ่ม
- ii แถนสั่งให้มนุษย์เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำของถน
- iii มนุษย์ไม่เชื่อฟังถน
- iv ถนบันดาลให้น้ำท่วมโลก
- v ต้นน้ำเต้าเกิดจากรูจุมุกควาย มีคนเกิดจากน้ำเต้า
- vi มนุษย์ทั้งหลายไม่เชื่อฟังผู้ปกครอง
- vii ถนส่งขุนครุ ขุนครองลงมาปกครองมนุษย์
- viii ขุนครุ ขุนครอง ไม่สนใจการปกครองบ้านเมือง
- ix ไฟฟ้าเกิดความทุกข์ยากเดือดร้อน
- x ถนส่งขุนนูลมมาปกครองมนุษย์แล้วไม่ให้คนขึ้นป่าและแดนไม่ลงมาหาคนอีก

จากโครงสร้างย่อยที่ถูกแบ่งเป็นสิบโครงสร้างย่อยสามารถจัดวางโครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างย่อย เพื่อเป็นการทำให้เกิดความหมายหรือกล่าวได้ว่าเป็นการอ่านนิทานปรัมปราได้อีกแบบ อย่งไรก็ดี โครงสร้างย่อยที่พิเชฐทำการแบ่งเมื่อนำมาพิจารณาเพื่อความถูกต้องก็คงยากที่จะสามารถศึกษาได้เพราะ Levi-Strauss ก็ไม่ได้บอกวิธีการที่สามารถตรวจสอบความถูกต้องอย่างแน่ชัดนอกเสียจากความพยายามแบ่งดูว่าเหมาะสมหรือเปล่าเท่านั้น

สำหรับการมองนิทานปรัมปราเชิงโครงสร้างนั้นสิ่งที่ต้องทำก็คือ พยายามคิดหรือจัดวิธีคิดให้เป็นแบบโครงสร้างนิยมเสียก่อนแล้วจึงนำกรอบแนวคิดไปจำกัดความเป็นไปได้ของข้อมูล ซึ่งในที่นี้ข้อมูลของนิทานของพิเชฐได้ถูกแบ่งเป็นโครงสร้างย่อยทั้งสิบโครงสร้างย่อย ถึงแม้วิธีคิดแบบโครงสร้างนิยมจะไม่ได้สนใจกับความแตกต่างในเรื่องของเวลาเท่าใดนัก สิ่งที่สำคัญคือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในเวลานั้น ๆ มีความหมายอย่างไรจากความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างย่อย โดยเชื่อว่าเป็นการค้นหาโครงสร้างระดับลึกที่อยู่ในการคิดหรือสมอง อย่งไรก็ดีความหมายเกิดขึ้นได้อย่างไรจากการเชื่อมโยงหาความสัมพันธ์ของโครงสร้างย่อยนั้น อาจกล่าวได้ว่าสิ่งที่ทำให้โครงสร้างย่อยสามารถสร้างความหมายได้ด้วยตรรกะแบบคู่ตรงข้าม (ของเสียงในทางภาษาศาสตร์ที่ทำให้เกิดเสียง) ซึ่งจะทำหน้าที่เชื่อมโยงในแต่ละโครงสร้างย่อยไว้เป็นโครงสร้างชุดเดียวกันและตัวเชื่อมต่าง ๆ ในเนื้อหาที่จะทำการยึดติดกันเพื่อให้เกิดความหมาย

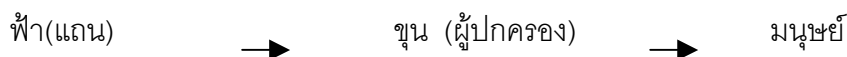
เกิด	ฟ้า	ดิน	ตาย
		i ชุนทั้ง 3 สร้างบ้านเมืองลุ่ม	
	ii แถนสั่งให้มนุษย์เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำของถา		
		iii มนุษย์ไม่เชื่อฟังถา	
			iv ถาบันดาลให้น้ำท่วมโลก
v ต้นน้ำเต้าเกิดจากรวมกวาง มีคนเกิดจากน้ำเต้า			
		vi มนุษย์ทั้งหลายไม่เชื่อฟังผู้ปกครอง	
	vii ถาส่งขุนครุ ขุนครองลงมาปกครองมนุษย์		
		viii ขุนครุ ขุนครองไม่สนใจการปกครองบ้านเมือง	
			ix ไฟรฟ้าเกิด ความทุกข์ยากเดือดร้อน
	X ถาส่งขุนบูลมมาปกครองมนุษย์แล้วไม่ให้คนขึ้นป่าและถาไม่ลงมหาคนอีก		

ในงานของพิเชษฐสามารถพิจารณาได้ดังนี้ “โครงสร้างการเกิด” ที่มนุษย์เกิดจากผลของ น้ำเต้าที่มีต้นน้ำเต้าเกิดจากรูจุมุกควายแสดงให้เห็นถึงการมีชีวิต การมีลมหายใจจากรูจุมุกควาย ซึ่งทั้งสองสิ่งไม่ว่าจะเป็นทั้งน้ำเต้าและรูจุมุกควายล้วนเป็นสิ่งที่เกิดอย่างต่อเนื่องมาจากเบื้องบนก็คือ แถน จึงสามารถอธิบายได้ว่า

ดังนั้นคนจึงถือกำเนิดมาจากแถนและในทางตรงกันข้าม “โครงสร้างการตาย” ที่ปรากฏในโครงสร้างย่อยที่ 4 และ 9 ที่มนุษย์ต้องประสบกับหายนะจากน้ำท่วมโลกสืบเนื่องมาจากไม่เชื่อฟังแถนผู้มีสถานะของผู้ให้กำเนิดมนุษย์ที่มีอำนาจให้คุณให้โทษต่อมนุษย์ได้บันดาลให้น้ำท่วมโลก และถัดมาการที่มีอำนาจไฟฟ้าเกิดความทุกข์ยากเดือดร้อนสืบเนื่องมาจากเหตุคือ ผู้ปกครองบ้านเมืองไม่ได้มีการใส่ใจดูแลปล่อยปะละเลยให้ประชาชนเดือดร้อน ย่อมแสดงให้เห็นทราบว่าการไม่ทำตามหน้าที่หรือควรปฏิบัติตนให้เหมาะสมจะมีผลลัพธ์เป็นเช่นใด

ส่วน “โครงสร้างดิน” สำหรับคอลัมน์ที่ 1,3,6 และ 8 เป็นสาเหตุแห่งการเกิดหายนะซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นจุดสำคัญในการทำให้เกิดเรื่องราวต่าง ๆ ขึ้น จุดสำคัญนี้เปรียบเสมือนทางแยกที่จะต้องตัดสินใจหรือกระทำสิ่งใดกับความเป็นไปได้ที่เกิดขึ้นไม่เพียงแต่ในนิทานปรัมปราเท่านั้น แต่เรื่องราวเหล่านี้จะมีลักษณะที่เป็นสากลไม่ว่าจะเป็นไปในทางวรรณกรรมหรือการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ยิ่งไปกว่านั้นเรื่องราวต่าง ๆ ได้ถูกร้อยรัดเชื่อมโยงโดยเหตุเหล่านี้เสมือนเรื่องราวในวรรณกรรมก็ดี ภาพยนตร์ก็ดี ซึ่งถ้าเราไม่ได้อ่านหรือดูจากที่หนึ่งในตอนสำคัญอาจจะทำให้สำคัญผิดต่อความเข้าใจในเรื่องราว การที่ขุนทั้ง 3 สร้างบ้านแปงเมืองโดยที่มนุษย์ไม่เชื่อฟังแถนหรือแม้แต่กระทั่งการที่มนุษย์ทั้งหลายได้เชื่อฟังผู้ปกครอง ย่อมเป็นสาเหตุแห่งความหายนะและเช่นเดียวกันผู้ที่ไม่ใส่ใจในกฎเกณฑ์ของแถนย่อมจะต้องรับผลจากการลงโทษซึ่งแสดงให้เห็นถึงอำนาจอภิบาลหรืออำนาจเหนือชีวิตที่ผู้ให้กำเนิดมนุษย์สามารถที่จะเรียกชีวิตที่ตนให้กำเนิดคืนได้ “โครงสร้างของฟ้า” เป็นดั่งกฎเกณฑ์ที่แถนต้องการให้มนุษย์ประพฤติปฏิบัติโดยส่งผ่านมายังตัวแทนโดยเรียงลำดับชั้นของตำแหน่งจากบนล่างได้แก่

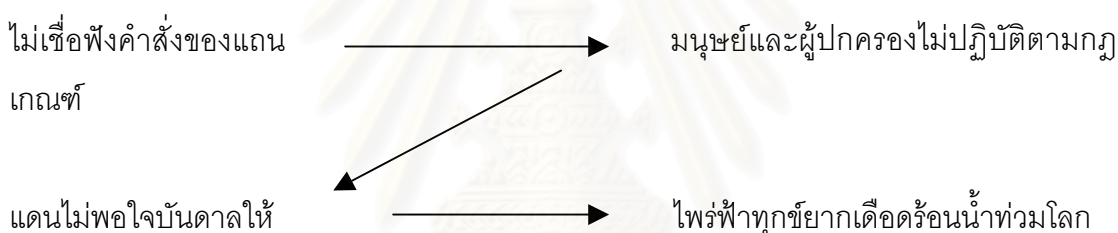
จะเห็นได้ว่านิทานปรัมปราได้มีตรรกะการคิดและทำการจัดวางตำแหน่งของสรรพสิ่งไม่ต่างไปจากศาสตร์อันเป็นนามธรรมที่ Levi-Strauss เองเชื่อว่าเป็นการคิดแบบเดียวกันไม่ว่าจะ

เป็นความคิดแบบคนดั้งเดิม (primitive thinking) ความคิดแบบนิทาน (mythical thought) ความคิดแบบรูปธรรม (science of Concrete)

อย่างไรก็ดีคู่ความสัมพันธ์ การเกิด-การตาย พิเชฐได้ให้ความเห็นว่า

“เราน่าจะพบว่าเมื่อมีหายนะร้ายน้ำท่วมโลกเกิดขึ้นจนกระทั่งคนตายหมด ก็ส่งผลต่อฟ้าส่งมนุษย์ลงมาเกิดในน้ำเต่าลักษณะของความตายที่ปรากฏคือ สิ่งที่มีมากเกินไป” (พิเชฐ หน้า125)

ได้แก่ปริมาณความทุกข์ยาก น้ำท่วมโลก ในทางตรงกันข้ามคือ การเจริญออกงามความเป็นบ้านเป็นเมือง ส่วนคู่สัมพันธ์ระหว่างฟ้าและดินที่ทำการขัดแย้งกันโดยการแสดงความไม่เคารพในกฎเกณฑ์ของแดนได้นำไปสู่ความพอใจของแดน เช่น

ดังนั้นเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น จึงเป็นเหตุการณ์ของการปะทะกันระหว่างความขัดแย้งทั้งหมดของเรื่อง พิเชฐได้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของ ฟ้า-ดิน การเกิด-การตาย สามารถพัฒนามาเป็นคู่ความสัมพันธ์แบบ above-below, this world-other world, nature-culture ความสัมพันธ์ดังกล่าวปรากฏออกมาเป็นสากล เป็นสิ่งที่วรรณกรรมปรัมปราต้องการจะกล่าวออกมาโดยรวม ซึ่งทำให้เราเห็นสิ่งที่เรื่องเล่าต้องการจะสื่อจากการวิเคราะห์โครงสร้างความสัมพันธ์เหล่านี้ได้ (Leach, 1970: 71-72 อ้างในพิเชฐ, 2542 : 128), above-below พิเชฐได้ให้เป็นความสัมพันธ์จากคู่ฟ้า-ดิน ส่วนที่อยู่ข้างบนก็คือแดนที่อยู่บนฟ้า ส่วนที่อยู่ข้างล่างบนพื้นดินก็คือโลกมนุษย์, this world-other world พิจารณาจากเรื่องราวตามลำดับของเวลา โลกอื่นก็คือโลกที่เกิดขึ้นในตอนต้นของเรื่อง เป็นโลกที่ฟ้าและดินไปมาหาสู่กันได้ แต่มาในโลกปัจจุบันที่ไม่รู้ว่าจะเป็นเช่นไร ความเป็นจริงก็คือเรื่องที่เราเล่ามาเป็นเพียงเรื่องราวของโลกอื่นที่ไม่ใช่โลกปัจจุบันนี้ ที่ฟ้าและดินต้องแยกออกจากกัน เข้าลักษณะต่างคนต่างอยู่ไม่ข้องเกี่ยวกับ, nature-culture ได้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงวิวัฒนาการจากความเป็นธรรมชาติมาสู่วัฒนธรรม

จากการกำเนิดด้วยอำนาจเหนือธรรมชาติแล้ว หรือสิ่งที่มนุษย์ปัจจุบันไม่สามารถเข้าใจหรืออธิบายได้ พิเชฐกล่าวไว้ว่า

“นับตั้งแต่การลงมาจากฟ้า การงอกบนพื้นดิน การเติบโตจากจุมูกัสตร์ เป็นต้นพืชที่ออกดอกผลเป็นน้ำเต้า เพื่อให้กำเนิดมนุษย์ ซึ่งล้วนแต่เป็นการอิงกับเงื่อนไขธรรมชาติทั้งหมด หลังจากนั้นมนุษย์ก็ค่อยเข้าสู่แบบแผนทางวัฒนธรรมโดยการแต่งงานกันจนมีลูกมีหลาน และค่อย ๆ มีกฎเกณฑ์ของสังคมขึ้นมา นับแต่กฎเกณฑ์จากฟ้าเบื้องบนโดยตรง จนกระทั่งเป็นกฎเกณฑ์ผ่านผู้ปกครองและกฎเกณฑ์ที่เกิดจากมนุษย์สร้างขึ้นมาเองทั้งหมด” (พิเชฐหน้า 129)

จะเห็นได้ว่า คู่ความสัมพันธ์แบบต่าง ๆ ที่มีลักษณะขัดแย้งและตรงกันข้ามไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นเรื่องราวของความขัดแย้งในทางลบอย่างที่ปรากฏในนิทานปรัมปราเสมอไป การศึกษาพิจารณาคู่ตรงข้ามนั้นไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นความขัดแย้ง แต่เนื่องด้วยการมองหาและทำการจับคู่ตรงข้ามของโครงเรื่องย่อยทำให้เราสามารถเข้าใจเรื่องราวของความต่าง กล่าวคือ สิ่งเหล่านี้เองที่ Levi-Strauss พยายามบอกผ่านการศึกษานิทานปรัมปราของเขาว่า คู่ตรงข้ามดังกล่าวเป็นกระบวนการทำให้เกิดความหมายหาใช่ว่าส่วนต่าง ๆ อย่างเช่น โครงเรื่องย่อยจะมีความหมายในตนเอง ความคิดนี้ได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์จากนักคิดอย่าง ฌาร์ค แดริดาว่าเป็นเรื่องของสัญญะ (Sign) ที่มีความเป็นอำเภोजใจของการให้ความหมาย

ต่อจากนี้ การขอทำการนำผลของการวิเคราะห์นิทานปรัมปรามาทำการเล่าใหม่ เพื่อเสนอแง่มุมที่น่าสนใจเพิ่มเติม โดยทำการขยายผลงานที่วิเคราะห์ผ่านงานมานุษยวิทยาไทยเรื่องน้ำเต้าปุง โดยขยายผลเพิ่มเติมได้ 3 ประการ ดังนี้

ประการแรก เรื่องโครงสร้างย่อยของนิทานปรัมปรา ถ้าเราอ่านงานของพิเชฐที่ทำการหาโครงสร้างย่อยมาแล้ว แต่ไม่ได้แสดงให้เห็นว่า โครงสร้างย่อยนั้นมีที่มาอย่างไรหรือทำการแบ่งได้อย่างไร ข้อแนะนำคือ ผู้ที่สนใจในเรื่องน้ำเต้าปุง ควรจะนำต้นฉบับในพงศาวดารล้านช้างตามถ้อยคำในฉบับเดิม มาทำการอ่าน อ่านซ้ำไปมาหลาย ๆ รอบ ก็จะสังเกตเห็นบางอย่างที่ปรากฏอย่างชัดเจน คือ การเขียนพงศาวดารล้านช้างตามถ้อยคำในฉบับเดิมนั้น สามารถทำให้การวิเคราะห์ (discourse analysis) ได้สะดวกขึ้น

เนื่องจากวิธีการเขียนเรื่องราวในแบบต้นฉบับได้ทำการแบ่งโครงสร้างย่อยไว้บ้างแล้ว ไม่ว่าจะด้วยความบังเอิญหรือไม่ (กรุณาดูเครื่องหมายฟองน้ำในแต่ละบริเฉท) การเว้นจังหวะด้วยการเขียนนั้นได้ทำการสร้างขอบเขตความคิดว่าเนื้อหาจะสามารถจินตนาการได้ตามจังหวะของการเขียนที่บังคับวิธีอ่าน อย่างไรก็ตามสิ่งที่ขยายผลจากนิทานนั้น ทำให้เห็นว่า วรรณกรรมเรื่องนำเต่าปูงั้น มีเรื่องราวที่เกิดซ้ำกัน 2 ครั้ง โดยในครั้งแรกคือ มนุษย์ไม่เชื่อฟังถนจึงเกิดหายนะ ส่วนในครั้งถัดมามนุษย์ไม่เชื่อฟังผู้ปกครอง (ผู้ปกครองก็ไม่สนใจปกครองบ้านเมือง) มนุษย์เดือดร้อน แสดงให้เห็นว่าการที่ไม่เคารพกติกาย่อมส่งผลในทางหายนะ นิทานได้บอกนัยผ่านโครงสร้างนิทานไว้ว่า ถ้ามนุษย์ไม่เคารพเชื่อฟังกฎเกณฑ์อีก จะเกิดหายนะขึ้นตามมา ดังนั้นนิทานปรัมปราโครงสร้างย่อยที่ทำการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างและจะทำการสร้างความสัมพันธ์ต่อไปอย่างไม่มีความจบสิ้น

ประการที่ 2 โครงสร้างย่อยของนิทานปรัมปราจะเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างด้วยกันโดยใช้ความสัมพันธ์ที่มีลักษณะคู่ตรงข้าม เมื่อพิจารณาจากตารางนิทานที่กล่าวถึงในบทนี้ สามารถคิดเป็นสูตรพีชคณิตได้ I/IV :: II/III ซึ่งคู่ตรงข้ามความสัมพันธ์สามารถกลับไปกลับมาได้ด้วยการใช้ความสัมพันธ์ทั้งแบบอุปมาและอุปลักษณะ หรือได้ทั้งในแนวระนาบและแนวตั้ง ซึ่งโครงสร้างหลักของนิทานก็จะคงความหมายเดิมไว้ คงเป็นเพราะนิทานปรัมปราเรื่องน้ำเต่าปูงมีเนื้อหาที่เสนอภาพทางความคิดสะท้อนกลับไปมา กับสภาพความเป็นจริง กล่าวคือสิ่งที่เกิดในนิทานกับสิ่งที่เกิดขึ้นในสภาพความเป็นจริงไม่แตกต่างกัน เพียงแต่เหตุผลในการอธิบายที่ต่างกันออกไป เพราะไม่ว่าจะเป็นน้ำมือถนหรือน้ำมือธรรมชาติ มนุษย์ก็ประสบหายนะแบบเดียวกัน การเคารพเชื่อฟังถนก็คือการเคารพในกฎเกณฑ์ของฟ้า (ธรรมชาติ) การเคารพเชื่อฟังผู้ปกครองก็คือการเคารพในกฎเกณฑ์ทางสังคม

ประการที่ 3 การแปรรูปโดยผ่านตัวเชื่อมในนิทานเรื่องนี้คือนำเต่า โครงสร้างการเกิดและตายครั้งที่ 1 มนุษย์ไม่เชื่อฟังถนจึงเกิดหายนะ ถูกเชื่อมผ่านน้ำเต่า (ที่เป็นสัญลักษณ์ร่วมกันของ ตันตระกูลไทในเนื้อเรื่อง) ไปสู่โครงสร้างการเกิดและตายในครั้งถัดมาที่มนุษย์ไม่เชื่อฟังผู้ปกครอง กล่าวในอีกมิติก็จะพบว่าน้ำเต่าที่เกิดขึ้นจากรูจุมุกควายแสดงให้เห็นถึงการเกิดใหม่ของมนุษย์ที่มีที่มาเดียวกันคือน้ำเต่า สัญลักษณ์ของน้ำเต่าอาจนำไปเทียบเคียงกับความเชื่อเรื่องขวัญของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ใช้ภาษาตระกูลไทได้ อย่างไรก็ตาม ระบบสัญลักษณ์สามารถลดทอนและแทนที่กันได้ ความสัมพันธ์แบบคู่ตรงข้ามภายในโครงสร้างความคิดจึงเป็นไปในลักษณะโครงสร้างย่อยต่อโครงสร้างย่อยต่อเนื่องกันไปที่นักกิจกรรมเชิงโครงสร้างเรียกว่า “loop by loop”

กลับมาที่ความคิดของพิเชฐที่สรุปงานน้ำเต้าปุงในฐานะ “กระบวนการคิด” ทำนองว่าเป็นการค้นหาคำตอบในปริศนาของมนุษย์ ซึ่งไม่ว่ามนุษย์จะถือกำเนิดอย่างไรก็ตามแต่ไม่ว่าจะเกิดจากฟ้า, แดน มนุษย์ (พ่อแม่) มนุษย์ก็สามารถสร้างหายนะหรือทำลายตนเองได้ทั้งนั้น ซึ่งถึงหวนกลับมาพิจารณาให้ดีแล้ว หายนะครั้งใหญ่หลวงต่าง ๆ ไม่ใช่จะเกิดจากธรรมชาติเสียมากนัก แต่เป็นความผิดพลาดของการบรรลุถึงอำนาจของการเป็นมนุษย์อันเป็นที่ตั้งซึ่งตนเอง ความตายหรือหายนะที่แท้จริงแล้วเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมาอย่างสั่งสมเพื่อทำลายตนเอง

พิเชฐกล่าวว่า “ในด้านความคิดทางศาสนาแสดงให้เห็นว่าแลนยังสามารถดำรงอยู่ในความคิดของมนุษย์ในโลก...มนุษย์ได้สร้างรูปแบบทางวัฒนธรรมแบบหนึ่ง คือ พิธีกรรม เพื่อสามารถติดต่อกับพระเจ้าที่มีอยู่ในความคิดความเชื่อกับการปฏิบัติ...(แต่)นิทานก็สามารถทำให้แดนดำรงอยู่ในความคิดของมนุษย์ซึ่งได้นำไปสู่การยอมรับสถานะความเป็นพระเจ้า (God) ของแลน” (134)

คำอธิบายต่าง ๆ ถึงต้นกำเนิดของสรรพสิ่ง เมื่อนำมาพิจาราร่วมกันทั้งหมดก็จะกลายเป็นคำอธิบายถึงความสัมพันธ์ที่มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของระบบจักรวาล วรรณกรรมปรัมปราจึงมิได้เป็นเพียงกลไกที่ทำหน้าที่สร้างความชอบธรรมให้ส่วนต่าง ๆ ของสังคมเท่านั้น แต่ยังเป็นกระบวนการทางความคิดที่ตอบสนองสติปัญญาของมนุษย์อย่างเป็นเหตุเป็นผลด้วย ซึ่งความคิดที่สรุปทำนองนี้เป็นสิ่งที่ Levi-Strauss เคยกล่าวถึงนิทานปรัมปราที่มีลักษณะคล้ายกันในหลาย ๆ ลำนวน อย่างไรก็ตามพิเชฐ ได้นำกรอบความคิดของ Levi-Strauss มาใช้ในการวิเคราะห์นิทานปรัมปราแถบอุษาคเนย์ได้อย่างดีทีเดียว มีการตั้งคำถามการวิจัยในลักษณะเชิงโครงสร้างก่อนการเขียนงานวิเคราะห์จึงทำให้มีสมมติฐานในการศึกษาที่เป็นไปได้โดยชัดเจน

ในบทสรุปได้กล่าวถึงเรื่องน้ำเต้าปุงในเชิงกระบวนการคิด แต่เราจะศึกษากระบวนการคิดได้อย่างไรก็ในเมื่อเป็นสิ่งที่ลึกลับอยู่ในความคิดและสมอง นิทานปรัมปราที่ดูเหมือนไม่มีเหตุผลกลับสะท้อนความเป็นเหตุเป็นผลผ่านเนื้อหาและการตีความ วิธีอ่านงานนิทานปรัมปราแบบโครงสร้างนิยมของ Levi-Strauss ได้ให้มิติในการทำความเข้าใจอย่างลุ่มลึกเข้าไปอีก ทำยสุดสิ่งที่ได้สามารถแบ่งออกเป็น 2 มิติ อย่างแรกคือ ดูความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างในลักษณะได้ตอบทางตรรกความคิดและอย่างหลังคือ เมื่อเข้าใจมิติแรกแล้วจะทำให้อ่านเนื้อหาได้หลายแบบ ทำให้สนุกยิ่งขึ้นต่อการตีความและสิ่งที่ซ่อนอยู่ในนิทานปรัมปราที่เราไม่เชิงที่จะสามารถปฏิเสธได้ว่าชีวิตจริงกับนิทานปรัมปรานั้นแตกต่างกันอย่างไร

แต่สิ่งสำคัญที่สุดในนิทานปรัมปราที่ Levi-Strauss พยายามศึกษาอยู่ตลอดเวลา คือ มิติความสัมพันธ์ของโครงสร้างย่อยที่มีลักษณะคู่ตรงข้าม และมิตินั้นเป็นการสร้างความหมายที่ทำให้สามารถเข้าใจในนิทานได้ซึ่งนั่นหมายถึงโครงสร้างส่วนลึกของนิทาน ในขณะที่โครงสร้างพื้นผิวของนิทานปรัมปราในลักษณะของการหาความหมายภายในเนื้อเรื่องนิทานปรัมปรา

อย่างไรก็ดี การศึกษานิทานปรัมปราของพิเชฐเรื่อง “น้ำเต่าปุง” ได้ใช้ความพยายามในการนำโครงสร้างย่อยมาเทียบเคียงกับนิทานในสำนวนต่างๆ เป็นจำนวน 3 เรื่องได้แก่ เพลงขับเรื่องแปดมะเต่า เรื่องเล่าของชนพื้นเมืองทางตอนใต้ของจีนและเรื่องเล่าในหนังสือไถ่จิ้งจู้เอื้อจู้จู้เช่า โดยหยิบยกมาเป็นโครงสร้างย่อยโดยไม่ได้บอกที่มาและวิธีการหาโครงสร้างย่อย เพียงแต่นำเอาทั้ง 3 สำนวนมาเทียบกับสำนวนหลัก เพื่อทำการเทียบเคียงค้นหาชุดของเหตุการณ์ที่คล้ายคลึงกัน อาจกล่าวได้ว่า การเปลี่ยนแปลงและการแปรรูปของนิทานปรัมปรา นั้น เกิดจากการมีตัวเชื่อมความสัมพันธ์ที่ทำการเชื่อมการเกิดและตายไว้ในนิทานชุดเดียวกันซึ่งได้แก่ น้ำเต่า ที่เป็นทั้งจุดจบและจุดเริ่มต้นของเนื้อเรื่องและเป็นตัวเชื่อมชุดความสัมพันธ์ที่ทำให้เรื่องราวเกิดขึ้น ดังนั้นการศึกษานิทานปรัมปราอย่าง Levi-Strauss สาธิต ผู้อ่านจะต้องเข้าใจและตีความใจตนเองอยู่เสมอว่าตนกำลังทำการอ่านนิทานปรัมปราในระดับใด

สรุป

อิทธิพลทางแนวคิดเรื่องโครงสร้างนิทานปรัมปราของ Levi-Strauss ถูกนำมาใช้ผ่านงานมานุษยวิทยาไทยในเรื่อง โครงเรื่องย่อย หลักการคู่ตรงข้าม การแปรรูปและตัวเชื่อม แต่ในเรื่องสัญลักษณ์นั้น ไม่ค่อยจะได้นำมาใช้สักเท่าใด คงเป็นเพราะความคลุมเครือของแนวคิดของ Levi-Strauss เอง หรือสังคมไทยไม่ได้ให้ความสนใจในนัยทางสัญลักษณ์เท่าใดนั้น อย่างไรก็ตาม วิธีคิดแบบมานุษยวิทยาเชิงโครงสร้างก็ไม่ได้ยากหรือซับซ้อนเกินไปที่จะสามารถเข้าใจได้ ดังนั้นการที่จะสามารถทำการใช้วิธีวิเคราะห์แบบโครงสร้างนิยมได้ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องคิดให้เป็นในแบบโครงสร้างเสียก่อนจึงจะเข้าใจปรากฏการณ์ที่เป็นภาพเสนอที่ออกมาจากโครงสร้างความคิดของมนุษย์

บทที่ 5

บทสรุป อภิปรายและข้อเสนอแนะ

แนวความคิดของนักคิดโครงสร้างนิยมสายฝรั่งเศสอย่าง Claude Levi-Strauss เป็นความพยายามในการค้นหาโครงสร้างความคิดของมนุษย์ที่อยู่ในระดับลึก โดยสมมติฐานของเขามีความเชื่อว่าโครงสร้างความคิดของมนุษย์นั้น มีลักษณะที่เป็นสากลและมีวิธีการคิดที่เป็นไปในลักษณะคู่ตรงข้าม โดยที่ Levi-Strauss เองนั้น ได้รับอิทธิพลทางความคิดจากหลักภาษาศาสตร์เชิงโครงสร้าง

สิ่งที่ Levi-Strauss นำความคิดทางภาษาศาสตร์มาใช้ในเรื่องโครงสร้างภาษา (langue) และการใช้ภาษา (parole) ซึ่งโครงสร้างภาษานั้นจะมีลักษณะที่คงที่ ในขณะที่การใช้ภาษาจะแปรเปลี่ยนไปตามกาลเวลา อย่างไรก็ตามสิ่งที่เขาค้นพบจากการนำภาษาศาสตร์โครงสร้างมาประยุกต์ใช้กับการทางมานุษยวิทยาที่เขาเสนอว่า หน่วยที่เล็กที่สุดที่ถูกใช้ในการศึกษานิทานปรัมปราได้แก่ “โครงสร้างย่อย” หรือที่ Levi-Strauss เรียกว่า “mytheme” ในขณะที่หน่วยพื้นฐานของเสียง (phonemes) และหน่วยที่เล็กที่สุดทางไวยากรณ์ของภาษา (morpheme) ซึ่งเป็นหน่วยในการวิเคราะห์ทางภาษานั้น ไม่สามารถนำมาใช้ได้นิทานปรัมปรา mytheme จึงเป็นหน่วยที่เล็กที่สุดของนิทาน เป็นหน่วยที่อยู่ในระดับประโยคที่มีลักษณะที่เป็นชุดของความสัมพันธ์ mytheme หรือโครงสร้างย่อย ก็คือตำแหน่งหรือเหตุการณ์ใดอย่างหนึ่งที่อยู่ในเนื้อหาของนิทานปรัมปรา จากนั้นก็นำหน่วยโครงสร้างย่อยมาจัดเรียงกันในตาราง แล้วทำการอ่านความสัมพันธ์ของโครงสร้างย่อยแต่ละหน่วย ด้วยการอ่านในแนวระนาบจากซ้ายไปขวา ที่เรียกได้ว่าเป็นความสัมพันธ์แบบข้ามเวลา ในขณะที่โครงสร้างที่ปรากฏที่ไม่ได้จำกัดอยู่กับช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งนั้น สามารถอ่านความสัมพันธ์ในแนวตั้งจากบนลงล่างในลักษณะร่วมเวลา ซึ่งวิธีการที่กล่าวข้างต้นนั้นเป็นหลักสำคัญในการอ่านนิทานปรัมปรา

กล่าวได้ว่าสิ่งที่ Levi-Strauss พยายามจะบอกถึงโครงสร้างความคิดผ่านงานชิ้นต่างๆ ของเขา ซึ่งสังเกตได้จากงาน “The Savage Mind” ที่เขาบอกเราว่า ความรู้แบบชนดั้งเดิมนั้นมีลักษณะของระบบคิดแบบศาสตร์อันเป็นรูปธรรม (the science of concrete) ไม่ว่าจะ เป็นวิธีคิดแบบชนดั้งเดิม การคิดแบบนิทานปรัมปรา ความรู้แบบสารพัดช่าง (bricoleur) ล้วนเป็นวิธีคิดที่มีการใช้กระบวนการทางตรรกะ แม้แต่ความรู้แบบวิทยาศาสตร์ในปัจจุบันนั้น ก็เป็นโครงสร้างความคิดเดียวกันหรือการใช้ตรรกะที่เหมือนกันหรือชุดเดียวกัน เพียงแต่แตกต่างกันไปในบริบทที่หอม

ลัทธิ ลัทธิแบบไทยๆ โดยใช้ตัวอย่างของหมอบ้านที่มีหลักการในการดูแลสุขภาพผู้ป่วยตลอดทั้ง การวินิจฉัยโรค การจ่ายยาสมุนไพร การควบคุมดูแลอาการ ก็ไม่ได้ต่างกับการแพทย์แผนใหม่ที่ทำการวินิจฉัยโรค และสังเกตอาการผู้ป่วย เช่นเดียวกัน

จากแนวความคิดจากภาษาศาสตร์เชิงโครงสร้างมาสู่มานุษยวิทยาเชิงโครงสร้างที่ Levi-Strauss พยายามอธิบายถึงวัฒนธรรมที่มีโครงสร้างเดียวกันกับโครงสร้างภาษาส่วนลึก มีลักษณะเป็นวิชาวิธีภายในโครงสร้างความคิด และหลักความสัมพันธ์แบบคู่ตรงข้ามนั้น เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความหมาย อย่างไรก็ตาม Levi-Strauss ได้สรุปว่าเขาได้ค้นพบโครงสร้างทางความคิดของมนุษย์ที่มีลักษณะเป็นสากลแล้ว ไม่ว่าจะยุคใดมนุษย์ต่างมีโครงสร้างทางความคิดชุดเดียวกัน ดังนั้น จึงเป็นการยากที่จะอธิบายความซับซ้อนทางความคิดของเขาออกมาพิสูจน์ได้

สำหรับแนวความคิดของ Levi-Strauss นั้นได้ถูกนำเข้ามาสู่บริบทสังคมไทย ภายใต้สถาบันมานุษยวิทยา ถึงแม้ว่ามานุษยวิทยากระแสหลัก (โครงสร้างหน้าที่นิยม) จะไม่ให้ความสนใจในความคิดกลับซับซ้อนของกระบวนการคิดเท่าใดนัก และวิธีการของ Levi-Strauss เอง ก็ยากในการประยุกต์เอามาใช้ อย่างไรก็ตาม งานของปริตตา เฉลิมเผ่า กอนันตกุล ได้ทำการปูทางแนวคิดของ Levi-Strauss ในภาคภาษาไทย และพิเชษฐ สายพันธ์ ได้นำแนวความคิดมาขยายผลต่อโดยใช้ศึกษานิทานปรัมปราในบริบทที่ใกล้ตัว อย่างความเชื่อเรื่องแกน ผ่านวรรณกรรมปรัมปราเรื่องน้ำเต้าปูง ผลที่ได้จากการศึกษาแสดงถึงความอัศจรรย์ของนิทานที่ นำมาเทียบเคียงทั้ง 4 ส่วนวนแต่ทำไม่ได้โครงสร้างที่คล้ายคลึงกัน ถึงแม้งานของพิเชษฐ จะไม่ได้แจกแจงโดยละเอียดนัก ในเรื่องที่มาของโครงสร้าง โดยเฉพาะ 3 ส่วนวนที่นำมาเปรียบเทียบกับส่วนวนหลัก โครงสร้างย่อยที่ได้มายังไม่กระจ่างนัก ถึงอย่างไรก็ดีถือได้ว่าเป็นงานมานุษยวิทยาไทยในแบบ Levi-Straussian ที่มีความพยายามสาธิตให้เห็นว่า นิทานปรัมปราถูกศึกษาในฐานะที่เป็นกระบวนการคิดได้อย่างไร และการศึกษานิทานปรัมปราที่มีความเป็นมิติที่ย้อนแย้งต่อตรรกะทางกระบวนการคิดของมนุษย์

ถึงแม้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายในโครงสร้างนิทานปรัมปราจะมีลักษณะที่ดูเหมือนไม่มีเหตุผล เป็นเพียงภาพเสนอแทน ในทางตรงกันข้ามการศึกษานิทานปรัมปรากลับแสดงให้เห็นว่าโครงสร้างนิทานนั้นเป็นผลผลิตที่ได้จากกระบวนการคิดในระดับจิตไร้สำนึก อย่างไรก็ตาม มนุษย์ไม่สามารถที่จะปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยงโครงสร้างที่กำกับความคิดนี้ไปได้ แนวความคิดที่ทำการศึกษามาทั้งหมดโดยกว้าง ของ Levi-Strauss ถือได้ว่ามีอิทธิพลต่อมานุษยวิทยาไทยในระดับหนึ่ง แต่คงเป็นเพราะความซับซ้อนในการอธิบาย จึงไม่ค่อยได้เห็นผลงานที่ออกตัวว่าเป็นแนวมานุษยวิทยาโครงสร้างนิยมเท่าใดนัก คุณูปการของแนวคิดดังกล่าวได้ทำการเปิดเผยการศึกษาวัฒนธรรมในสังคมไทยมี

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. 2543. สัญวิทยา โครงสร้างนิยม หลังโครงสร้างนิยมกับการศึกษา รัฐศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิภาษา.
- นพพร ประชากุล. 2538. "คำนำบทแปล ไวยากรณ์ของภาพ". วารสารธรรมศาสตร์ 21,2 (พฤษภาคม-สิงหาคม) :110-12.
- นพพร ประชากุล. 2544. "โรลิ่งด์ บาร์ตส์กับสัญศาสตร์วรรณกรรม," ใน วรรณพิมพ์ อังกฤษ อังคศิริสรรพ แปล มายาคติ: สรรพนธ์ของโรลิ่งด์ บาร์ตส์. 91-159. กรุงเทพมหานคร: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- ปรีดา เฉลิมเผ่า กอนันตกุล. 2533. "เค้าโครงความคิดเรื่องโครงสร้างในการศึกษานิทาน ปรัมปราของ โคลด เลวี-สเตราส์". วารสารธรรมศาสตร์ 17,7 (มิถุนายน): 45-79.
- พิเชษฐ สายพันธ์. 2542. "น้ำเต้าป๋ง : วรรณกรรมปรัมปรากับการศึกษาโครงสร้าง" ใน สังคมและวัฒนธรรมในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- ศิวพร ณ ถลาง บรรณาธิการ. 2544. ไวยากรณ์ของนิทาน: การศึกษานิทานเชิงโครงสร้าง. กรุงเทพมหานคร: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

- Badcock, C.R. 1975. Levi-Strauss: Structuralism and Sociological Theory. New York: Holmes & Meier Publishers.
- Barnard, Alan. 2000. History and Theory in Anthropology. London: Cambridge University Press.
- Barthes, Roland. "Historical" 1970. in Lane, Michael. Ed. Structuralism: A Reader. London: Jonathan Cape.
- Bradford, Richard. 1994. Roman Jakobson: Life, Language, Art. London : Routledge.
- Brooke, Noel Moore and Bruder Kenneth. 2002. Philosophy: The Power of Ideas. 5th ed New York : McGraw-Hill.

- Cuff, E.C. Shamrock, W.W. and Francis, D.E. 1998. Perspective in Sociology. 4th ed
London: Routledge.
- Detweiler, Robert. 1978. Story, Sign, and Self: Phenomenology and Structuralism and
Literary Critical Methods. Philadelphia: Fortress Press.
- Dimen-Schein, Muriel. 1977. The Anthropological Imagination. New York: Magraw-Hill.
- Douglas, Mary. 1967. "The meaning of Myth". in Leach, Edmund. The Stuctural Study of
Myth and Totemism. 49-69. London: Travistock.
- Durkheim, Emile. and Mauss, Marcal. 1967. Primitive Classification. Chicago: Phocnix
Book.
- Geertz, Clifford. 1973. The Interpretation of Cultures. New York: Basic Book.
- Gosden, Christopher. 1999. Anthropology and Archaeology: A Changing Relationship.
London: Routledge.
- Hawke, Terrence. 1977. Structural & Smiotics. California: University of California Press.
- Herzfeld, Micheal. 2001. Anthropology: Theoretical Practice in Culture and Society.
London: Blackwell Publishers.
- Horigan, Stephen. 1988. Nature and Culture in Wastem Discourse. London: Routledge
- Howarth, David. 2000. Discourse. Buckingham: Open University.
- Jenkins, Alan. 1979. The Social Theory of Claude Levi-Strauss. New York: St. Martin's
Press.
- Kuper, Adam. 1991. Anthropology & Antropologist: The Modern British School. London:
Routledge.
- Leach, Edmund. 1970. Claude Levi-Strauss. New York: Viking Press.
- Leach, Edmund. 1967. The Stuctural Study of Myth and Totemism. London: Travistock.
- Lechte, John. 1994. Fifty Key Contempolory Thinker: From Structuralism to
Postmodernism. London: Routledge.
- Levi-Strauss, Claude. 1968. Structural Anthropology. London: Allen Lane the Penguin
Press.
- Levi-Strauss, Claude. 1969. The Savage Mind. Chicago: The University of Chicago
Press.
- Levi-Strauss, Claude. 1978. Myth and Meaning. New York: Schocken Book.

- Levi-Strauss, Claude. 1981. "Science: Forevers Incomplete". Jeanne Guillemin. ed. in Anthropology Realities : Readings in the Science of Culture. 500-4. New Jersey: Transaction.
- Levi-Strauss, Claude. 1988. The Jealous Potter. Chicago: The University of Chicago Press.
- Levi-Strauss, Claude. 1993. The Story of Lyxn. Chicago: The University of Chicago Press.
- Levi-Strauss, Claude. 1997. Look, Listen, Read. New York: Basic Book.
- Morris, Brian. 1989. Anthropological Studies of Religion: An Introductory. New York: Cambridge University Press.
- Sturrock, John. 1979. Stucturalism and Since: from Levi-Strauss to Derrida. London: Oxford University Press.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายดุษฎี ยิ้มน้อย เกิดวันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2521 ที่กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีศิลปศาสตรบัณฑิต ภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในปีการศึกษา 2541 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรมานุษยวิทยามหาบัณฑิต ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ. 2542

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มุมมองที่หลากหลายขึ้น สามารถทำความเข้าใจในปัญหาในมิติที่ซับซ้อนขึ้น ในการเข้าใจสังคม และวัฒนธรรมของตน เพียงแต่เราจะเพียงทำความเข้าใจหรือให้ความสนใจในการตั้งถามหรือเปล่า ก็ตามแต่อัธยาศัย

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเชิงความคิดในทางมานุษยวิทยา ถือได้ว่าเป็นความสำคัญที่ควรตระหนักเป็นอย่างยิ่ง เพราะปรากฏการณ์เชิงประจักษ์นั้น ไม่ได้เป็นไปตามที่ผัสสะรับรู้เท่านั้น มิติที่เชื่อมโยงในบริบทต่างๆ เพิ่มมากขึ้น การที่มานุษยวิทยาจะหวังแต่ศึกษาภาคสนามในแบบประวัติศาสตร์เชิงกรณี อาจจะได้ผลเท่าใดนัก ข้ำร้ายอาจจะเป็นต้นตอของปัญหาเสียเอง การศึกษาในครั้งนี้จึงเป็นการศึกษาทำความเข้าใจแนวคิดมานุษยวิทยาเชิงโครงสร้าง โดยถือได้ว่าเป็นความเพลิดเพลินส่วนบุคคล ที่อาจพึงประโยชน์ให้กับผู้ที่สนใจ ทำการขยายผลต่อการศึกษาในเชิงที่ลึกและละเอียดกว่านี้ ในโอกาสต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย